Incipit liber quartus. De ſponſalibus et matrimonijs.

De francia q̄dā. et. j
lege. i. cōſuetudine
[non hijſdē vtun
tur. alias em̄ ſolen=
nitates habent ſaxo
nes al' franci que tn̄
non ſunt de ſubſtan
tia matrimonij licet
peccatum ſit omitte
re. xxx. q. v. noſtrates et. c. femie[ſubiciat.
quo ad ſubſtantiam em̄ matrimonij conſue=
tudo nihil potuit ſtatuere quo ad accidenta
lia forte poſſet puta. circa dotem. ar. s. de
teſtamentis ranuncius.

Preterea. ꝫ. j. nihil.

Pueris[ſeptennē. ſed ſeptēnio px.
j. e. ſponſam puta quia erat. vj. an.
et dimidij vel amplius ar. j. ti. prox.
atteſtationes. inſti. de obli. que ex del. c. nak.
§ in ſumma. ff. de mune. et ho. ad rem. ꝫ do
lo capacem quo ad ſponſalia. Sic em̄ oritur
publice honeſtatis iuſticia. j. ti. prox. literas
vel dic ꝙ ducta fuit ante ſeptennium ſed in
domo poſt ſeptennium detenta. j. ti. proxi.
duo. Si autem nō eſſet ſeptennis nec prox.
nec in domo poſt ſeptennium detenta bene
poſſet ducere conſobrinam. vt. j. ti. prox. li=
teras. ꝫ. c. duo. [dubia. li3 non ſit veriſi=
mile. quia tn̄ tucius eſt. precauendū eſt. Vel
dic non eſſe veriſile ꝙ eam corruperit. quia
malicia ſuplet etatem ꝫ ꝙ aliq̄d intendunt
de ſponſalib' et ideo oritur impedimentum
publice honeſtatis iuſticia [matrimonium.
Matrimonium eſt viri et mulieris cōiunctio
indiuiduam vite conſuetudinem retinens.
xxvij. q. ij. c. ij. et dr̄ matrimonium quaſi ma=
tris munium id eſt officiu3 quia plus eſt offi
cium matris in matrimonio q̄ patris. cōtra
hit em̄ matrimonium ſolo conſenſu. xxvij. q.
ij. ſufficiat. Fuit autem matrimonium inſtitu
tum in paradiſo per illa verba. Hoc nunc
os ex oſſibus meis. j. de diuor. gaudemus.
Cauſe principales quare matrimonium fuit
inſtitutum ſunt due. ſ. ſuſceptio prolis et vi=
tatio fornicatōnis. xxxij. q. ij. § is ita. alie cau
ſe ſunt multe. reformatio pacis. pulcritudo
vxoris et multe alie. et licet iſte qui contra=
hit nullam de principalib' cauſis attendat
tn̄ tenet matrimonium niſi contra illas cau=
ſas intenderetur. puta ꝙ non naſceretur ſo=
bol. xxxij. q. ij. ſolet. poteſt autem contrahe
re quiſquis qui poteſt conſentire in carnalē
affectum niſi expreſſe prohibeatur vt mino
xiiij. an. j. e. tuc ſēnitati et qui vtroq3 teſticlo
caret. j. de frigid. et mal. ꝙ ſedem. Item nec
furioſus. xxxij. q. vij. neq3 furioſus. Eſt em̄
edictum de matrimonio prohibitorium. j. e
eum apud ſe. Item poteſt quis contrahere
matrimonium per procuratorem dummodo
duret voluntas eius vſquequo conſentiat a=
lius ſcilicet abſens. ſed ſi eum peniteat an=
teq̄ abſens conſentiat non tenebit factū pro
curatoris etiam ſi ad procuratorem vel ab=
ſentem cum quo contrahitur non perueniat
reuocatio quia ibi deficit conſenſus in idem
tempus concurrens ſine quo non tenet ma=
trimonium. xxvij. q. ij. ſufficiat. ar. contra.
s. de procur. in preſentia ſed hoc ſpāle credi
mus de matrimonio. ſ. ꝙ etiam ſi non perue
niat reuocatio ad procuratorem dūmō con=
ſtet ꝙ non tenet matrimonium. Et bona ma
trimonij ſunt tria. fides. proles et ſacrm̄. Fi
des eſt vt neuter coniugū adulteretur. Pro
les attenditur vt eam a marito ſi deus dede=
rit ſuſcipiat et educet. Sacramentum attē=
ditur vt matrimonium non ſeparetur. licet
em̄ thori diuiſio fiat propter adulterium nō
tn̄ ſeparatur matrimonium. xxxij. q. vij. c. ij
in fi. niſi quando a'ter coniugum de preſen=
ti ad religionem tranſit. s. de conuer. coniu.
ex publico. Impedimenta matrimonij ſunt
xij. ſ. que dirimunt matrimonium et primum
eſt furor. xxxij. q. vij. neq3 furioſus. ſm ſect'
omnino et impotens coire. xxxij. q. vij. illi
qui. tercium affinitas. j. de conſang. ꝫ affini.
diſcretioni. quartū ſi errat in perſona. quin=
tum ſi eſt in conditione ſeruitutis. ſextum vo
tum ſolenne. ſeptimum ſi machinatus eſt in
mortem prioris coniugis vel ſi eam coniugē
ducere promiſit. octauum ſi eſt alterius cul
tus. ſ. ſarracenus vel iudeus. nonum ſi per
vim coactus eſt contrahere. decimum ordo
vt ſi in ſacris ordinib' ſit conſtitutus. vndeci
mum ſi alteri eſt nupta. duodecimū vt publi
ce honeſtatis iuſticia. Similiter ſunt ꝫ alia
duo que impediunt ſed non dirimūt. ſ. tem=
pus feriarū et interdictum eccleſie.

Ad audientiam. et. j. [quod ſi ille. hec
adicio nihil facit [implere propoſitū
impediente publice honeſtatis iuſticia vt no.
s. c. prox. et no. q̄ vbi contrahentes intelli=
gunt quid agatur licet illud non teneat ſur=
git tn̄ inde publice honeſtatis iuſticia vt hic
dicitur. vbi autem non intelligunt ſecus. j.
ti. prox. literas et. c. acceſſit. Idem intelligo
ſi frigidus contraxit q2 null' conſanguine'
eius eam habere poterit. xxvij. q. ij. quidam
deſponſauit. et idem forte dicendū eſt in mo
nacho et ſacerdote et alijs huiuſmodi.

De illis. ꝫ. j. [promittunt. hec fuerunt
ſponſalia de futuro [transferentes.
mulier vir vagabundum ſequi non tenetur
ff. de operi. liber. ꝙ in ſi. § ex prouincia. xxx=
iiij. q. ij. ſi quis

De muliere. ꝫ. j. [vim. alia eſt que ca=
dit in conſtantem vir et dirimit matri=
monium. alia que cadit in meticuloſum et h̄

non dirimit. de hoc nota. s. ꝙ metus cauſa
cum dilectus.

Ex literis ⌊ intelligit. hec decre. loquitꝛ
qn̄ aliqui intendebant ſponſalia contra-
here ſed non intelligebant vires vel effectꝰ
ſponſalium vel quia pro eodem reputabant
ſponſalia vel matrimonium vel qꝛ non crede
bant per ſponſalia ſe ligatos alˀ obligatos
quī cum alijs contraherent vel alia hmōi.
quidam etiam intelligunt qn̄ etiam diuerſa
vulgaria loquebantur nec ſe tamen inuicem
intelligebāt. ſed hoc non videtur veꝝ qꝛ qui
non intelligit non conſentit. s. de baptiſ. ma
iores circa pri̅. nec eſt miꝝ ſi aliud eſt quā-
do non intelligit vim verbi et effectum da-
tum a iure. quia nemini licet ignorare ius ⁊
maxime ius ſponſaliū non licet ignorare con
trahētibꝫ ſed factum vel vulgare alteriꝰ be-
ne ignorare licet. Tamen et illa expoſitio po
teſt ſuſtineri qn̄ diuerſa vulgaria habebant
contrahentes nec vnus vulgare alterius in-
telligebat. nec valet qd̓ dicunt ꝙ non poteſt
conſenſus eſſe ſi ſe non intelligunt qꝛ hec de
cre. loquitur qn̄ contractus preceſſit de ma
trimonio contrahendo ⁊ in hoc ipſum con-
ſentiebant ⁊ hoc agebatur ⁊ tunc exquo v-
terqꝫ dicit verba in ſuo vulgari que ſonant
preſentem conſenſum ſufficit ⌊ intelligit. vt
dicit cum tn̄ preſumatur intelligere cuꝫ ſint
eiuſdem vulgaris ⌊ ſcientia qꝛ non furioſi.
⌊ etate. q̄ſi non minores ⌊ quo cognito. ſ.
ꝙ ſint ydonei ſcientia ⁊ etate ⌊ non intelle-
xit. id eſt dicit ſe non intellexiſſe cum tn̄ con-
trarium preſumatur ⌊ intelligentiam. non
ſolum q̄m poterat ex verbi proprietate. ſed
etiam a iure ſibi appropriata ⌊ ſolent. ff. de
le. iij. non aliter. j. de ver. ſig. intelligentia.

Sponſam. nihil.

Ex parte ⁊. j. ⌊ eam ab eo. per hec ver
ba intelligo matrimonium de pn̄ti qd̓
eſt notabile ⌊ habituram. licet verba
iſta ſonent in futuꝝ tempus tn̄ ſponſalia nō
erunt de futuro ymmo ſtatim matrimonium
contrahit. ſed qd̓ premittit de fide ſeruāda
reſpexit ad futurum. Et idem dico in omībꝫ
verbis que ſonant in futuro. verbigrā. pro-
mitto quod tenebo te in vxorem. idem eſt n.
ac ſi dicat. habeo tecum matrimonium. vel
accipio te in meam. et promitto ꝙ tenebo te
decetero pro vxore mea que tamen modo
mea es vxor de iure. et etiam ſine promiſſio-
ne tenetur ad hoc ipſum. Secus autem eſſet
ſi diceret. promitto ꝙ contraham tecum vel
accipiam te in meam qꝛ verba hec non refe-
runtur ad factum tātum ſed etiam ad ius vt
ſit ſenſus promitto ꝙ tūc fiam legittima tua
vxor. Alij dicunt ꝙ hec adiectio per verba
de futuro ſit matrimoniuꝫ qꝛ in pri̅. decre.
ponuntur verba que trahunt futuꝝ ad pn̄s
ſcꝫ ab eo tempore. ⁊ eadem repetita intelli-
guntur in verbis vxoris et non hn̄t locum
niſi vbi preceſſit tractatus de matrimonio
contrahendo ⌊ Tunc. i. cū fornicatur ⌊ In
ducta. ⁊ ſi nullam ſuperduxiſſet tn̄ illaꝫ reci-
pere tenetur qꝛ mlˀer non erat fornicata ſed
etiam ſi fuiſſet fornicata eam accipere tene-
tur qꝛ aliam ſuperduxerat.

Ex litteris ⁊. j. ⌊ impubeſcentes. queri
tur ſi quis iurauit accipere vnam de fi-
liabus alicuius et poſtea cognoſcat alteram
an preciſe cogatur illam accipere. ar. ꝙ ſic.
ff. de cōtrahen. emp. l. ſi in emptione. §. ſi em
ptio. ff. de ſol. ſtichum aut pan. qꝛ ſe ad id
coartauit. ff. ſi quis cau. l. iij. xv. q. i. ſi quis
inſaniens ſo. quid̓ dixerunt eū cōpellendum
eam accipere. Alij dicūt plus qd̓ cognoſcen
do eam ratificantur ſpōſalia vlˀ poꝰ fit matri
moniū. ar. j. de eo qui dux. in ma. ſignifica-
uit. Nos dicimꝰ qd̓ cum nō interuenerint in
ter eos neqꝫ ſponſalia neqꝫ matrimoniū nec
etiam pn̄t interuenire niſi inter certas perſo
nis qd̓ licite contrahit cum alia ⌊ Pr̄es per
hoc iuramentum intelˀr ꝙ bo. fide dabit ope
ram ꝙ inuicē cōtrahant ⌊ Alterius. i. v. ſu
pradicti ⌊ Compellas. j. e. requiſiuit cōtra
ſo. hoc de rigore illud de mia. ſed cōtra mor-
talˀr peccat veniendo contra iuramentū igiꝛ
poteſt cogi ad eius obſeruationem. xxiij. q.
iij. cum ſacerdos. propter hoc. Hug. dixit
illam nō eſſe decre. Alij dicunt ꝙ illa eſt de-
cre. et ius cōmune cōtinet et ſpāle vt cogaꝛ
quis ſeruare iuramentū propter futuꝝ picu
lū. Alij tn̄ dicūt ꝙ cogendi ſunt ꝙ de nolen
tibꝫ fiant volentes vt ibi. ſed n̄ finaliter vt in
cōtrario. Aliqn̄ exponūt ibi poſt. i. priꝰ.

Non eſt ⌊ Petitū. vxor petitur p inter
dictū de liber. exhi. ff. de li. exhi. l. i. §.
fi. et. l. ſe. C. de nup. ſi inuita. et hoc cū inui
ta tenetur. ſecus aūt ſi voluntaria. qꝛ tunc
cōpetit offm̄ iudicis ⌊ Ibi. eis aūt exeuntibꝫ
ſine aliqua abſolutōe pn̄t dr̄e offm̄. lxxxj. diſ.
ſi quis qꝛ non eſt terra interdicta ſed organo
ſuſpenſa eſt ad tempus tn̄ irregulares fiunt
qui ibi celebrant ⌊ Officia. ergo nec criſma
nec extrema vnctio nec corpus xp̄i nec etiam
matrimoniū nec ſepultura. j. de priuilˀ. vt pri
uilegia nec ad ordines poterit aliquis laicus
loci interdicti promoueri. qui aūt ante erant
clerici cū nō ſint interdicti. ad alios ordines
poterūt pmoueri. ſed de corpe xp̄i melius dr̄
ꝙ cōferri pōt interdictis penitētibꝫ. j. de ſen.
excō. pmittimꝰ. Itē matrimoniū credimus fi
eri poſſe apud interdictos qꝛ et apud infide
les eſt. s. de p̄ſ. n̄ bap. venies. xxvj. di. deinꝫ
alˀ deinde. Item criſmari debēt. j. de ſen. ex
co. c. reſponſo.

Preterea. et. j. ⌊ A viro. cum quo cō-
traxit per verba de futuro ⌊ Impeti-
tur. vt cogatur matrimonium conſummare
⌊ Confiteri. Etiam ſi publice confiteretur

non videretur ei credendum q2 vn⁹ teſtis ꝛc·
iiij·q·iij·§·Item in criminali ὁ·item·Itez ꝛc
qui turpitudinem allegat ſuam·xiiij·q·v·ñ
ſane ſed hoc eſt ſpeciale propter periculū aīe
me Iuramentum·ſecus ſi iuraſſet·j·de cō
ſangui·et af·ſuper eo·

Veniens et·j·alij qui deſponſauit eam
per verba de preſenti alioquin nō eſ
ſet obiectio nec dubitacio ꝙ ſequēs
matrimonium teneret inter mulierē et primū
virum ⌊Cauſa·inter mulierem et ſecunduz
virum·melius credim⁹ quod cauſa ageretur
inter mulierem et primum viꝫ per id qd̓ iam
ſequitur a priori viro iudicio eccl̃ie ꝛc·⌊Cō
ſentire·quod eius eſſet vxor⌊Ipſe·ſ·vir·
⌊De illo·ſ·t·cui tercio nupſerat vel de poꝛl
⌊Alio·ſ·ſecundo viro⌊Defunctus·ante
ꝙ contraxiſſet cum ſecundo cui fuit in vita
tradita⌊Ille·idem vir·⌊Deceſſit·maxime
nam ſola coactio ſufficit vt matrimonium ſe
cundum non impediat al̓ ſine non⌊Marita
li·Prima em̄ ſponſalia non poterunt impe
dire hoc matrimonium q2 fuerunt in iudicio
eccl̃ie ſepata nec ſecunda q2 fuerunt coacta
et q2 mortuus eſt maritus ⌊Alioquin·i·Si
noluerit·Ipſum·ad·maritaliter tractare·
⌊Reſtiterit·niſi ꝓponendo de iure·ſ·ꝙ p̄
dictus·t·non ſit maritus·M·Sed ſu⁹·nā
hic illa que d̓r ſuper inducta poteſt ꝓponere
coram ipſo iud̓·dele·vel eciā ordinario licet
al̓s non ſit eius ordinari⁹ vel delegat⁹·ar·ff·
deq̃·re·ad·e·iud̓·per totum·ymmo eciam p⁹
ſentenciam poteſt appellare et executionē ſen
tencie de iure impedire·ff·de re·iud̓·a diuo·
§·ſi·ē·de re iudi·cum ſup contro·ὁ·no·h̓ ē
verum ſi agat petitorio ſ3 ſi agat poſſeſſorio
non eſſet admittenda·Sed nos contrarium
dicim⁹·ſ·quod ē admittēda ꝛc aſſiſtet hic mu
lier viro ſuo vt no·pl̃e·ē·de re iudi·cum ſu
per contro·et non poterit ꝓponere hic mu
lier ad impediendum reſtitucionem de ꝓꝓ
etate·ſ·quod prius fuerat deſponſata vel ꝙ
non teneat matrimonium cum alia contctuz
propter aliquod impedimentum niſi forte in
cōtinēti probare vellet·ē·d̓ teſti·ex litteris in
ſi·ſed poterit dicere ꝙ alia mulier nunꝙ fu
it in poſſeſſione viri tanꝙ mariti·vl̓ ꝙ vir nō
ſpoliauit mulierez poſſeſſione ſua ſ3 ipa muli
er virum ſpoliauit poſſeſſione ſua·vel alias
ltias excepciones⌊Reſtiterit·no·ꝙ lic3 ter
cia perſona que dicit ſe pocōrem in matrimo
nio ſit admittenda vt aſſiſtat illi qui pricipal̓r
conuenitur ſuper matrimonio non tamen ē
ſibi preferenda in proſecutione cauſe q2 non
ad eam primo loco pertinet defenſio h⁹ cau
ſe et tunc tm̄ preferri debet tercia pſona·ff·
de re iud̓·ſepe·Item dicim⁹ ꝙ ſi ille qui con
venitur ſuper matrimonio inducat teſtes ſu
per articulo vno videlicet ꝙ quando contra
xit cum illo qui eam petit in vxorem eciā mi

noris etatis ꝛc deficit in probacione et poſtea
alius vir qui tenet eam ſuper articulo eodez
velit inducere teſtes admittend⁹ eſt ſi ignora
uit quando primo mulier induxit teſtes ſup
eodem·et de hoc no·ē·de re iudi·cum ſuper
nec obſtat ſi dicatur ꝙ deb3 probare de pre
uaricacōne prioris mulieris·ff·de priuarica·
preuaricacionis q2 illud loquitur quādo ſen
tenca eſt lata·hic autem loquitur quādo ſen
tencia non eſt lata·ymmo plus vid̓r ꝙ in cau
ſa matrimoniali ſm omnes eciam ſi ſciuit qn̄
p̄mo mulier teſtes inducebat cū tercia pſona
admittenda eſt ſuper eodem articulo ad pro
ducēdum teſtes q2 eciam eadem pſona cum
pſona admitteretur eciam poſt ſentenciā diſ
finitiuam·ē·de re iudi·lator et·c·conſangui
nei·

Cum locū⌊Met⁹ q̃ cader3 in conſtā
tē viꝝ·ff·qd̓ ca·met·xxxij·q·vj·indi
gnāt̃ d̓ h̓ no·ē·ꝙ me·c·cū dilec·j·e·
veniens·⌊Coactio·i·vis q2 capit̃ vel tenet̃
al̓s terret̃ vel ligat̃ vel hi⁹·met⁹ autē alterius
quā ei⁹ q̃ cōtrahit ipedit matrimoniū vt ſi p̄
timet mortem vel captiuitatem ſibi immınere
et propter hec filia cōſentit nupcijs quas pa
ter pro ea contraxit vel eciam ipſa hoc timore
vel alio conſimili ducta contrahit non valet
matrimonium ar·eius qd̓ ecōuerſo dicitur de
patre quia iuſtus metus eſt in eo ſi timet ſtu
prum vel ſeruitutem filioꝝ·ff·ꝙ me·cau·hij
qui·ar·cont̃·xxxj·q·ij·ſi verꝫ ꝛc·c·de nept̃·
ſed illa·c·loquuntur qn̄ eciam ſponſe erant
inuite ſed certe non vid̓r illi alia de cauſa inui
te fuerunt niſi propter pericula eoꝝ qui ha
beant eas in poteſtate et hic ſi videtur locum
ſolum h̓re in patrib⁹ ſed in alijs qui filios ha
bent in poteſtate hic autem conſtat ꝙ ſi con
ſenſus contrahencium eſſet liber quamuis
patres habuerunt iuſtum metum tn̄ mr̄imo
nium tenet alij tn̄ dicunt non impeditur ma
trimonium licet filia timeat mortem patris·
⌊Vel coactio·i·ſi metus vel coactio inter
uenit ſuper eo vbi conſenſus requiritur·ver
bigra·ſi cogitur contrhere matrimoniū ſed ſi
ſuper diuerſis interueniat vis et conſenſus·
verbigr̃a icarcerauit quis alium vt ab eo pe
cuniam extorqueret ſi idem vim et vincula pa
ciens conſenciat in matrimonium vel eciā ali
um contractum tenet·nam et agere poteſt p
procuratorem et perconſequens procurato
rem conſtituere et vſucapere·ff·de mi·papi
nianus exuli·ff·ex quibus cauſ·ma·ait pre
tor niſi forte in vinculis conſtitutus capt⁹ eſ
ſet ab hoſtibus et propter hoc eſſet ſeruus·
nam tunc conſenſum non haberet vt in pre
alle·l·ait pretor ⌊Ventilatur·quidā em̄ pe
tebat eam q2 dicebat ſe contraxiſſe cum ea p
verba de preſenti vel de futuro ⌊Eam·no
ta ad officium iudicis ptinere partibus locū
ſecurum aſſignare·iij·q·ix·hortamur·ff·de

arbi. pomp §. ſi arbi. et. ē. de reſti. ſpoli. ex
litteris ⌊ Timere. Sic mandat eam in ſecuro
loco poni quia timebat ne vir eam raperet e-
ciam ſi de iure eam non poſſet habere ⌊ Do
nec. idcirco differtur reſtitucio quia ageba-
tur petitorio vel qꝛ timebatur ſeuicia viri. ē.
de or. cog. intelleximus. ē. de reſti. ſpo. ex lit
teris. c. ex tranſmiſſa. et. c. ex pte. vbi no. de
h vel qꝛ nunꝗ eam traduxerat et ideo nō ha
bebat locū pericio reſtitucionis.

Temens et infra ⌊ Cui. ſpōſalia fuerūt
de futuro ⌊ Cognouit. mrīmoīali affe
ctu als em ſi ꝓteſtaret dꝫ eā cognoſcere ad
ulterino affectu ſecus. ar. i. e. tua. alij contra
dicunt quantumcunqꝫ em̄ proteſtetur ſibi ñ
prodeſt ſua poteſtacio cum nō fuerit iuſta cā
proteſtacionis. de h no. ē. de conſti. cum. M
nec obſtat decre. tua. quia ibi non fuit ſuba
conſtctus cōiugalis nec forma contrahendi
matrimonium et h eſt verum niſi forte ipi mu
lieri proteſtaretur ꝙ tunc ambo in hoc cōſen
tire videntur ſed et tunc non prodeſt ſibi pro
teſtacio qꝛ nō admittitur probacio incontriū
j. e. is qui. Item ea rōne non credim⁹ ſibi ꝓ
deſſe proteſtacionem qꝛ turpis eſt ſed non ꝓ
deſt ei turpis condicio immo ea reiecta tene
ret matrimonium. j. de condi. appo. c. i.

Commiſſum ⁊c. j. ⌊ Dedit. iſte ꝗ ꝓmit
tit cum aliqua contrahere matrimo-
nium ſtatim contrahit ſponſalia. ē.
de conuer. coniu. ex publico. ē. de iuriur. ꝓ-
uenit. ē. de voto et voti. red. c. peruenit. et
c. ſcripture. xvij. q. i. qui bona. xxviij. q. i.
§. ex hijs. ſo. ille non fecit votum. vnde cont
hendo non fit tranſgreſſor voti. ē. de voto ⁊
vo. litteraturam. et ſi contrahit propoſitum
gerens in mente continendi et vouendi non
facit contra cōſcienciam. xxvij. q. ij. beata ꝗa
firmiter non proponit ad rligionem tranſire
ſed nec a ſe hoc propoſitum repellerit ſed ſu
per hoc firmam deliberacionem reſeruat p⁹
contractum matrimonium vñ bonū fuit cō-
ſilium vt adimpleat quod iurauit quāuis iu
ramento non obſtāte poſſet vitam monacha
lem eligere qꝛ melius eſt vtrunqꝫ ſeruare ꝗm
alterum tantum ſic. ē. de iuriur. debitores.
xxvij. q. iiij. innocēs. dicunt alij quod hic vir
circa finem biennij erat et tunc ceperit ſuſpi-
rare. i. cogitare ꝙ in futurum. ſ. poſt vnum
annum alias duos annos intraret monaſteri
um ſed forte interim intrare nolebat qꝛa ad-
huc in domo propria volebat melius proba
re onera ordinis vl forte tenebatur aliquib⁹
debitis que primo ſoluere volebat vel ex ſili
bus cauſis ingreſſum monaſterium protra-
hebat vnde bene conſuluit ei papa ꝙ ex quo
non alligat ſe monaſterio et alligatus eſt iā
ꝙ in fine biennij alias. j. biennīū aliud ligam
ſupadderet ꝙ illud ligamē ſupaddat cū du
biū ſit ꝗd futura pariat dies vel ꝑ mortē vl

per mutacionem voluntatis. ſed ſi vir dixiſſet
pape ego ſtatim volo intre monaſteriū Re-
ſpondiſſet ei intra et iam non contrahas. cū
ille contractus eſſet ad decipiendum tantum

Requiſiuit et. j. ⌊ Cogenda. ē. e. ex litte
ris. ſed contra ſo. vt ibi ⁊c.

Cum in apoſtolica ⁊c. ⌊ Propoſuit cu
licet credendum non eſſet. ar. C. de
manda. prin. l. i. tñ ꝓpter fauorem ma
trimonij et bonam fidem ꝗ habuit licet nō ſe
cundum conſcienciam teneret matrimonium
⌊ Potuerunt. j. de eo qui dux. in matrimo
quam pol. per adulterium ex litterarum. et. c.
cum haberet contra. ſo. dicunt quidam ꝙ ſi
ſcienter contrahunt non tenet. ſed ſi ignoran
ter ſecus nos dicimus ꝙ ſi primum tenuit de
iure ſcdm nullum eſt cum eodem tempe quis
non poſſet habere plures vxores verūtñ ſi ig
noranter contraxerint ſoluto matrimonio mor
te cogendi ſunt de nouo contrahere. ar. j. de
eo qui dux. in matrimonium quam polluit.
c. i. et. c. veniens. quamuis ibi nō dicatur ꝙ
ſint cogendi vel tolerādi. ſi vero ſcienter nul
lomō tollerandū eſt ſcdm matrimoniū. j. de
eo qui duxit in matrimonium ꝗ pol. ꝑ adul.
c. cum haberet. et. c. ex litterarum. ſi vero pmū
matrimonium non tenet de iure ſemp tenꝫ ſe
cundum matrimonium vt hic.

In pñcia ⌊ Annorum. C. de repud. auc. ſꝫ
hodie. ff. de diuor. vxores conc. ſꝫ illa corre-
cta eſt per canones.

Inter opera caritatis ⌊ Remiſſiōem
xxxij. q. i. non eſt. xxxij. q. i. c. i. cont
ſo. illud loquitur de incorrigibilib⁹
hic de corrigibilibus.

AD id qd ꝑ tuas ⌊ Copkauit. ad ſua
ſionem victricꝭ mulier alij nupſit. vl
mulier poſtea ſponſalia eius nomine
contracta ratahabuit licet contra proprium
velle ⌊ Cohabitans. et ab eo carnaliter co-
gnita als per ſolam cohabitacionem non iu-
dicaretur matrimonium ⌊ Excludat. niſi vel
vis vel metus in detinendo interueniſſet. ar.
C. ꝙ me. cau. l. ij.

Sicut ex litteris ⌊ Juramento. idem
credo ſi in primis ſponſalibus nō in-
teruenit iuramentum quamuis ⁊ in
ſecundis interuenit. ar. ē. de iuriur. quanto
⌊ Conpellas. no. ꝙ ſi quis cum duabus cō
trahat ſpōſalia pme tm̄ mulieri adherere dꝫ et
cogendus eſt ad eā redire vt hic fallit hic in
caſibus. Primus eſt ſi alter ſponſorum ad re
ligionem tnſeat. ē. de conuer. cōiu. ex publi
co. Secund⁹ eſt ſi ſponſus vag⁹ non inueni
tur. ē. de illis auc. Terci⁹ eſt ſi alter cōiugū
leproſus vl paralitic⁹ fiat vel naſum amittat
vel aliquid eidem deteri⁹ contingat. ē. de cō
uer. coniu. c. litteras. et. ē. de iuriur. quem-
admodū. Quartus eſt ſi ſupueniat affinitas
xxvij. q. ij. ſi quis ſponſam filij. et ſufficit in h

caſu ſolam famā probare. j. e. preterea Quin
tus eſt ſi mutuo ſe abſoluant. ſ. e. preterea.
Sext⁹ ſi alter fuit fornicat⁹. ſ. de iuriur. quē
admod̄. Septim⁹ ſi cū alio contrxit p̄ oba d̄ p̄
ſenti. j. de ſpō. du. c. i. Octau⁹ eſt ſi in mino
ri etate fuerūt contracta ſpōſalia ab ābob⁹. nā
cū ābo ad legitimā etatē puenerint vtrqʒ altero
inuito nubendi licenciā optinebit. j. de ſpō.
impub. de illis.

Qum apd̄ ſe ⌊ Signis. ſpāle eſt in mr̄i
moio vt nutib⁹ contrhi poſſit ppt̄ piculū
qd̄ eſſet ſi contrahi non poſſit. et contrahere
non poteſt niſi ſuus aſſit. alias adheſerit con
ſenſus. ſecus autem in alijs contractib⁹ qui
pn̄t per pcuratores taliū celebrari. ⌊ Signis
ff. de le. iij. nutu.

Nlec. f. nihil notatum eſt.

Qe fraternitatis ⌊ Conſenſu. ſponſa
lia ſine verb̄ fiunt per annuli ſubar-
racionem conſenſum. licet em̄ ſolus
cōſenſ⁹ ſufficiat ad mr̄imoniū contrhēdū i mu
tis. ſ. e. cū ap. in loqn̄tib⁹ tn̄ non ſufficit quo
ad eccleſiā ſine verbis. ar. xxij. q. ij. de hijs.
ff. de le. iij. nutu. jmmo plus vid̄ꝫ q eciam ſi
conſtet mō q adinuicem conſenſerūt qꝛ hoc
confitentur tn̄ non eſt matrimonium ſine ver
bis vt hic. et eſt racio qꝛ ſic ſtatuit eccleſia licꝫ
ſit cōtra ius naturale qd̄ eſt q ſolo conſenſu
contrahitur matrimonium Sꝫ fuit iuſta cau
ſa ſtatuti hui⁹. ſ. ne tn̄ facīm eſſet in incerto
et ſi contrarium diceretur ſequeretur abſur-
ditas iſta. ſ. q ſi vir et mulier eundo per viaꝫ
ſibimuicem placeretur et in corde ſuo deſide-
rarent q eſſent coniuges ſequentur q inter
eos eſſet matrimonium quo nihil eſſet peri-
culoſius. Si autem parentes pro filijs contrē
hant ſufficit filiorum taciturnitas. xxx. q. ij. ho
noratur. ff. de ſpon. ſꝫ que p̄ris. j. d̄ deſpō
ſa. impu. acceſſit. et. c. de illis. Item vbi pre
ceſſerunt aliqua verba apta ad ſponſalia cō
trahenda vl̄ ad matrimonium propter aliqd̄
tamen impedimētum nō valeant ſpōſalia vl̄
matrimonium poſtea tn̄ p ſolā copulā carna
lem p̄ſumitur mr̄imoniū. j. de eo qui duxit in
matrimonium. veniens. j. de coniu. ſ. c. vlt̄.
⌊ Nam eccleſia qd̄ poſſit ſine verb̄ contrhere
probatur. nam et pueri. Item probat quod
non ſemper verb̄ contrhitur matrimoniū q̄a
et pueri. ⁊c̄.

Qua nos dux. ⌊ Forte. hic forte non
ponitur dubitatiue ſꝫ aſſertiue ⌊ Vi
demus. nam licet hic proteſtatus fu
erit q̄ non conſenciebat in eam vel q nō cō-
trahere ſed decipe intendebat non pficit ſibi
quia non ſubeſt iuſta cā proteſtacionis. vnd̄
p contrium fcm̄ renunciare videtur proteſta
cioni vel pocius ſibi prodeſſe non debet q̄a
facto contria dicūt. ar. ſ. de ap. ſollicitudinē
et no. de h̄. de conſtic̄. cum. M. ferra. et. ſ.
e. veniens. Preterea in hijs ad cōem intelli-
gencia recurrendū ē. ſ. e. ex lr̄is. Alij contrium
dicunt. ſ. q pteſtacio ſufficit q non pbetur
matrimoniū. ſed ideo dicit papa q non ſuffi
cit qꝛ non videt qualiter ſibi h̄ conſtet qꝛ cū
nullus interfuerit ſponſalib⁹ de proteſtacio-
ne ſibi conſtare non potuit vt in foro eccl̄ie
iudicare poſſet non fore matrimonium ſed in
foro aīe iudicare p̄t vbi iudicatur ſm cōfeſſi
onem. ſed in foro eccleſie ſecus ē ⌊ Nos au-
tem. qꝛ licet q̄ ad eccleſiam nō poſſit de hoc
conſtare tn̄ ſi ita foret. ſic eſt reſpondendum
⌊ Facto. ſ. deſpenſacionis. ⌊ Sub a. pura
conſenſus. xxvi. q. i. ſufficit et h̄ intellige ſm
interrogacionem epi quāuis in veritate contr̄
riū preſumatur. vt. ſ. dictum eſt ⌊ Forma
qꝛ nō fuerunt verba apta mr̄imonio contrhē
do ſine q̄bus non pficitur mr̄imonium. ſ. e.
tue. vel dic q verba ſatis erant apta ſi voca-
retur johannes ſed qꝛ ſic vocabatur non ſer
uabatur forma. Sed obicies quare ergo ſu
pra dictū eſt q preſumendum eſt matrimo-
nium. R̄n̄deo qꝛ deſpenſacio apparebat q̄
ſufficit pro ſponſalibus ⁊ ſine verb̄ ſꝫ nō ſuf
ficeret ad matrimoniū et qꝛ non licebat ei al
legare qd̄ ſuum nomen fraudulenter mutaſ-
ſet. ſ. de donac̄. inter dilectos.

Qum in tra ⌊ Contrhencium. i. contr̄
here volencium ⌊ Maiorum. i. antiq̄rū
ſuorum propinq̄rum ⌊ Queſiuiſti. dubita
bat iſte ep̄s an in h̄ caſu liceret recipe iuramē
ta propinq̄rum qui iurare volebant nullum im
pedimentum conſanguinitatis eſſe inter eos
et erat cauſa dubitacionis qꝛ non videbant̄
recipienda cum nullus accuſator contr̄ matri
monium appareret et ſic videbantur ſine cā
iurare vel cā dubitacionis fuit qꝛ videbat̄ q
p talem denunciacionē et famam non deberꝫ
poſtponere recipe iuramentū nec prohibere
matrimonium ⌊ Grauis. idem vid̄ꝫ eciam ſi
turpis. ſ. e. p̄. Sed ideo illud eſt qꝛ cum pſo
na denūciate dicebatur ppetratū peccatum
⌊ Fama. ne. famam probari ſ. de teſti. tam
litteris et. c. cauſam. et idem de ſcandalo. Et
nota ſolam denunciacōnem nō impedire ma
trimonium niſi aſſit fama. De plano. j. de
accuſa. ſic olim. Nota plenariam inquiſicio
nem fieri de fama. Nam multiplex clamor fa
cit fidem de ca. j. de accuſa. qualiter. Item ⁊
ſine ordine iudiciario et ſine teſtibus p̄t quis
cerciorari de fama Famam. hij habebant
neceſſe iurare q fama falſa eſſet Contrahē
tes. i. contrahere volentes.

COnſultacioni tue Audiri. audiam
denegatur eciā ſi poſſeſſorio agatur
ſ. de reſti. ſpo. ex tranſmiſſa. et. c. ex
pte alij tamen contradicunt.

F Femma mulier propter pene. ff. d̄

verbo· obliga· tic'a in prin· ſecus enim dici=
mus in arris· nam ſi per dantem arras re=
maneat matrimonium amittit eas· ſi vero p
recipientem reddit duplicatas niſi expreſſe
dictum ſit ꝙ quadruplicatas vel triplicatas
reddat· C· de ſponſali· mulier· Reſponſio· i· §·
quadruplici· et idem dicimus in pignoribus
cum pignora arre dicantur· C· de rei pig·
l· i· ceſſat autem hic pena arrarum· Si infra
biennium non exequitur nupc̄· C· de ſpon·
Si is· ff· de ſponſal· ſepe Item propt̄ morte̅
ſponſi vł ſpōſe· C· de ſpon· arras· Itē prop
ter perſonam ſponſi cū quo matrimonium
interdicitur· C· de ſponſal· mulier· §· qui ve
ro· ⁊· §· hijs quoꝝ Item propt̄ minorem eta=
tem· vnde ſecurius eſt parentibꝰ dare· C· de
ſpon· l· vltima·

¶ S qui fidem dedit· nihil· notatur·

Si inter virū et mulierem ⌊ alia· qua
lia ſunt· s̄· e· ex pte· ſ· pmitto te pro
coniuge tenere ⌊ ſimilia· puta cō=
trariam tecum· s̄· e· requiſiuit ⁊· s̄· c· proxio

Adoleſc̄s ēē maior· xiiij· ān· ⌊ deſpō
ſatā· cum jam eſſent ambo puberes
quia tunc n̄ ſit matrimonium· niſi ve=
re carnalis copula interueniat· ſi enīz ante pu
bertatem contraxerit ſponſalia tunc per ad
uentum pubertatis cum talibus factis ra=
tificacionis dicerem verum matrimonium
factum ſic no· j· prox· ti· atteſtaciones alij tn̄
contradicunt ⌊ cognoſcens· ⁊ de hoc cōſtet
per confeſſionē ſecus ſi dubitaretur· s̄· e· iu=
uenis quia tunc preſumetur copulam carna
lem interueniſſe· j· ti· proximo· continebatur

De ſponſacōe impub· Rubrica

Tua ſrm̄itas· ⌊ adulto· i· pubere ⌊ cō
trhere matrimonium vł ſpōſalia ſi aūt
eſſet maior ſeptēnio ſed impubes eciā
ſi cōtracta ſponſalia ſint ea inſcia tamē pub=
lice honeſtatis iuſticia impedit matrimoniū
cum conſanguineis· j· e· acceſſit· alij cōtra cū
nō fuerint ſponſalia niſi tacite vł expreſſe cō
ſēſerit ideo nec publice honeſtatis iuſticia im
pedit matrimonium contrahere cum cōſang
uineis ⁊ h̄ magis placet ⌊ Cōſentit· tacite ſal
tem nō contradicendo cū preſens eſſet· ff· de
ſpon· h̄ ita ſed dic neceſſariū eſſe ꝙ in matri=
monio expreſſe conſenciat· s̄· e· tue· Item in
ſponſalibꝫ tacitꝰ conſenſꝰ non videtur habe
re locum niſi in patre· ar· ff· de ſpon· in ſpon
ſalibꝫ· §· vlti· et· §· licet qꝫ· in alijs aūt· ⁊ ſi p
alijs contrahere poſſint· eſt tamen neceſſariꝰ
conſenſus expreſſus vel ratihabitio· s̄· ti· px·
ad id qd̄ et· l· preall· h̄ ita et no· j· de matri=
monio cōtra· inter ec· cont̄· c· i· immo nec ra
tihabitio· s̄· tacita ſufficit· s̄· de reſti· ſpol·
ex parte ⌊ Poſſe· in hoc caſu non impediente
pblice honeſtatis iuſticia poterit cū cōſang
uineis contrahere ⌊ Filiꝰ· ſcilicet adultus

⌊ Volūtas· puta ſi ſit minor· xiiij· an· qui
in matrimoniū conſentire n̄ poteſt ⌊ Tradre
i· tradendo permittere· et ſic cōtrahunt ſpō
ſalia·

Viſi non eſt cōſenſꝰ ⌊ Legibꝫ· puta
in ſponſalibꝫ vſqꝫ ad vij· ānos ⁊ vſqꝫ
ad· xiiij· annos in matrimonio ⌊ Cō=
iūgantur contrahendo ſponſalia vel matri=
monium· ideo ſit hec phibicō qꝛ cum poſſint
poſtea variare et cū faciles ſint pueri ad diſ=
ſenciendum timetur ne tranſeant ad alia ma=
trimonia· tamen facta teneant ⌊ Coniūgāt·
carnaliter ⁊ ſit iſta phibicio propter dubita
cionem ne per talem commixtionem ratificēt
ſponſalia· s̄· ti· proximo iuuenis· vł matrimo
nium· j· e· continebatur·

Puberes a pube ⌊ Exiſtimant· ⁊ bene
certum quaſi diceret de habēte· xiiij
annos et non potente coire fuit dubi=
tatum an poſſet contrahere matrimonium ſꝫ
de potente coire licet ſit minor· xiiij· annorū
certum eſt ꝙ cōtrahere poteſt ⌊ Ex habitu·
ſecus quādo agitur de tutela quia ibi ſufficit
habere· xiiij· an· et ſi generare non poſſit· C·
quādo· tu· vel· cu· eſ· d̄ indecorā· Sꝫ h̄ verū
eſt qd̄ in hac decre· dicitur eciam ſi ante· xiiij
an· poſſit generare· Nam in· xiiij· an· et ſi
generare nō poſſit tn̄ matrimonium contra
here poteſt· ar· j· c· c· vlti· Alij tamen dicunt
ꝙ eciam ſi habeat· xx· annos et nō poſſit cog
noſcere mulierem nec contrahere poterit·
ar· hic ⁊ idcirco ponit etatem· xij· vel xiiij· an·
quia tunc preſumitur potens generare niſi
probetur contrarium ar· ad hoc· j· de frig·
et mal· c· ij· ſed aliud eſt in frigido vt ibi no·
prius dictum magis placet

Literas tue et· j· ⌊ Poſtquam lꝫ· n·
a principio non tenuerint ſponſalia
niſi tamē poſtea ſi ſciuerint contradixerint in
vij· cōfirmātur· j· c· px· ⁊· c· duo ⌊ Filiam·
filiam enīz habere non poteſt impediente affi
nitate· xxxv· q· iij· nec eam nec matrem propt̄
publice honeſtatis iuſticiam· s̄· e· iuuenis

Acceſſit ⌊ Conſenſerit expreſſe enim vł
tacite· lapſo ei ſeptēnio ſi ſciuit niſi cō
tradicat cōſenſiſſe· vid· in ſponſalia
j· e· duo ⌊ Abſolutus· antequam ad· vij· an·
peruenisſꝫ· ſed ⁊ ſine abſolucione credere ſuffi=
cere ſi in· vij· alter proteſtet ſe nolle cōſentire

Cōtinebat ⌊ cōſenſiſſe· ſupple· s̄· ⁊ vir
cōtdicat ſe carnalit̄ cognouiſſe ⌊ Stā
dum· xxxiij· q· i· c· ij· contra· xxvij· q· ij·
qui int̄· contra ſo· vbi· vir dicit ſe cognouiſſe
vxorem maiorem· xj· annis ſiue illa confitebat̄
ſiue neget ſemper ſtabit̄ iuramēto viri vt hic
niſi per aſpectū corporis mulier aliud proba
ret ſ· virginitatem· q̄dā tamē dicunt ꝙ cū ſe
pe ocłs fallat̄ niſi cōtriū expſſe ⁊ idubitant̄ p
litteras alias teſtes apparꝫ ſemper eſt ſtādū
pro eo qui dicit ſe cognouiſſe ⌊ Si autem·

quaſi dicat dictum eſt in p̄cedēti parte h9·c·
quid iur̄ ſit ſi mulier peruenerit ad nubiles
annos·nunc autē dicendum eſt quid iuris ſit
quādo nondū peruenit ad annos nubiles ſꝫ
tamen vicina eſt eis ⌊ Xj· ita ꝙ diſtet a· xij·
an·i·anno·xj· cepto vltra·vij·menſes· ar·
ff·de execu·tu·notandum nos dicim9 eā eſſe
circa·xij·an ſi habet·xj· cōpletos et dimidiū
et hoc eſt ea racione quia legitima eſt etas ad
contrahendum·xij·an·completi non cepti·
ſ̄·e·puberes et h̄ tamen tene quicquid dicāt
gloſe alie·ſed tamē ſi ante·xij·an·vel xj·an·
eſſent coniuncti· aliqua p̄ſumpcio apparet
pubertatis iudicarem pro matrimonio·ar·j·
e·a nobis ⌊ Cognita· h̄ ſolum·ſ·deſponſa
tio vel congnitio ſufficit vt matrimonium ſit
et ſine h̄ ſola deſponſacō vel congnicio cum
verbis aptis matrimonio ſufficit ſi eſt· proxi
me pubertati et ex aſpectu corporis poteſt
aliquo modo deprehendi eam eſſe potentem
ad generandū·vel dic ꝙ nunꝙ ſufficit ꝙ ſint
proxime pubertati quādo in ſolis verbis vel
matrimonij vel ſponſaliū ſteterūt ad h̄ vt ma
trimonium p̄ſumatur niſi·xij·an·habeat com
pletos·ſ̄·e·puberes·vel niſi ex aſpectu cor
poris appareat eā pubeſcere·ſ̄·e·puberes
quare poſuiſſet decre·xij·an·ſi ſufficerent·
xj·vel·x·et dimidium·non video rōm Sed ſi
ſit vel dicatur cognita a viro tunc habet lo
cum hec decre·ſ·quia ſufficit ꝙ ſit in·xj·vel
eciam circa·xij· Sed dices nonne ſi cogno
uit eam apparet eam puberem eſſe·Reſpon
deo nō poteſt eni eſſe ꝙ lanuginem in femo
re nō producit que ſola eſt ſignum puberta
tis et tamen clauſtra pudoris apta ſunt· ſic
cognita apparet vel p̄ſumitur licet ſigna
pubertatis non appareant·Sed oppones
nōne et ſi in·x·vel xj· anno apta eſſent clau
ſtra pudoris idem p̄ſumeres·ſ̄·de ſponſa·
iuuenis Reſpondeo nō quia ibi non loquit̄
ꝙ p̄ſumatur carnalis copula interueniſſe
ſꝫ conſenſus vel cognitio aliqua ſponſalium
ante·xj·an·Et licet apta ſint clauſtra pudo
ris nō p̄ſumeretur matrimoniū vel carnalis
copula interueniſſe de facili niſi aptiori clau
ſtrorum alia indicia adminiculentur forte mag
nitudo perſone·vel alia que mulieres melius
nouerunt nec expedit dicere vel literis anno
tare·vel dic hāc decre· locum habere vbi in
minoribꝫ annis contraxerunt ſed poſtea per
uenientes ad maiorem etatem ſi vnus petat
ſeperari et aliter dicat cōgnoui eā dum erat
in·xj·anno vel magis vicina·xij·non ſepera
bitur matrimonium quia poteſt dubitari ꝙ
tunc fuerit potēs cum permiſit ſuper ſe virū
aſcendere et ideo in tuciorem partem inter
pretandum eſt·ſ̄·de ſpon· iuuenis·ſed de h̄
oportet conſtare quia viſus ſit eam congno
ſcere·niſi·n·ſola etas·xj·an·ſufficeret·Sed
hec opinio in hoc contradicit prox·quia di

cunt ꝙ licet hij in·xj·an· viſi ſint cōmiſceri ſi
tamen poteſt de hoc conſtare mulierem non
eſſe adhuc puberem·ſ·quia lanuginem non
habet nō iudicabitur matrimonium niſi per
uenerit ad·xij·an·

De illis·⌊ hic primo loquitur qn̄ am
bo ſunt·j· annos pubertatis· Nam
tūc vterqꝫ eorum ad pubertatem perueni
ens iudicio eccleſie de iure petit ſeparationē
ante autē petere non poteſt· Secundo ponit
quando tempore quo contrahunt· alter eſt
maior alter minor Nam tunc minor cum ad
pubertatem venerit ſeparacionē petit maior
autē nullo tempore iudicio eccleſie petet ſepa
rationem quamuis ſi contrahat matrimoniū
tenet·ſ̄·e·c·px·et· c·penul·ſed ſm h̄ intelli
go·c·ſequens· ⌊ Si vero· ex tunc loquit̄
quādo tempore quo contrahunt vnus eſt pu
bes et alter impubes ⌊ Judicio eccleſie·hoc
iudicium eſt neceſſarium vbi ſponſalia tenent
ſed poſtea ex aliqua cauſa ſeparatur ſed ſi nō
tenerent puta quia inter conſanguineos vel
quia prius cum alia contraxiſſet vel eciam ſi
ſub condictione eſſent celebrata vel quocūqꝫ
aliomodo ſint nulla non eſt neceſſarium hoc
iudicium eccleſie licet quodāmodo ſit hone
ſtum·idem eciā dicim9 cē ſi matrimonium ſit
nullum ꝙ tunc non eſt neceſſarium hui9 iudi
cij niſi forte coniuncti eſſent matrimonialiter
qꝛ tunc ſi recederet ab eo ſine iudicio eccleſie
daretur ſibi reſtitucio vxoris·j·de diuor·por
ro ⌊ Diſſentire ita ꝙ eccleſia approbet·ſed ſi
contraxit cum alio matrimonium tenet et eſt
verū h̄ vbi tenent ſponſalia ſecus autē ſi non
tenerent quia tunc maior poſſꝫ ſeparacionem
petere per iudicium eccleſie·ſ̄·e·c·acceſſit·

Nobis tua ⌊ Nijs·ſ·ambobꝫ con
trahentibꝫ·⌊ Matrimonij·ſcꝫ·futuri
⌊ Eorum·ſ·contrahencium·⌊ Aſſen
ſum·vnde dicunt quidā ꝙ ſi ipuberes p ver
ba matrimonij apta contrahant matrimoniū
et hoc eciam intendant·n̄ eſt matrimonium·
quia id contrahere non poteſt·nec ſponſalia
quia ad illa non intendunt·ar·ff· de ſpon·
queſitum·ff·de ritu·nup· minorem·verūta
men ſi vſqꝫ ad legitimam etatem in eadē vo
luntate perſiſtant ratificatur matrimonium·
ar·j·e·c·px·et·l·minorem·poteſt tamen p
babilius dici ꝙ ſponſalia contrahunt iuris
poteſtate licet illud contrahere non intendāt
vel verba non dicant·ar·j·de condic·appo·
ſuper eo·et·j·e·c·vlti· ⌊ Tenentur· neuter
eni ante pubertatem petet ſepacionem· ſed
poſtꝙ ambo vel alter tantū ad pubertatem
peruenerit poteſt petere·ſ̄·e·c·px·⌊ Anti
cipare malicia ſuplente etatem·j·c·proximo

De illis ⌊ Etati proximi· quod appa
ret ex lanugine vel experiencia facti·
⌊ Carnali· hoc videtur ſatis innui in
matrimonijs illā ſolam dici proximā pubtati

que congnoſci poteſt·ar·ſ·c·puberes·in tu
telis autem ſecus dicerem vt·no·in dcre·pu
beres·et idem in matrimonio dicam in greſ-
ſu monaſterij·alij contra ⌊ Conſenſiſſe·vel
dicendo verba apta matrimonio vel cõgno-
ſcẽdo eã et hoc innuit lrã ſeqñs coniũgi ꝛc·
ATteſtationes ⌊ Credit· hic creditur
confõi·mulieris quia eſt contra ſe et
vir non dicebat contrarium aliter·n·
eius dicto ſtaretur·ſ·e·cõtinebatur·vel dic
ꝙ eciã ſi mulier fuiſſet corrupta et non vir·
non tñ eſſet matrimonium conſummatum·
de hoc no·infra de eo qui cog·conſang·vx·
ſue fraternitatis·⌊ Teſtes·ſpeciale eſt in ma
trimonij cauſa ꝙ non ſolum poſt publica-
tas atteſtaciones ſed eciam pꝰ ſentenciã andi
tur·ſ·de re iudi·lator·et·c·conſanguinei vl
dic ꝙ hic erat nouus articulus ſuper q̃ poſt
publicatas atteſtaciones licet de nouo pro-
ducere teſtes·ſ·de teſti·ex tenore ⌊ pbare·
nota ꝙ ſi impuberes cõtrahant quantumcũ
qꝫ tempus ſteterint poſt pubtatem non tam
de ſponſalibus fit matrimonium niſi de no-
uo conſenſerint per carnalem copulam q̃ ſe-
cuta inducit preſumptum matrimonium·ſ·
t·prox·is qui·eciam ſi poſtea ſe pluries oſcu
lentur et amplexentur·j·de matrimonio con
tracto contra interdictum·e·c·i·In ſponſa
libus tñ dicimus ꝙ ſi infantes minores ſeptẽ
nio contrahant ſponſalia licꝫ ea non ratificã-
tur niſi in ſeptimo anno contraxerint verbo
vel facto puta cum alia cõtrahendo·ſ·c·lit-
teras·et·c·acceſſit·et·j·e·duo·et eſt mirabi
le ꝙ de nihilo lapſu temporis fit aliquid puta
de non ſponſalibus ſponſalia ſed id ꝙ aliq̃d
eſt non mutat naturã quia non fit de ſpon·
matrimonium alij tamen dicunt contrarium
aſſerentes hic incũbere probacõnem mulieri
qꝛ vir diſſenſerat ab ea ſecus ſi nec ſigna diſ-
ſenſus vel conſenſus appareãt qꝛ tunc dicũt
preſumi de ſponſalibus factum eſſe matrimo
nium primo dictum magis placet·⌊ Cõſen
ſiſſet·cognoſcendi vel de nouo contrahendo
alias em̃ et ſi oſculatꝰ eſt eam vel ſi habitaret
cum ea non preſumeretur matrimonium·j·ď
matrimonio contracto contra interdictum
ec·c·i·⌊ Juramento·ſpeciale eſt in hoc ca-
ſu vt actore nihil probãte reus iurare cogat.
⌊ cõſenſit·ſi em̃ vir confiteretur ꝙ poſt·xiiij
an·conſenſit et voluit ꝙ ipſa eſſet vxor eius li
cet non interuenerit carnalis copla vel aliud
ſignum conſenſus exterioris tamen matrio-
nium debet inter eos iudicari cum ſpõſalia p̄
ceſſerint que propter conſenſum conſequen
tem tranſierunt in matrimonium ſecus antẽ
eſſet ſi ñ preceſſiſſent ſponſalia qꝛ tunc licꝫ ad
inuicem eodem tpe conſenſus occultꝰ ſine v-
bis vel aliquo tractatu precedente interueiſ
ſet matrimonium inter aliquos nõ faceret cũ
in eo contrahendo in potentibus loqui neceſ
ſaria ſint verba vel tractatus precedens·vt
no·ſ·ti·prox·tue·
Ex litteris·⌊ liberã tribuas·ſ·de ill·
et·c·a nobis·contra ſo·hec mulier
nunquam conſenſit ſponſalibus pa-
rentum vnde cum eſſet pubes non tenuerũt
ſponſalia·ſ·e·c·i·vnde contradicere poteſt
et ibi ipſamet libera voluntate contraxerat·
vnde contradicere non poteſt hic tñ no·ꝙ li
cet non teneant ſponſalia ſi tamen poſtea co-
noſcat rata videtur habere ſponſalia ſuo no
mine contracta vel hic de equitate vel ibi in
teruenit iuramentum hic non·
QVo pueri·⌊ Per tres annos·nota
ſpõſalia infancium lapſu temporis ra
tificari ⌊ Copulauit· hic matrimoni
um tenuit ſiue ſtatim ſiue cũ puenit ad pub
tatem ſiue poſt cum eam cognouit ⌊ Reli-
quit·et male ⌊ Accepit·et male impediente
publice honeſtatis iuſticia ⌊ Cõpulit·ꝛ ma
le cum·V·alium virum haberet et ſi copula
interueniſſet propter affinitatem ⌊ Dabitur
hic inhibicio fit propter ďlictum vtriuſqꝫ ſic
xxvij·q·i·que xpo·vel propter ſcandalum·
AD diſſoluendũ ⌊ Remouere·et ſu
per hoc ſniatur·⌊ Denunciari·no·
accuſacionem non habere locum niſi
ſuper crimine perpetrato denunciacõ autem
ſuper perpetratis vt penitẽcia agatur vł ſu-
per perpetrandis vt ceſſetur locum habet
j·de accuſa·qualiter·xxij·q·v·hoc videtur·
xcij·d·dyacon·ff·de dãp·infec·l·ij·⌊ De
nunciari· hic eodem modo dicimꝰ poſſe agi
in matrimonio ſpirituali nam electo non pe-
tente confirmacionem vel conſecracionẽ pt
denunciari ſuperiori·Domine talis eſt in pec
cato·vnde non debet nec poteſt confirmari
nec conſecrari·xxij·q·v·hoc videtur·ſed ca-
ueat ſibi ille qui denunciat qꝛ non poteſt de-
nunciare peccatum quod ſit in forma electio
nis ſi eiꝰ execucionem non impedit nec de cri
mine de quo egit penitenciam niſi ſit tale qď
poſt penitenciam impediat execucõnem ordi
nis·ſ·de renun·niſi cum pridem §·i·et·no·
ij·q·i·ſi peccauerit·ar·cont·l·di·ex penitenti
bus·ſed illud loquitur in regularitate et cri-
minibus vbi diſpenſacio eſt neceſſaria·Item
contra·j·de cleri·excõi·miniſt·ſi celebrat·ſed
expone vt ibi·Item denunciando agitur con
tra electum poſt confirmacionem·ſ·de ap·
conſtitutus·Item nota ꝙ licet denunciacio
impediat confirmandum et conſecrandũ nõ
tamen debet tantum operari vt electores re-
uocet ab electõne niſi credant verꝫ eſſe quod
dicitur nec propter hoc eſt impedienda vł p
hibenda a ſuperiore celebracio electionis niſi
forte incontinenti haberet paratas probacio
nes·ſ·de hijs que fiunt a ma·par·c·cum in
cunctia·alij dicunt et forte melius ꝙ non eſt
differencia int ordinacionẽ als cõfirmacioẽm

et conſecracionem et electionem quia vtro ſ
biqꝫ et ordinator et cõſecrator et elector dili
gentes debent eſſe vt inquirant de perſona
ordinandi et conſecrandi et eligendi · ſi · xxx ſ
iiij · di · quando · lxj · di · miramur · viij · q · ij · di
lectiſſimi ⁊ denunciacões audire debent cõ
tra predictos ſi credunt denunciant bona in
tencione moueri et verum eſſe qoud obici ſ
unt ſi autem non credunt nihilominus proce
dere poſſunt ad ordinacionem et conſecracõ
nem et electionem et tenebit quod factum ē
eciam ſi denunciator appellet ⁊ eciam ſi dicat
ſe habere paratas probaciones qꝛ hec predi
cta · ſ · ordinacio conſecracio et electio non ſi
unt in forma iudicij ſed officia vel miniſteria
ſunt · h̄ tamen fatemur qd̓ ſi coram ſuperiore
probauerit veras cauſas ex quibus appella ſ
uit quod totum caſſabitur ꝙ factū eſt ad mi ſ
nus quo ad executionem · s · de elec · cum inẽ
dilectos et · s · de appell · conſtitutꝰ et poſſet
eciam ſuperior ordinatori et conſecratori im
ponere penam alias penitenciam ſi inueniret
p̄dcõs p penā preceſſiſſe videtur tñ qd̓ ſi ſit
admiſſa denũciacio et procedatur ordine ſuo
ꝙ poſtea denunciacione pendente nec ipſe q̄
in denunciacione proceſſit nec alius ad ordi ſ
nacionem vel conſecracionem procedet ar ·
hic ſed in electõne forte eſt aliud de hoc aut ·
notatur · j · de ſymo · accuſatum in confirma ſ
cione autem cum proceditur in forma iudicij
et cum cauſe cognicione bene admitteretur
talis appellacio et caſſaretur quicquid fieret
poſt talem appellacõnem eciam ſi non proba
ret veras appellaciones cauſas · s · de ap · intẽ ſ
poſita et quod dictum eſt in ordinatore conſe
cratore et electore · ſcꝫ quod non obſtāte cõ ſ
tradictiõe et appellacione cuiuſcꝙ tenet ꝙ ab
eo ſit idem videtur eciam in eo cui mandatū
eſt quod prouideat in aliquo beneficio alicui
et eo qui deputatus eſt executor ad dandum
et hoc dicimus predicta racione quia iudex
non eſt nec in forma iudicij procedere debet ·
ymmo eciam idem dicimus ſi aliꝰ haberet iu ſ
riſdictionem vt epiſcopus et ad eum pertine
ret collectio beneficiorum quia non tenetur
admittere huius excepciones vel denunciacio
nes nec appellacio ob h̄ interpoſita impedi ſ
ret proceſſum eiꝰ niſi probaretur veritas cau
ſarum · s · de appel · conſtitutus · et · c · ſe · ym
mo ſi ꝓuiſor vel executor vellet audire excep ſ
ſiciones vel denunciaciones huius ille cui de
bet prouidere poſſet dicere nõ pertinet ad te
quia tantum executor es · s · de re iudi · de ce ſ
tero · licet ſecus eſſet in ordinario ſi autem pro
uiſor haberet cauſe cognicionem vt ſi mādā ſ
tur ꝙ prouideat ſi eſt ydoneꝰ vel alias copu ſ
let tunc oppoſitam excepcionem vel denunci
aciõem audiret et appellari poteſt et quicq̄d
fieret poſt talem appellacionem ſi offerret ꝓ
bacionem cauſarum caſſaretur · s · de appell ·

interpoſita · prudenter tamen faciet inferꝰ ex
ecutor ſi audierit ꝙ eum moueret et ſi cõſulu
erit ſuperiorem · ⌊ Contrahendum · maxime
vbi de eoꝝ ſponſalibꝰ agitur quia tūc ſunt
vicini precipicio · xxij · q · v · h̄ videtur · ⌊ Ex
cepcionibus · quia non preceſſit monicio · j ·
de accuſacionibus qualiter vel quia eſt crimi
noſus denunciator · ij · q · vij · accuſacio · iij · q ·
vij · in gͥubꝫ · ⌊ Attēptet · i · ne ſpõſalia de no ſ
uo contrahant ⌊ Caſſetur · q̄ apparebit lapſo
t̄mino denũciacõe p̄fixo · ⌊ Attēptāt p extor ſ
ſionem vel violenciam · ⌊ Irritum · i · puelle ·
non preiudicat vel dic ꝙ ideo dicitur irritum
q̄a pendente cauſa ſeparabitur vel dic ꝙ hoc
optinet in ſponſalibus non in matrimonio ·

Tue nobis · ⌊ mutuo · per verba de pre ſ
ſenti · ⌊ Eſſet · ideſt · xij · an · conpleuerit ·
⌊ Etatis · qꝛ · xij · an · non habebat · ⌊ Etatē ·
hinc ſatis colligitur ꝙ ſiue mulier habeat · xij
an · ſiue cognoſcibilis ſit põt contrahere ma
trimonium ·

De clandeſtina deſponſacione ·

Clandeſtinum matrimonium dicitur
quod non poteſt probari per teſtes ·
j · e · c · i · et · ij · Item quod non ſit cum
ſolennitate · j · e · c · iij · xxx · q · v · aliter · que licet
non debeant fieri facta tamen tenent et meli
us in · c · nec illud · et · xxx · q · v · noſtrates ·

SI quis clā · ideſt ſi non publice ſed tñ
tot fuerunt preſentes quot ſufficiebant
ad probacionem aliter male ſequeretur incū ſ
bit viro probacio · ⌊ Viro · petenti vxorem ⁊
ſimiliter mulieri ſi petat virum quia negātis
factū · zc̄ · vj · q · v · actor · ff · de ꝓba · ei incūbit

QVod nobis · ⌊ Compellendi · vt ſe ha ſ
beant pro coniugibus ⌊ Racionabil̄ ·
vt conſanguinitas vel aliud impedimentum
puta quia ſiebat preiudicium alij matrimoio
vel alie conſimiles ·

CVm inhibicio ⌊ In eccleſijs · nõ in vna
tantum ſed in omnibus eccleſijs illiꝰ lo
ci vbi habitat vel ſaltem in pluribus pro ſ
ponatur cum periculoſum ſit illicita matri ſ
monia contrahere et propter peccatum et
propter illegittimitatem filiorum dignum eſt
ꝙ hec ſolennis publicacio i eccleſia ſiat ad idē
j · qui matrimonium accu · poſ · cū in tua · nam
circa maiora · maius periculū vertitur · vt · xlij
di · quieſcamus · et hac eadem racione poteſt
dici quod hec publicacio debet fieri in eccle ſ
ſijs vbi antiqua habitacio eſt parentum vtri ſ
uſqꝫ illi enim ſunt qui melius norunt vel no ſ
uerunt conſanguineos ſuos · s · de teſti · licet
ex quadam · j · qui matrimonium poſ · c · vide ſ
tur · Item querendum eſt de conſanguinita
te vbi melius de veritate ſciri poteſt · s · de ele
cti · ſcriptum · et · j · de purga · cano · cum · p ·
Item irriſio eſſet dicere quod publicacõ hec
alibi fieret ſi enim ſcotus vel ybernicus vult
contrahere bononie cum aliqua ſcota ſiue

lūbarda quis erit qui de eoꝝ̄ conſanguinita
te ſciat teſtificari cum nec terram nouerit ⁊ ſi
alibi eſſet eoꝝ antiq̄ habitacio alibi moderna
vtrobiqꝫ fieret nam in primo loco qꝛ melius
ſciunt gradus conſanguinitatis In ſecundo
quia melius ſciunt ſi cum alio contraxiſſent ⁊
tamen dicunt aliqui et non male quod licet
bonum ſit vtrobiqꝫ nunciare tamen ſi ſolum
modo fiat vbi eſt eoꝝ̄ antiqua habitacio ſuf
ficit ad hoc vt filij eorum non iudicentur illegit
timi quia hec conſtitucio non iudicat illegit-
timos propter ceſſacionem denunciacōnis ni
ſi illos qui in caſu ꝓhibito ſunt coniuncti ta
men quidam credunt idem et ſi aliud impedi
mentum aſſit · j · qui fi · ſunt legitti · ex tenore ·
nam vt ibi dr̄ ad hoc vt filij ſint legittimi op-
tet ꝙ matrimonium contractū poſt aliud ma
trimonium ſit contractum ſit in facie eccleſie
quia ignorante altero coniugum · Sed vbi n̄
fit publicacio ſm tenorem huius decre · non
fit in facie eccleſie ergo nec filij ſunt legittimi
Alij tn̄ dicunt ꝙ in facie eccleſie fit ſi ſit pub-
lice eciam ſine ſolennitate huius decre · et ido
ſufficit ꝙ tantum publice cōtrahatur et erūt
filij legittimi dummodo ſit alterius ignoran-
cia · Sed quid ſi vbi eſt eorum antiqua habi-
tacio non habeat conſanguineos ſed alibi et
in pluribus locis nunquid vbiqꝫ erit neceſſe
fieri publicacionem · R̄ n̄ſio non · non eñ op
tet circa hoc nimis ſubtizare propter pericu-
lum illegittimacionis filiorum licet abinicio
multa ſit diligencia adhibenda · Sed expoſt
facto propter predictam cauſam quantū po
teſt debet negligencia tollerari vel poſt excu
ſari · Sed ꝙ ſi publice contraxit et tenuit aliā
ſcilicet primam pro vxore nunquid publica-
cio facta in eccleſijs ſufficit vt ſine peccato ſi
bi aliam coniungat ſcilicet ſcdam an dbet q̄re-
re ſentenciam diuorcij vel eciam iuſticiam ſen
tencie · i · ꝙ iſte ſeparatus ſit a prima · R̄ n̄ſio
ꝙ hec mulier que ſciuit primum matrimoni-
um non excuſatur a peccato nec eiꝰ filij erūt
legittimi ſi poſtea appareat legittimum ꝑmū
matrimonium et nunquam per eccleſiam ſep
atum debuit enim querere ſentenciam diuor
cij negligens enim fuit et ideo non debuit ex
cuſari quin ſciuerit impedimentum dbuit eñ
diligencius inquirere quam per ſolam publi
cacionem · ar · s · vt lit · non conteſt · quoniam
s · de ſponſalibus in preſentia · et · xxxiiij · q · i ·
cum per bellicam que ad alia impedimenta ꝑ
ter conſanguinitatem modicum operatur ni
ſi quia facit aliquando preſumi ꝙ ſi crederet
aliquod impedimentum eſſe ſuo matrimonio
non feciſſet ſuum matrimonium per eccleſias
publicari · Sed preſumpcionem tollit ſi pub
lice credebatur vel ſciebatur ꝙ cum alio con
traxiſſet · ff · de iur · et facti · igno · regula ē iur
diſtat ergo caucius negociari · C · de furtis in
ciuile ⁊ hec vera ſunt ſi erant ſibi adinuicem

n̄ note · Nam ſi eſſet vnus de vna prouincia et
alius de alia ibi facilius preſumeretur proba
bilis ignorancia ſi autem nihil ſciret de prio-
ri matrimonio lꝫ publice contxiſſꝫ nec ipſa eſ-
ſet in peccato nec filij illegittimi quia ab im-
pedimento excuſat eos cōtractum matrimo-
nium publice ignorancia et que ambo inter-
uenire oportet vt excuſetur vt expreſſe colli-
gitur in preall · decre · j · qui filꝫ · ſunt legitti ·
ex tenore Item et ſi ſentencia lata ſit dummo
do non ſit appellatum ſufficit ad excuſacio-
nem matrimonij ⁊ legittimacionis filiorum q̄ꝑ
uis poſſit poſtea ipſa ſentencia retractari et
eciam retractetur · s · de re iudi · tenor · qꝛ ꝓ-
babilem cauſam habuit erroris ymmo vide-
tur eciam quod ſi ſciuerint matrimonium pri
mum et ignorante altero contrahant ſm q̄a
credebant ꝑmum matrimonium ſeparatum
probabiliter ꝙ ſine peccato ſint et ꝙ filij ſint
legittimi eciam ſi nulla fiat publicacō in eccle
ſijs · s · de ſpon · cum in apoſtolica · ſꝫ hoc nō
credo · Nam ex quo mulier ſciuit virum habe
re aliam vxorem non dbet cum eo contrahe
re vel ei credere ſupe ſeparacione primi ma-
trimonij niſi per veritatem hoc ſciat · ar · s · d
ſpon · in preſencia nec contradicit decre · cū
in apoſtolica quia licet ignorancia eam excu-
ſet vt poſtea poſſit cum ea contrahere nō ob
ſtante ꝙ de ea ducenda fidem dedit ꝑſona vi
uente non tamen filios defendit ab illegitti-
macione [Probabilis · nota propter proba
bilem coniecturam interdici matrimonium ·
s · de ſpon · cum in tua · [Interdicatur · per
ipſos preſpiteros alij dicunt per ſolos ordi-
narios · [Si ambo · ſecus ſi alter · j · qui filij
ſunt legit · ex tenore ·

De ſponſa duorum ·

Nota quod ſi q̄s petat aliquam in vx
orem et probet quod ipſe contraxit
cum ea per verba de preſenti · et mu-
lier ſimiliter probat ꝙ contraxit cum alio per
verba de preſenti nec probet aliquis de ante
cedenti tempore reus abſoluetur qꝛ ibi ob-
ſcura ſunt iura parcium pro reo interpretan
dum eſt · s · de fi · inſtru · inter dilectos · ff · de
regul · iur · fauorabiliores et idem videtur ſi
duo egiſſent contra eandem mulierem et de
vtroqꝫ ſimul conſtaret quod cum ea contrax
iſſet ſed non conſtaret de anteriori tempore
ꝙ abſoluenda eſt ab vtroqꝫ ſimul vel pocius
differenda eſt ſentencia quouſqꝫ de anterio-
ri tempore probetur ſi autem primo conſta-
ret de vno quam de alio quia forte nō habuit
ita paratas probaciones tunc eciam idem di
cendum videtur · ſcilicet ꝙ differenda eſt ſen-
tencia ne preiudiciū fiat alij matrimonio · ar ·
j · de eo qui cog · conſang · vx · ſue · ſuper eo ·
j · de frig · c · i · v · no · et · c · laudabile q̄ ad hūc
articulum tamen poſteriorem teneret ſecus ē
ſi agatur de preb · vel poſſeſſionibus qꝛ tunc

ſtatim pꝛo pꝛimo pꝛobante fertur ſentencia·
ſed cauebit condempnato ꝙ ſeruabit eum in
demnem ſi foꝛte aliquas faciat expenſas pro
eo ꝙ rem pendente lite reſtituit·ff·de reiuen
di·l8 a quo·et·l·ſequen·j·qui ſi·ſunt legit
ti·er tenoꝛe·
Duobus modis·⌊ Fides·quo ad ſpō
ſalia contrahenda vel mr̄imoniū ⌊ pactio
nis·ſ·per verba de futuro ⌊ Et conſenſus·
ſcilicet per verba de pꝛeſenti·⌊ Ducet·quat
tuoꝛ modis contrahuntur ſponſalia·ſcilicet
nuda pꝛomiſſione cum dicit vnꝰ alteri accipi
am te in vxoꝛem meam et econuerſo vel equi
pollens· Idem eciam credimꝰ ſi inhabiles ad
contrahendum matrimonium verbis vtātur
matrimonio aptis·ſ·accipio te in meā et ecō
uerſo·ar·8·de deſpon·impu·atteſtaciones·
c·duo·et·c·a nobis ibi enim dicit matrimo
nialiter coniungebantur· Itē datis arris ſpō
ſalicijs·C·de ſpon·arꝛis· Item anuli ſub ar
racione·xxvij·q·ij·ſi quis deſponſauerit·ſed
aliter melius pꝛobari videtur ꝙ per anulum
tantum ſponſalia contrahuntur qꝛ matrimo
nium nō contrahitur niſi verbis aptis imatri
monio interuenientibus dummodo contra
hentes loqui poſſint·8·de ſponſ·tue· Item
iuramento contrahuntur ſponſalia·8·de ſpō
ſal·de illis·⌊ Si pꝛomiſerit·hic ſatis expꝛeſ
ſe habes ꝙ ſponſalia intelligūtur contracta
quando condicio ſponſalis apponitur·hoc
eñ conſtat ꝙ ante euentum condicionis·id ē
antequam eam cognoſceret fuerunt ſponſa
lia de futuro poſtea enim fuit matrimonium
8·de ſpon·is qui fidem· Item talia ſponſalia
inducunt·pu·ho·iuſticiam·8·de ſpon·ad au
dienciam·⌊ Rem ſecum ſiue intelligat d̕ foꝛ
nicario coitu ſiue de matrimoniali ſemper ſe
cuta copula ratificatur matrimonium·8·de
ſponſal·is qui·⌊ Conſenſu· optinendo non
obtento·i·ſi in me conſenſeris ego conſenciā
in te vel ſi dederis mihi·c·accipiam te in meā
⌊ Stringit anulo·et ſic videtur ꝙ manū ſtri
gere annulo ſit expꝛeſſiꝰ ſignum matrimonij
contracti quā aliquod aliud ſed certe h̕ vult
dicere qꝛ ſi conſuetudo ſit ꝙ quando matri
monium contrahitur ꝙ mulier ſubarꝛatur a
nulo tamen et ſine ſubarꝛacione anuli verbis
de pꝛeſenti fit matrimonium ſolo conſenſu·
Accepiſti ⌊ Deſponſatam·per verba de
pꝛeſenti·
Licet pꝛeter ſolitum·nihil notatum ē
ſuper iſta decre·
Qua fraternitas·⌊ Deſponſacōne·i·ꝙ
aliquas pecijt quia ſe eas deſpōſaſſe di
cunt· Irꝛitare·ſ·perpetuo ſi eſt cauſa perpe
tua diuoꝛcij vel ad tempus ad agendam pe
nitenciam vel meliꝰ quouſqꝫ cognoſcatur an
teneat matrimonium pꝛimum·xxxiij·q·iiij·ñ
opoꝛtet et ſic intelligo·8·de deſpon·impub·
duo·et·c·ad diſſoluendum·et ſic non eſt cō
tra·xxxv·q·iij·contra dicimus·

De condicionibꝫ appoſitis in ſponſalibꝫ et alijs contractibus

Qua dudum·nihil·
⌊ Quicunqꝫ·ſub condicionis eciā inho
neſte ſed non contra naturam matrimo
nij puta ſi furtū fecerit idem ſi impoſſibili ſe
cus ſi eſſet inhoneſta et contra naturam mat̕
monij·j·e·c·vlti·xxxij·q·ij·aliquando·et·c·
ſolet quia tunc matrimonium nō tenet· Item
ſecus inhoneſta et voluntaria condicione qꝛ
hec ſuſpendit ſponſalia quouſqꝫ fuerit adim
pleta vel carnalis copula ſubſecuta vel con
ſenſus de pꝛeſenti·j·c·de illis· Item eſt con
dicio honeſta et neceſſaria vt ſi chꝛiſtianꝰ cō
trahens cum iudea dicat ſi facta fuerit chꝛi
ſtiana aliter enim non teneret matrimonium·
xxviij·q·i·ydolatria·et·xxx·q·iij·non opoꝛ
tet·vbi innuitur ꝙ quelibet turpis condicio
diſſoluit matrimonium·ſed dic illud loqui de
diſſolucione que fit quo ad thoꝛum nō de diſ
ſolucōne que fit vinculi coniugalis nō habet
autem locum hoc in collacionibus factis ec
cleſijs quia ibi ſi opponatur condicio contra
matrimonium contractus tamen tenet cōtra
ctus·x·q·i·c·ij·et idem eſt in collacione oꝛ
dinum·xxviij·di·dyaconi et monachatus·j·
c·pꝛox·inſinuante·v·no·ſed in alijs contra
ctibus condiciones contra naturam ſicut cō
diciones impoſſibiles viciant contractum in
ſti·de inuti·ſti·§·impoſſibilis·ff·de accuſa·nō
ſolum Sed in vltimis voluntatibus pꝛo non
adiectis habentur·C·de inſti·et ſubſti·l·rep
hendenda·⌊ Voluerit·foꝛte quia non adim
pleuit condicionem furti faciendi·⌊ Deſpō
ſacio· Nam ſi interuenerunt verba de pꝛeſen
tis tempoꝛis puta conſencio in te ſicut in vxo
rem ſi feceris furtum ſtatim eſt firmum matri
monium nec ſuſpendetur per condicionem ſi
vero interuenerint verba de futuro ſtati ſūt
vera ſponſalia nec ſuſpenduntur per condici
onem· Si vero dixerit accipio te in vxoꝛem ſi
dederis·c·ſuſpendetur quouſqꝫ det·c·j·e·
ſuper eo·et ſi interim contrahit matrimoniū
cum alia de pꝛeſenti tenet·j·e·de illis·ſi vero
dixerit contraham ſi dederis·c·datis·c·non
eſt matrimonium·ſed ſponſalia·vnde ſi datis
c·cum alia contrahat tenebit matrimonium
ſimilit̕ ſi dicat impono tibi anulum·j·ꝙ ſi de
deris·c·ſit matrimonium·datis·c·matrimo
nium firmū erit et eodem modo ſi dixerit ſine
ſponſalia nā datis·c·erūt ſponſalia alij cōtra
Quum ſit pꝛopꝛium·⌊ Pꝛeſpiter·huius
pꝛeſpiteri intererat quia erat ſacerdos
illiꝰ monaſterij vbi iſti manumiſſi moꝛari de
bebant·ar·8·de re·ec·non ali· Si quis pꝛ̄ſ
biteroꝛum ibi de hoc ⌊ Hac condicione·a mi
noꝛi bene ſumunt quidā hic·ar·quod in ſpō
ſalibus interuenit condicio ymmo ꝙ libertas

ſub condicione datur nec enim propter hoc
pciſe cogitur fieri monachus. L. ſi fuerat ci=
cus vel patronus ſi eſſet monach⁹ ñ poſſꝫ ha
bere ſeruos nec poſſet eis dare libertatem. xij
q. i. non dicatis vel libertatis. onus ſpeciale
adicere. s. de ſer. nõ or. eo. L. Iterum. repe
te que diximus. s. de ſeruis nõ ord. de famu
lis. et. c. vulto. L. Exhibere. q. d. ſit de trãſ
greſſo mandato et eciam ſic firmas cauciões
ab eo habeas quod vlterius non preteribit et
quod vlterius facere ſibi non attemptet.

De illis. L. Accipiam. quid ſi dixerit ac=
cipio. ſ. Reſponſio. idem. j. e. ſuper eo L. Ac
cipiam. quid ſi talis ſit cõdicio ſi inuenero te
virginem ſi mihi in primo coitu placueris di
ucius tales condiciones inhoneſtas et ideo ñ
tenendas. s. e. c. i.

Verum cum alicui. L. Interpoſita cõdi=
cione. ſi dixiſſet modo ita ꝙ donacõ ſta
tim teneat debet imponi onus donacõni. ver
bigracia dono tibi hanc poſſeſſionem vt om
ni die celebres vel conſimilibus alias autẽ be
ne licet eccleſie donare ſub condicione ſic alij
et niſi exti erit condicio non tenebit donacio
quia tunc donacio vires capit ex condicione
L. Reuocari. ſed et ſi ſub tali condicione. ſ.
vt non alienetur ſit collatum et alienetur ob
redempcionem captiuorum et alijs caſibus a
iure conceſſis tenet alienacio ſi nõ ſint res a=
lie. que alienari non poſſunt. xij. q. ij. aurum
et. x. q. ij. hoc ius. alias autem non tenet vt
in aut. de ſanctis epiſcopis. ꝗ. ſanctiſſimos.
coll. de hoc no. eſt. x. q. ij. c. ij. et no. s. de te
ſta. c. raynaldus. Item nec in hoc caſu reuo
catur ipſo iure ſed neceſſaria eſt retradicio.

Super eo. L. Conſenſerit. per verba de
preſenti. L. Si pater. idem credunt qui
dam de papa nam ſic poſſunt contrahi ſpon
ſalia ſi tamen papa diſpenſauerit alij dicunt
et melius ꝙ cum ſponſalia non requiritur di
ſpenſacio non tenent quia ius ea perpetue ꝓ
hibet nec ſub condicione contrahi poterunt
ff. de ver. ob. inter ſtipulantem ꝗ. ſacramen=
ta. et. l. continuis. ꝗ. vlti. L. Si cõſenſus. hoc
omnino videbatur adducere cauſam contra
riam alias contrarietatis. nam ſi poſt ſponſa
lia de futuro ſuperueniens conſenſus de pre
ſenti facit de ſponſalibus matrimonium. mul
tomagis videtur ꝙ ſi a pricipio interuenit cõ
ſenſus de preſenti ſed ſuſpenſus fuit per con
dicionem ꝙ per talem conſenſum contrahi de
bet matrimonium. et nõ ſponſalia ſed tñ Reſ ñ
detur contrarium quia nõ eſt verum ꝙ ſit cõ
ſenſus de preſenti qui ſuſpenſus eſt per con=
dicionem. L. De preſenti. et quia conſenſus
hic de preſenti non eſt ſed de futuro dicendũ
videtur ꝙ eciam poſtea interueniente conſen
ſu patris non tamen erit matrimonium. ſed
ſponſalia tantũ et ſatis dici poſſet ꝙ cogi poſ
ſet conſumare ſponſalia ſꝫ dicunt quidam ꝙ
adueniente conſenſu patris fiet matrimoni=
um conſenſus enim tunc interueniens ſignũ
eſt conſenſus de preſenti dummodo contra=
hentes ipſum conſenſum requirant et idem
videtur eciam ſi ipſum conſenſum non requi
rat dummodo non contradicant quia ſi con=
tradicerent tunc ſine conſenſu de preſenti nõ
poſſet contrahi matrimonium ſed ſi non ap
paret de condicione preſumitur conſenſus q̃
pro matrimonio eſt preſumendum. j. c. prox.

Per tuas litteras. L. Conſentirent. hec
condicio eſt honeſta et ideo tenenda a=
lias ſeruanda et licet hec condicio ſit appoſi=
ta tamen ſi carnalis copula interueniat preſu
mitur a condicione receſſum et eſt matrimo=
nium. s. e. de illis. L. Sibi. mulieri. L. Pro
matrimonio. in hoc eſt fauor matrimonij q̃a
cum teſtes dixerint de contradicione et carna
li copula preſumitur copulam preceſſiſſe cõ=
tradictionem. L. Quod ante. cum enim pro
baretur ꝙ ante copulam contraxiſſent ex tũc
carnalis copula non ratificaret ſponſalia cũ
iam ceſſaſſent propter aduentum condicioīs
alij dicunt ꝙ eciam ſi poſt contradictionẽ pa
rẽtum vel alias impletam condicionem igno
rantes tamen impletam ſimul conmiſcerent
ꝙ ſit matrimonium et renunciare intelligun
tur condicionem.

Si condiciones. melius diceret pacta et
repete que diximus. s. e. c. i. L. Dicat.
altero conſenciente nam niſi ambo conſenci=
ant non impeditur matrimonium. xxxij. q. ij.
aliquando ſi vnus dicat contraham tecum ſi
generacionem prolis euites vel quouſqꝫ pul
chriorem aliam inueniam Si alius contradi
cat matrimonium eſt vt in preall. c. aliquan=
do ſed ſi taceat idem quia preſumitur cõtra=
dicere in fauorem matrimonij. s. c. prox.

Qui clerici vel vouentes matri=monium contrahere poſſunt.

Vouentes. votum eſt concepcio boni
propoſiti cum deliberacione firmata
qua quis ad aliquid faciendum vel ñ
faciendum ſe obligat et licet multa fiunt vota
ſecundum diuerſitatem rerum que vouentur
tamen votum continencie impedit matrimo
nium contrahendum et dirimit iam cõtractũ
poteſt vouere quiſqꝫ ſane mentis votum con
tinencie niſi expreſſe prohibeatur quia vouẽſ
lege ſpũſſancti ducitꝰ ꝓhibẽtur ꝙ vouere cõ
iuges niſi pari conſenſu. Idem nec ſeruus itẽ
nec furioſus item nec impubes. ſ. puella mi=
nor. xij. an. et puer minor. xiiij. an. ſicut i ma
trimonio. vt no. s. de deſpõ. impu. puberes
et. c. continebatur ymmo forte plus dicerem
quod votum non tenet niſi potens ſit cohire
quia qui non eſt expertus aculeos carnis vo
uere continenciam non poteſt eciam ſi ſit ma
ior. xiiij. an. quod tamen non placet alia aũt

vota facilius poſſe crederem quemcūqꝫ faceꝛ
re poſtquam diſcretus eſt quia ſicut poteſt
ſe dyabolo obligare per peccatum ſic et doꝛ
nacio per votum tamen votum factum in mi
noꝛi etate de monachatu tenet ſi non contra
dixit maioꝛ factus·xx·q·i·illud·⁊·q·ij·c·j
et·ij·⁊·s·de regl·⁊ tranſe·ad religionem
ad noſtram de voto ſolenni et ſimplici dictū
eſt·s·de religi·et tranſ·ad rel·vidua·et·c·
poꝛrectum·

De dyacono ⌊ Diſpenſacione·nota larꝛ
gā diſpenſacionem epiſcopoꝛum·

Ex litterarum·⌊ Oꝛd·i·relig·⌊ adulteꝛ
rioꝛes·de conſilio loquitur nam eciā in
ſuperioꝛibus diſpenſare poteſt·s·c·prox

Meminimus·⌊ Cogendus·nota ꝙ ſem
per pꝛofeſſus dummodo faciat in maniꝛ
bus eius qui poteſtatem habet recipiendi pꝛ
feſſionem vlterius contrahere nō poteſt ſed
cogendus eſt ad regulam quam pꝛofeſſus ē
tranſire vt hic idem dicimus in vouente et p
ponent ſeruare religionem dummodo votū
vel pꝛopoſitum ſolennizet et per ſuſcepcionē
habitus ſiue pꝛofeſſionis ſiue nouicij vt hic⁊
s·de rel·et tranſe·ad rel·conſulti·et·j·e·in
ſinuante·Si vero als votum emittat ſiue de
intrando religionem ſiue de continencia imꝛ
peditur matrimonium contrahendum ſꝫ nō
dirimit iam contractum vt hic et·j·e·rurſus
idem dicimus ſi ſuſcipiat habitum ſine emiſſi
one voti·j·c·prox·et·s·de cōuerſ·coniug·
ex parte·

Conſuluit·⌊ Velamen·pcuratiōis nō
pꝛofeſſionis nec votum fecit quia tunc
ſecus·s·c·prox·et·s·de regla·et tranſe·ad
rel·conſulti·ſtatuimus·⌊ Intrauit·idem eſ
ſet et ſi intraſſet ſine voto vel pꝛopoſito perꝛ
petuo mutandi vitam·s·de rel·et tranſ·ad
rel·ſtatuimus·⌊ Altare·hec pꝛofeſſio ſic fa
cta ſuper altare tūc pꝛodeſt ⁊ pꝛeiudicat qn̄
hoc agitur de voluntate monachoꝝ ⁊ ipſius
pꝛofitentis quod obligacio pꝛofeſſionis hinc
inde contrahatur alias autem non pꝛeiudica
ret vel dic ꝙ ſemper pꝛeiudicat qn̄ poſtea ſuſ
cepit habitum ſine pꝛoteſtacione·s·de regl·
et tranſ·ad rel·ſtatuimus·⌊ Obedienciam·
hoc non ſufficit cum eciam canonici ſeculareſ
hanc pꝛomittant·s·de ma·et obe·hijs niſi
obedienciam monachalem pꝛomitterent·pu
ta qꝛ omni ſue voluntati renunciarent et omꝛ
nia committerent voluntati abbatis q̄a tunc
talis obediēcia pꝛo pꝛofeſſione ſufficeret·xij
q·i·non dicatis·et·c·nolo·

Veniens ad pꝛeſenciam noſtram ⌊ Pꝛo
miſit·ſpōſalia fuerunt de futuro ⌊ Se
ueritate·non fuit hic metus qui caderet in cō
ſtantem virum ⌊ Suis·heremite ⌊ Votum·
ſecus ſi pꝛofeſſionem feciſſet vel habitum ſuſ
cepiſſet·vt no·s·e·meminimus vel ſe ei redꝛ
didiſſet·s·de re·et tranſ·ad rel·poꝛrectum

⌊ Licenciam·d mia nam de rigoꝛe iur eciam
poſt votum ſimplex non datur ei licencia nuꝛ
bendi·licet contractum teneat·j·c·prox·vel
ideo datur ei licencia qꝛ in perturbacōne ani
mi hoc fecit·xvij·q·ij·conſaldus vel fuit po
cius pꝛomiſſio cōparatiua quam licencia·alij
autem dicunt quod ſicut non tenet votū ſolꝛ
lenne poſt matrimonium contractum·s·de
conuerſ·coniu·quidam ſic poſt ſponſalia d
futuro non tenet votum ſimplex·ar·j·c·px·
vt hic cum ergo non tenuerit non debet ei li
cencia nubendi denegari nec poteſt impedire
matrimonium contrahendum tamen licet n̄
teneat votum pꝛopter conſtitucōnes eccleſie
tamen peccat contrahendo et ſeruare debet
ſic·s·de conuerſ·coniu·quidam et expone·
⌊ Tribuere·non pꝛeponas·i·nō pꝛohibeas

Rurſus quidam ⌊ Emittēs·ſine aliqua
ſollennizacione ⌊ Iurauit·hec fuerunt
ſponſalia de futuro·⌊ Apud deum·non mi
nus·i·non minoꝛi tempoꝛe quia vtrunqꝫ ad
penam eternam·xxij·q·v·iuramenti vel apd
dum·ſecus tamen apud eccleſiam·⌊ Votū·
ſicut enim in ſponſalibꝫ pꝛioꝛa ſponſalia ſunt
conſumanda·s·de ſpon·ſicut ſic eciam in vo
toꝝ ⁊ ſponſalibus ſi autem ſponſalia pꝛecedūt
votum credimus ꝙ ſit cogendus ſollennizaꝛ
re votum vel pficere ſponſalia·s·de conuer·
coniu·ex parte·in fine·

Inſinuante·⌊ Supplicatu·quod faci
endum non eſt xxxvj·q·ij·nullus·C·ſi
nup·ex·ꝝ·p·l·i·⌊ Sunt in domo·tamen cū
hec condicō ſit contra ſubſtanciam monacha
tus videtur ꝙ non teneat·s·da ſta·mo·cum
ad monaſterium·s·t·prox·c·vl·xxxij·q·ij·ſo
let·ꝝ·illud in matrimonijs licet ſecus in moꝛ
nachatu ſic·xxviij·di·dyaconi·vel dic quod
potuit fieri monacha in pꝛopꝛia domo·vt·xx
vij·q·i·de viduis et hoc ipſo qd ſit monacha
omnia bona eius quo ad perpetuitatem ſiūt
epiſcopi vel monaſterij cui ſponſaliter ſe red
didit·C·de epiſ·et cleri·l·nulli·xix·q·vl·c·
vl·et epiſcopus vel abbas poteſt ſibi conceꝛ
dere vſumfruc·ad voluntatem ſuam alij diꝛ
cunt ꝙ deueniat ad ſuccedentes ab inteſtato
ar·C·de epiſ·et cleri·ſi quis pꝛeſpiter·Alij
dicunt quod ſunt impendenti·ff·de iud·non
quemadmodum et in canonem late ſentencie
incidunt ſi verberantur ab hijs qui nouerūt
vel ab omnibus ſi habitum poꝛtant·j·de ſen
ten·ex·non dubium·Item dic qd non ē hec
condicio contra ſubſtanciam monachatus ꝙ
in certo loco moꝛetur et de certis redditibus
viuat ſi aliquando abbas vel alius ſuperioꝛ
poteſt hoc concedere ex cauſa·s·de elec·cū
inter·ꝝ·Sed tamen nullus pꝛeter papam pt
ſe obligare vt perpetuo dimittat aliquam ec
cleſiam vel locum alicui monacho·s·de ſta·
mo·cum ad monaſterium ſed et ſi ſe obliget
non eſt contra ſubſtanciam monachatus q̄a

nō potuit ꝙ habeat proprium diſpenſare cū
in certo loco morando poſſit eſſe ſine propo
et inobediencia ſed tamen q₂ eſt turpis con-
dicio eſt reicienda et monachat⁹ tenet et ſi oc
curreret caſus in quo abbas vel ſuperior vel
let ex malicia remouere illum a loco quem ei
deputarunt poſſet ſupplicare ſuperiori et ſu
perior eū audire debet ad ſititudinem ħui. C
de preci. impe. of. l. i. inſti. de hijs qui ſui vel
al. iur. ſunt. §. ſʒ hoc tempore et ſe. vel dic qđ
plus placet quod hec mulier non erat mona
cha et bn̄ poterat hēc ꝓpriū tn̄ n̄ poťat nu-
bere ꝓpť votū ſolēne ꝙ votū emiſit ꝙ q̄liť fi
eri poſſit no. s. de re. et trā. ad rel. porrectū.
⸤ ꝓpria. quodāmodo autē ſunt epiſcopi vel
monaſterij. ⸤ Habitum. per hanc autē ha-
bitus ſuſcepcionem ſolenniʒatum eſt votum
et ideo dirimit ſequens matrimonium vt no.
s. e. meminimus. et hoc ideo eſt q₂ apparuit
voluntas eius de vita mutanda ymmo plus
dicimus ꝙ ſine habitu ſolenniʒatur votum vt
no. s. de reg. et traſ. ad rel. porrectū ⸤ Co
hibere. s. de conuerſ. coniug. ex parte. in fi.
contra ſol. ibi.

De eo qui duxit in matrimoniū q̄ʒ polluit per adulterium

Propoſitum. ⸤ Mulier. que cum n̄
deliquerit nec matrimonium teneat
de iur̄ poteſt ab eo recedere ſi poſtq̄
ſciuit impedimentum illo modo conſenſit q̄a
cum ante mortem vxoris ſecunde non fuerit
matrimonium quia nō potuit propter impe
dimētū alterius vxoris nec poſt mortem fuit
matrimonium ſi ab eo diſceſſit vel aliud ſignū
diſſenſus oſtendit et ſufficit pro ſigno diſſen-
ſus quod eciam quādo mulier credebat ſe le
gittimam vxorem ab eo diſceſſit et eciam con
tra conſcienciam et hoc ſic probo primus cō
ſenſus non fecit matrimonium propter impe
dimentum nec potuit facere toto tempore vi
te alterius vxoris nec poſt mortem po eſt fie
ri ſine conſenſu quem conſtat non adeſſe exq̄
ab eo ſeparata eſt licet iniuſte q̄a ſine iudicio
eccleſie ab eo recedere nō đbebat. j. de diuor.
porro. ſed ſi de nouo conſentiret in eam ſiue
expreſſe cōtrahendo ſecum de nouo per ver-
ba formata ſiue tacite cohabitando ſibi car-
naliter ſiue non carnaliter more ſolito coha-
bitando ſecum in domo vel alio modo dicim⁹
q₂ quaſi de nouo conſenſu fit matrimonium
et non tantum propter nouum conſenſum ſʒ
eciam propter veterem q₂ licʒ nullus eſſet de
iure q₂ tamen effigiem matrimonij geſtabat
et q₂ preſumitur in ea voluntate permanere.
ar. C. de nup. et ſi contra. ff. de nupcijs eos
et. l. ſi quis. ſʒ dices quomodo ratificabitur
per hunc conſenſum tacitum vel expreſſum.
id ꝙ nullum vel illicitum erat cōtra id quod
eſt. ff. commo. l. ij. et. ff. de. verbo. obliga.

inter ſtipul. §. ſacramentum. ʒ. hoc ſpeciale ē
in matrimonio. j. de deſponſa. impu. duo. c.
acceſſit. et. c. atteſtaciones. vel dic ꝙ genera
liter verum eſt quod dixit q₂ quādocunqʒ ex
alicuius conſenſu dependet qđ aliquid vale-
at ſi eius conſenſus accedat tacitus vel expreſ
ſus dummodo talis ſit quod a iure non rep
betur quod prius factum eſt eciam ſi pri⁹ nō
valeat tamen modo ex quaſi nouo cōſenſu va
lere incipit vt ex nunc non ex tunc. ff. de off.
proconſul. l. obſeruare. §. ſi. ff. ad trebel. ſed
et ſi. C. cōi. vtri. in. l. i. et. ij. ff. de donac. in
ter virum et vxorem cum hic ſtatus. §. ſi mari
tus. et precedentes conſenſus tamen als tan
tum ad iſtum vltimū retrahuntur. ff. đ ſ. ru.
p. per fundum nec facim⁹ vim vtrum ſciuerit
aliam vxorem mortuam nec ne cum tempore
quo poteſt eam habere in vxorem conſenciat
in eam vt in vxorem et ſolus conſenſus facit
matrimonium. xxiij. q. ij. ſufficiat. ſed in hoc
facio vim ꝙ bona fide contraxit matrimoniū
cum iſto viro. ſ. ignorans eum habere aliam
vxorem q₂ ſi ſciens eum habere aliam vxorem
contraxiſſet cum eo non crederet ꝙ per hui⁹
tacitos cōſenſus ratificaretur primum matri
monium ſed ꝙ tantum ſicut prius. ſ. per ad
ulterium cōmiſceretur ei et hoc eſt verum. ſ.
quod ſicut predictum eſt ratificabitur matri
monium primum ex parte mulieris ignorātis
et bone fidei niſi eciam ex parte viri interuenit
conſenſus coniugal. ſed ſi vir qui ſciebat im-
pedimentum ſed nunc cum poteſt nollet ma-
trimonialiter conſentire in eam cogi debet đ
nouo contrahere vt no. s. deſpon. cum in a-
poſtolica ſi tamē poſt mortem prioris vxoris
coniuncti ſunt ſiue ſciuerint de morte prioris
vxoris ſiue non amodo ſeparari non poſſunt cū
ſemel cōſenſerint matrimonialiter coniungi
et eo tempore quo erant ſoluti alij contra. vt
no. s. de cond. ap. ſuper eo. et idem credo ſi
liber contrahat cum ancilla ignorans eam ā-
cillam q₂ ſi poſtea fiat libera eciam ſi ſciat eā
poſtea fuiſſe ācillam ſiue non ſi poſtea cogno
ſcat eam ratificatur matrimonium. ar. cōtra.
j. de coniu. ſ. c. ij. alij tn̄ bene vt nob̄ vidꝛ cō
tradicunt nam ex ſequencia prioris conſenſ⁹
videtur cognoſcere. ar. C. ad vell. l. quam-
uis. et. l. ſi mulier. ff. de mino. l. iij. §. ſcio niſi
aliquo probabili ar. appareat ꝙ ei vellet ma
trimonialiter commiſceri. vt no. j. e. veniens. et
ꝙ diximus de muliere quando eſt inſcia. idē
intelligas de viro inſcio et multoforcius quā
do ambo ſunt inſcij. quidam tamen in multiſ
contradicunt hijs que hic notauimus.

Significauit. ⸤ Conſenſerit. per verba
de preſenti quia ſi ſponſalia tantum in-
teruenirent non diſſolueretur ſecundum ma
trimonium. s. de ſpon. duo. licet. ⸤ Cogno-
uerit. no. ſufficere ſponſalia de preſenti et ſi-
ne carnali copula vt non teneat matrimoniū

cū ſcdā cui fidem dedit ⁊ cognouit t li ſpōſa
viuente · ſ · de preſenti · ⌊ Alioquin · i · ſi non
interuenerit coactio ⌊ Ad ſecundā · ſ · quam
deſponſauit prima viuente ſuper ·

Super hoc de · ⌊ Facto · qꝛ de iure ni-
hil agitur in matrimonio contrahendo
per verba de preſenti · ⌊ Fidem · de ea ducē-
da poſt mortem ſue vxoris · j · e · cum haberꝫ
⌊ Fidem · idem eſt et ſi cum ea contrahat ſta
per verba de preſenti et cognoſcat · j · c · pxi ·
et ſequen · ſecus ſi eam cognoſcat vel in domū
adducat tanquam concubinam · j · qui fi · ſunt
legit · tanta · et · j · e · ſignificaſti · Item ſi cōtra
hat tantum ſiue per verba de preſenti ſiue de
futuro et non cognoſcat legittima viuente n̄
impeditur poſt mortem cum ea contrahere
j · e · c · vl · ſiue autem cognouerit eam antequā
cum ea contrahat ſiue poſt non poteſt cū ea
contrahere · j · e · c · vl · § · vl · ⌊ Machinacō · au
tem ſufficit eciam ſi non copula carnal inter-
uenerit et eciam ſi fidem ōn dederat de ea du
cenda ſed hanc intencionem habebat in occi
dendo marito · s · de conuer · in fi · c · i · in pn ·
ſi autem occidiſſet eum ſed non hac intencio
ne licite poſſet eam accipere in vxorem · ar · s
de conuer · in fi · c · i · in fi ·

Ex litterarum · ⌊ Sumpſit · nō valuit vir
autem poſſet · ⌊ Aliam · Facti conſci-
am · ⌊ Superduxerit · tanquam vxorem · vt
no · s · c · proximo ·

Cum haberet · ⌊ Adulterium · hoc ad-
ulterium ſiue dediſſet ei fidem de ea du
cenda vel non de facto contraxiſſet cum ea d
preſenti n̄ impediret matrimonium inter eos
s · e · c · ij · et hic · ⌊ Ea · facti conſcia · ⌊ Con
trahere · de facto et hoc fuit legittimum im-
pedimentum · ⌊ Quaſi · ideo dicit quaſi qꝛ in
veritate matrimonium nō eſt · ⌊ Neceſſaria ·
in alimentis nam in debitis exſoluēdis ⁊ alijs
neceſſitatibus non tenetur ſubuenire · ff · de
liber · agnoſc · parens · Item ꝙ hic dicitur
intelligo ſcḋm canones · nam ſcḋm leges pr̄es et
aſcendentes per lineam paternam non tenen
tur alere filios non iuſtos matres autem et
aſcendentes per lineam maternam eciam vul
go queſitos alere tenentur · ff · de lib · agno ·
ſi quis · ꝝ · i · et § · i · de alimentis autem no · s
de conuer · in fine · c · vl ·

Significaſti · ⌊ Alter · no · ſufficere alteꝝ
machinatum in mortem prioris vnd eci
am ſi vir in mortem prioris vxoris machinet
alteram propter quam ducendam machina-
tus eſt non poterit ducere · ar · xxxj · q · i · ſi q̄s
in fine · et ſi machinatus eſt in mortem mariti
concubine multo forcius · s · e · ſup h · ⌊ For
mam · no · eciam iniuſte excōicatum abſoluen
dum in forma eccleſie ·

Uemens · ⌊ Cohabitauit · ex quo copu-
la interuenit ſiue ignoret priorem vxorē
ſiue non ratificantur priora ſponſalia qꝛ pre
ſumitur bene ex quo timore peccati receſſerit
ab ea ſi poſtea redit ad eam cum ſine pecca-
to poteſt ei cohabitare ꝙ matrimonialiter ei
cohabitare intendit ⌊ Adultere · deducendo
eam poſt mortem prime vxoris quod non po
teſt eſſe niſi ſciat eum habere aliam vxorem ·
⌊ Adultere · ſcienti ꝙ aliam haberet vxorem
nam vere fidem ei dederat viuente vxore ſicut
ex littera patet ⌊ Concedatis · et eciam cōpi
latis ·

Si quis · ⌊ Vxorem · ante fidem datam
vel matrimonium de facto cōtractum ·
⌊ Cognouit · ꝙ ſi primam nunquam cogno
uit forte preuenta morte vel religione dicunt
quidam ꝙ licet non tenuerit matrimoniū q̄a
viuente prima contraxit · s · c · prox · tamē po-
ſtea cum ea contrahere poterit cum primam
non cognouerit alij cōtradicunt et pro eis fa
cere videtur · s · e · c · prox · et · ij · et h placet ·

De coniugio leproſoꝝ ·

Peruenit · ⌊ De conſuetudine · xxxiij
q · ij · hoc ipſum · ⌊ Et viri · nota vi-
rum teneri ad ſequēdum vxorem cū
ex neceſſaria cauſa abeſt · aliter enim vxor te-
netur ſequi virum ex quacunqꝫ cauſa rece-
dat · xiij · q · ij · vnaqueqꝫ mulier · ar · xxxiij · q ·
v · cum cap · niſi vellet eam trahere ad maleſm̄
j · de diuor · queſitum · niſi eſſet vagabundus ·
xxxiij · q · ij · ſi quis neceſſitate ⌊ Sequātur ·
ad reddendum debitum nō ad iacendum in
eod loco vel morand in eadem domo ⌊ Potu
erunt · quidam credunt hoc ius comune · alij
dicunt eos preciſe cogendos · ſed hoc de beni
gnitate aliud tollerari non poteſt · xxxij · q · v
horrendus · et · j · c · proximo ·

Quoniam nemini · ⌊ Separanda · quin
ſit matrimonium ſoluendum · s · c · prox
litteras · s · de iuriur · quemadmodum ·

De coniugio ſeruoꝝ

Dignum ⌊ Seruicia · et ſi ſimul concur
rat vxor ad petendum debitum et dn̄s
ad petendum ſeruicium quia de debito red-
dendo ſe cito expedit videtur dn̄s malicioſe
facere ſi nec modicum momentum dat ſeruo
ad ſatiſfaciendum vx · vnde eius malicie non
eſt indulgendum · ff · de rei ven · in fundo q̄a
tamen non potuit ſe obligare in preiudicium
prioris obligacionis et quia res tranſit cum
honore ſuo primo obediet dn̄o · ar · s · de iur
iur · tua non timeatur de adulterio et tunc te
netur eum ſequi quocunqꝫ dn̄s miſerit eum
ſi tamen vellet eum vendere grecis forte non
poſſet quia ſeparari non dbent · ar · s · C · cōi ·
vt · in · poſſeſſionum · lxxij · di · fraternitatem · ſꝫ
alicui propinquo cogi poterit ad vēdendum
bonis cond · offerenti intereſt em̄ ne quis re
ſua male vtatur iuſte de hijs qui ſunt ſui vel
al · iur · § · pnlt · ff · e · ſi dn̄s · Item credimus ſi
diuerſoꝝ ſerui et ancille copulentur quia nō

debent ita diuidi ꝙ aliquando debitū redde-
dere non poſſint ·

QRopoſuit carnaliter pēdēte autem lite
non reddet ſibi debitum ſed prius excō
municacionem ſuſtinebit · j · de ſen · ex · inquiſi
cionem ſecus eſt in adulta quam in vxore · de
quo no · j · de ſen · ex · inquiſicioni · ⌊ Audiuit
et credidit · non enim cuilibet referenti credē
dum eſt · xxiij · q · iiij · quam magnum · ff · qđ
cum falſo tu · l · ij · et titubans pro ignorante
habendus eſt · C · de cōmercijs · l · vl · ff · de li
ber · ho · ex · l · iij · § hijs · ⌊ Diuorcij · et quidā
error deterioris cōdicionis impedit matrimo
nium contrahendum et dirimit iam cōtractū
vt ſi liber contrahat cum ancilla vt hic p to-
tum ſed ſecus eſt ſi ſit ibi error melioris condi
cionis vel paris vt ſi ſeruus cum libera cōtra
hat vel eciam cum ancilla ſi credat eam libe-
ram quia non habet ꝙ ſibi obiciatur · xxxij · q ·
vj · per totum · ar · j · de diuor · ſignificaſti · Itē
alia racione quia edictum de matrimonio eſt
prohibitorium et tenet matrimonium ſeruo-
rum et dicimus contradicentibus · ⌊ Mulie
ri · i · a domino mulieris vel de equitate cano
nica loquitur ·

LIcet · ⌊ Condicionem · aliter enim đ iu
re eſt · xxxij · q · iiij · liberi · C · de rei vend ·
partus · ⌊ Patris · quantum ad patrem ſuf
ficiebat quinquennium · C · de ſtatu · defunc · ſi
pater · et · l · i · ⌊ Judicandum · nō enim diuor
cium faciendum ·

AD noſtram · ⌊ Intellexit · et credidit vt
no · s · e · c · i · ⌊ Cōſenſerit · repete ꝙ dixi
mus · s · de eo qui duxit in matrimonio · c · i ·

De natis ex libero ventre ·

INdecens eſſe · ⌊ Ad ſeruicium · i · ad ſeruitu
tem · C · de natis ex li · ven · l · i ·

De cognacione ſpiritualium ·

COgnacio ſpiritualis diuiditur in pater
nitatem & filiacionem & fraternitatem &
ſororitatem non enim procedit ad nepotes &
vlteriores · filia enim ſpiritual' mea poteſt cō-
trahere cum filio filij mei licet nō cū filio meo
ar · xxx · q · iij · c · i · et ſufficit ea ſola racio quia p
hibitum nō inuenitur matrimonium inter ta-
les et credimus ꝙ non ſolum filio meo legit-
timo non poteſt copulari filia ſpiritualis ſed
nec illegittimo filo autem adoptiuo ſpiritual'
filia legittime copulatur ·

UTrum autem · ⌊ Contrarij · forte illi q̄
ſunt · xxx · q · iij · ſuper quibus · et · c · poſt
ſuſceptum ſed contra videtur ꝙ prim⁹ canō
intitulatus eſt nomine paſchalis ſecundi qui
fuit poſt vrbanum quomodo eſt ſecundus in
titulatus ſed potes dicere ꝙ gracianus erra
uit in titulo debuit enim dicere paſchalis · i ·
vel loquitur de alijs canonibus qui nō ſunt
in noſtris cōpilacionibus · ⌊ Conſuetudo · q̄
in contrahendo matrimonio valet ſed in con

tracto minime · ar · s · de ſpon · du · licet tuas
j · e · ſuper · et · c · tua · contra · ibi ſo · quamuis
dici poſſet ꝙ cum iſta impedimenta ſint p cō-
teſtacionem eccleſie introductam poterit cō
trarium introduci ·

SI vir vel mulier nihil · nō ·

SUper eo · ⌊ Ita ꝙ h' fodit ad primum
caſum · ſ · quando filius per quem cont
cta eſt compaternitas contrahit alij intelli-
gunt de alijs filijs et exponunt verbum ſepa
re ad penitenciam agendam non ad thorum
vel imperpetuum ·

MArtinus · ⌊ Herta · ⌊ Suſcepit · poſt
quam contraxit cum · T · et eam cogno-
uit quia tunc ei compaternitatem queſiuit · xxx ·
q · iiij · ſi quis vnus · ſecus auetm ſi copula ſe-
cuta eſſet compaternitatem · xxx · q · iiij · c · i · qui
ſpiritualem et · c · poſt ſuſceptum · tunc enim
non ſunt effecti vna caro ante compaternita
tem licet eſſet ſponſa de preſenti tamē n̄ quere
ret cognicionem ſpūalem vnde non prohibe
tur aliquis comatrem quam vxor queſiuit dū
ſponſa erat ducere in vxorem alij tamen cont
dicunt quibus autem caſibus quis poſſit hēe
duas comatres vxores et que comaternitas
hic impediat matrimonium et que nō hijs v
ſibus notatur · Qui mihi vel cui⁹ mea mater
de fonte leuauit · hec mea comater fieri mea n̄
valet vxor · Si qua mee natum non ex me fō
te leuauit · Hanc poſt facta mee non inde ve
tabor habere · De fornicaria dicunt quidam
ꝙ ſi leuauit filium alterius de ſacro fonte ni-
hilominus fornicarius poteſt eam accipere i
vxorem · ſ · comatrem fornicarie ſue quia ſpiri-
tualem proximitatem non poteſt querere for
nicaria alij dicunt ꝙ ſicut queritur carnal' af
finitas per fornicarium coitum · j · de conſan-
gui · et affini · diſcrecionem · eadem racione et
ſpiritualis proximitas maxime cum canones
eandem vim conſtituerant in vnione carnali
quantum ad inq̄rendum ſpiritualem proxi-
mitatem Si autem duo leuauerunt eundem
de ſacro fonte ipſi duo non prohibentur con
trahere · item ſi martinus prohibetur accipe
re tebergam cuius filium bta ſuſcepit de ſa-
cro fonte multoforcius prohibitur accipere
filiam ſpiritualem vxo · ſue ·

COntracto · ⌊ Sal · de con · di · iiij · ſ · ſal
cceleſtis ⌊ Pabulo · ar · ex hijs que prece
dunt baptiſma non contrahi compaternitatē
xxxij · di · § verum cōtra in fi · xxx · q · iij · nō op
tet · et · c · ſuper quib⁹ · et · q · i · peruenit · de cō
ſe · di · iiij · in catheciſmo · ſo · hoc dixit per vij ·
ſacramenta que ſunt a primo pabulo ſacram
ti ſalis vſq; ad confirmacionem contrahi cō-
paternitatem que et impedit et dirimit matri
monium et huic dec · rn̄det ꝙ puer erat tātū
filius concubine non petri vel qđ h' non eſt
dec · bar · dixit ꝙ per tria tantum ſacramenta
contrahitur cōpaternitas per cathecismum

baptiſmum et confirmacionem · de conſe · di ·
iiij · in cathecíſmo et huic dec · rñdet · h · dixit
vel non tenuit ad totum cathecíſmum ſed ad
miniſtracionem ſalis tantum · ideo · g · dixit ꝙ
predicta tria ſacramenta contrahitur tantū
cōpaternitas quoꝝ duo · ſ · baptiſmus et cō
firmacio dirimūt matrimonium · Sed cathe
cíſmus impedit matrimonium et non dirimit
et eſt racio q2 precedit baptiſmum qui eſt ja-
nua omnium ſacramentorum · xxxij · di · § · verꝝ
s · de preſpi · non bap · c · i · et · iij · et · iiij · Item
eſt alia racio q2 ante baptiſmum non eſt filius
eccleſie quia ſine baptiſmo nullus ſaluatur ·
xv · q · i · firmiſſime et ſi non eſt filius eccleſie n̄
eſt filius ſpiritualis et ſic non eſt ſpiritual' co
gnacio contracta non ergo propter hoc de
bet matrimonium ſeparari ·

VEniens · Ante · ſecus ſi poſt ·

QUa nos · Filiam per quam contracta
eſt compaternitas ·

Ex litteris nihil no ·

De cognacione legali ·

SI qua · Per adopcionem · legalis
cognacio ſuperioris ad inferiorem h'
ſemper perhibꝫ quia eciam collatera-
lis impedit ꝛ dirimit dummodo durat vt hic
ff · de ritu · nup · per adopc · Item filius adop
tiuus cum vxore adoptantis et adoptans cū
vxore filij adoptati eciam finita adopcione cō
trahere non poteſt · ff · de ritu · nupc · adop-
tiuus et hec vera ſunt in filio arrogato qui in
poteſtate adoptantis tranſit non autem in
adoptato qui nō tranſit in poteſtatem adop
tantis · hic enim licite contrahit cum filijs ad
optantis · Item arrogatus licite contrahit c̄
filijs illegittimis arrogantis cum non ſint in
eius poteſtate alij tamen dicunt idem in ar-
rogato et adoptato · ar · C · de adopc · l · pnl' ·
§ · pnl' ·

De eo qui cognouit conſangui neam vxoris ſue.

SI quis cum filiaſtra · Nec a matre ·
ipſa autem licite exiget ·

VEniens · Sponſe · de futuro · Di
ſpenſacione · diſpenſacio neceſſaria ē v-
bicunqꝫ aliquid ſit contra ius ſiue ſint cleri-
ci ſiue laici · Eam · ſ · matrem ·

DE illo · Publicum · ita ꝙ ꝓbare poſ
ſit nam melius eſt tacere quam deficere
in probacionibus · ij · q · vij · pl'iqꝫ · ſecus ſi eſſꝫ
ſponſa de futuro · s · de ſponſa · preterea ·

SUper eo · ꝙ ſeparari · s · de teſti · pre-
terea · contra · ſo · ibi · Separi · s · de p̄
ſcrip · tercio contra · ſo · ibi ·

DIſcrecionem · Repetat · no · per for-
nicarium coitum contrahi affinitatem ·
Adulterium · nota dici adulterium qd' fit
cum ſponſa alterius de preſenti vt hic · et no ·
s · de eo qui duxit in matrimonio · c · fi ·

FRaternitati tue · Extra ordinarie · ꝛ
idē eſſet et ſi extordinaria pollucio n̄int
ueniſſet · Extraordinaria · extraordinaria
pollucio alterius tantum eciam ſi intra clau-
ſtra pudoris fiat nō facit affinitatem nec ma-
trimonium cōſumat niſi ex affectu fiat ma-
ritali · xxxv · q · iij · extraordinaria · ad hoc eni
vt contrahatur affinitas neceſſe eſt ſanguinis
vtriuſqꝫ fieri conmixtionem · ar · xxxv · q · x · fr
nitatis · vnde licet mulier ſemen emittat affi-
nitas non contrahitur ſi vir non emittat ꝛ ē
h' ar · de frigido qui palpitando poteſt mulie
rem prouocare ad ſeminis emiſſionem et ecō
uerſo · et tamen non eſt ibi matrimonium vel
cōmixtio ſeminis et ideo nec affinitas ſed ſi
vir emittat in menbro mulieris et non mulier
dubitari poteſt tamen ſiue emittat ſiue non ꝛ
eciam neutro emittente tn̄ ſponſalia prius fa
cta ratificari crederem ꝓpter conſenſum ma
trimonialem qui eſt ibi vel preſumitur · ar · p̄-
all · c · extord · dummodo ſint matrimonio ap-
ti vel proxi · s · de ſponſa · impub · contineba-
tur et melius · s · de ſpon · iuuenis · hic autem
ſecunda ſponſalia ſepantur non propter affi-
nitatē ſed propter pblice honeſtatis iuſticiā ·

Ex litteris · Puelle · Cum hac puella e-
rat tantum ſponſalia ·

VEniens · Conſulas · nam ſi non ſpon-
ſam cognouit antequam ſponſam de fu
turo neutrum habere poteſt · s · c · prox · ſecus
ſi prius cognouiſſꝫ ſponſam cum affinitas ſu
perueniens non dirimit matrimonium · s · e ·
diſcrecionem · et · j · c · prox ·

TUe fraternitatis deuocio ·

IOrdane mulieris nihil ·

De conſanguinitate et affinitate

Ex litteris tuis · Subarraſſet per a-
nulum · Reuixit · no · ſepe procedi
ad inquiſicionem vel accuſacionem ꝛ
eſt h' ſpeciale i matrimonio · de h' no · s · de ſpō
ſicut ex litteris · § · fi · j · de purga · cau · dilectus
Archipreſpitero · qui vel ex conſuetudine
vel ex delegacione cognoſcebat vel male pro
ceſſit et ideo quaſi non teneat ꝙ coram eo fa
ctum eſt mandatur de nouo per abbatem ꝓ-
cedi · Quarto gradu · bene ſufficiebat gra
dus vnus ad ſeparacionem · ſed quia ps no-
luit ſe hoc onere probacionis grauare ideo
de quarto gradu proponit vel h' ideo dic̄ q̄a
habebat teſtes ſuſpectos et ideo n̄ vult eos
audire vltra quartum gradum · ſed ſi vlt q̄r-
tum gradum ſunt vult pro diſpenſato habe-
ri circa aūt difficilior eſt diſpenſacio · Per
teſtes · hinc tollitur ſatis expreſſe ꝙ in cau-
ſa matrimonij ſunt publicande atteſtaciones
Item ſuper eodem articulo recipiētur teſtes
non tantum in cauſa appellacionis ſed in cau
ſa principali ad idem · s · de teſti · cum in tua fa
cit eciam ad h' quia ſi res iud · non obeſt quin
iterum cognoſcat de eodē matrimonio ſatis

videtur ꝙ eciam in eadem cauſa iterato reci-
piet nouas probaciones ñ tm̃ inſtrumentoꝝ
ſed eciam teſtium· ar· s· de re iud· lator· et· c
conſanguinei· et· s· de teſti· cũ in tua· Po-
teſtatem· ſunt enim iudici neceſſaria ſciencia et
poteſtas· xxj· di ꝟ i· et ꝟ aliter ipſi enim preſu-
muntur maioris ſciencie et magis exercitati·
Sed per eo· Modum· et ita fuerũt ſpõ-
ſalia tantum de futuro· Fide· Fides
interpoſita eſt cauſa quare ſolum dictũ ſpõ-
ſi nõ ſufficit ſine adminiculo fame· alias cũ
ſolus ſufficeret· s· de ſponſal· preterea
Quod dilectio· Sexto· hodie omnibus
licet in quarto· Legati· qui ſuper hõ
habebat ſpeciale mandatum tamen al· non li-
ceret· s· de tranſac· c· vl· Quoto· hec re-
gula nõ habet hic locum quia erat indulgẽ-
cia et conſuetudo contraria· Deferendũ·
j· c· vl· contra ſo· hõ ſpeciale eſt quia hic fuit di-
ſpenſacio que cum ſit contra ius comune eſt
reſtringenda· ibi loquitur de iure comuni· ſꝫ
ar· contra· ff· de conſti· prin· l· vl· s· de dona·
cum dilectus· ſed illa loquuntur de indulgẽ-
ciis que non ſunt contra ius vel in alterius p-
iudicium quia in illis ſecus· s· de tranſl· epi·
c· vl· ff· quod quiſqꝫ iur· l· iij· Item hic ſecus
propter conſuetudinem contrariam·
De infidelibus· Denotatos· ſ· prohi-
bentes matrimonium· Eos· ſi matri-
monium eſt apud iudeos ergo indiuidua cõ-
iunctio· xxvij· q· ij ꝟ i· quomodo ergo ſecũ-
dum vetus teſtamentum conceditur libellus
repudij· vt· xxxiiij· q· ij· non ſatis· Rñſio· illud
ſemper fuiſſe peccatum ſed permiſſione com-
paratiua conceſſum· j· de diuor· gaudemus·
et· c· quanto· Sed ad hoc obicitur ꝙ vno in-
fidelium conuerſo ad fidem alio non econuer-
ſo volente ſibi cohabitare ſine cõtumelia non
chriſtiani ſoluitur matrimonium· j· de diuor·
gaudemus· et· c· quanto· ſed dic ſuperiorem
deſcripcionem locum habere in matrimonio
rato tantum· Item obicitur non videtur eſ-
ſe matrimonium apud iudeos cum ſm eos tã-
diu duret quandiu libellus repudij nõ detur
s· de con· appo· c· vl· xxxij· q· ij· ſolet· rñſio·
aliud eſt cum a conſtitucione vel a conſuetu-
dine habet ꝙ ſeparari poſſit aliud cum a pecca-
to contrahencium ꝙ non licet·
Quod ſuper hiis nihil·
Quia circa Obtinenda· non intelligas
ꝙ hõ obtenta fuerit diſpenſacio ſup ma-
trimonio ſed data fuit poteſtas diſpenſandi
alicui et ille cui cõmiſſa erat diſpenſacõ timu-
it et bene ad diſpenſacionem procedere quia
diſpenſacionis cauſa ceſſabat et hic innuit
hoc verbum obtinenda· Diſſimulare· pro-
pter maius malum vitandum diſpenſacõnem
autem valere non credimus· ar· ff· de natura-
libus lib· l· i· s· de of· ord· ex parte· j· de ſen·
ex· cum pro cauſa· ſed iſta diſſimulacio habꝫ
vim diſpenſacionis ita ꝙ decetero nõ poteſt
ſeparari ipſum matrimonium nam ſtultum eſſꝫ
dicere vel ſentire ꝙ maneret in adulterio·
Tva nos dixit hõ eſt vo· filio dicendo· ſ-
ego vidi vel audiui ꝙ tales vocabant ſe
adinuicem patruus et nepos vel quia dicebã-
tur qd illc fuerat frater patris et alter filius fris
Non debet· De coniugio· cum tãtũ
in hiis caſibus puta in ſecundo et tercio
genere affinitatis et i ſobole ſuſcepta ex ſecũ-
dis nupciis ſit ſublata publice honeſtatis iu-
ſticia videtur ꝙ ſic olim ſit hodie quis nõ poſ-
ſit habere vxores duorum fratrum· xxxv· q·
iij· porro quidam tamen dicunt in omnibus
ſublatam niſi in ſponſa de futuro de qua ha-
buiſti· s· de ſpon· iuuenis· et· s· de ſponſ· im-
pu· acceſſit· Perpetuam· hodie ergo con-
tra matrimonium nulla currit preſcripcio·

De frigidis et maleficiis·

Vir qui· Licite· s· e· ꝙ dilectio· conſ-
ſo· ibi·
Accepiſti et· j· Per menſem· idem ẽ ſi
per vnum diem idem eſt ſi per· c· annos
Puerum· puta per iuramentum vtriuſqꝫ
cum· vij· manu propinquorum· xxxiij· q· i· c·
ij· vel quia menbrum habet aridum et eſt tu-
cius ꝙ tunc eciam per triennium expectent
cum finale iudicium de futuro pendeat· j· e·
laudabilem· et· c· fraternitatis· in fi· non tam̃
credimus neceſſarium quod tantum expectꝫ
ſi aliter conſtet indubitabiliter de eius impo-
tencia puta quia iam plene adultus eſſet et in-
dubitabilis ariditas appareret· j· e· laudabilẽ·
in prin· et· c· fraternitatis ibi licet per errorẽ
zc· vel potes dicere ꝙ in prin· huius dec· loq-
tur quando confitentur ambo impotenciam
viri et tunc ſi per vnum menſem ſimul dede-
rint operam copule coniugali eciam ſi nõ ap-
pareat impotens propter paruitatem et ari-
ditatem menbri et eciam quia incorrupta mu-
lier oſtenderetur et eciam ſi hoc non appareat ſꝫ
impotentem virum dicunt tamen neceſſe eſt
ꝙ ſeptima manu propinquorum hoc probe-
tur vt hic quia poteſt eſſe ꝙ licꝫ menbrum ſit
paruum et aridum tamen ſemen poteſt emit-
tere ſicut et vrinam emittit et propter hõ dubi-
um probacio aſpectus corporis vel confeſſio
niſi aſſint iuramenta propinquorum· Item ñ
ſufficit ꝙ vna die manſerit mulier cum viro
ymmo neceſſe eſt ꝙ ad minus per menſem fu-
erunt in experiencia copule coniugalis Item
ſi ſteterit cum viro pluſquã per annum ꝙ do-
mino reclamet eciam ſi poſtea omnia iudicia
frigiditatis viri oſtendere velit et eciam iura-
menta preſtare vlterius non auditur quia om-
nibus modis preſumitur carnal copula inter-
ueniſſe quamuis in hoc caſu poſſet dici pro-
babiliter ꝙ ec pꝰan· et ſemper ſi cõfitetur im-
potentem virum ſeparari debent iuramentis p-
ſtitis et maxime ſi predicta iudicia frigiditatis

apparent ſed videtur ꝙ deberet eſſe triennio
in probacione copule coniugalis·j·e·lauda
bilem ſolucio illa loquitur quando nulla vel
pauca ſigna frigiditatis apparent et tūc erit
neceſſarium triennium vel videtur quando fu
erunt ſimul pluſquam per annum quia et tūc
poteſt mlr petere ſepacionem ſꝫ triennio erūt
in probacione vel illud habet locum qn̄ prius
non poteſt probari frigiditas viri quia tunc
dandus eſt terminus triennij ⁊ h̄ ipſum ſonat
littera illius capituli ſed quia hoc ante pba-
tur frigiditas non eſt neceſſarium triennium
vel hic loquitur quando vtrꝫ confitetur ibi
qn̄ alter tantum ſed et qn̄ ābo confitent̄ vide
tur neceſſe hoc triennium·j·c·c·ſi·Sed dic
ibi loquitur quando vltra annum cum eo p-
manſerat ſecunda autem pars huius dec̄·lo
quitur quando mulier dicit maritum frigid̄·
ſed ipſe negat in hoc caſu enim ſi per·vj·mē-
ſes ſteterit cum marito ſine reclamacione nū
quam decetero pretextu frigiditatis poterūt
ſepari et hoc ideo quia preſumitur ab eo cog
nita nec proderunt ei predicta iudicia frigi-
ditatis viri ⁊ ſue virginitatis qꝛ poteſt eſſe ꝙ
propter modicum menbrum viri mulier ad-
huc apparet integra vel al̄ timetur oculi dece
pcio·Tercia pars dicit ꝙ ſi tantum per du-
os menſes vel per minus ſpacium·vj·menſiū
fuerit cum viro ⁊ tunc reclamauerit de frigi
ditate viri eciam ſi vir neget tamen ſi proba-
uerit per iuramentum frigiditatem viri ⁊ ni
hilominus per alia iudicia viri vel per aſpe-
ctum ſui corporis ſepabit matrimonium·ſꝫ
in hoc caſu non eſt neceſſe triennium experiē
cie copule coniugalis vt in illa dec̄·laudabi-
lem et hoc ideo quia cito reclamauit ſed in ſe
cundo caſu h̄·s·prox·notato poſſet dici ſuc-
curri mulieri que nimis tacuit per experien-
ciam triennij et h̄ facit dec̄·laudabilem·et h̄
magis littere conſonare videtur quicquid di
cant gloſe nota in hoc caſu et in·c·laudabilē
Et no·ꝙ tria ar·inuenta ſunt ad probacōeꝫ
frigiditatis·ſ·aſpectus corporis iuramenta
ſeptime manus propinquorum et triennium·
Sed diſcretus iudex prouidebit vtrum vnū
ſolum vel duo vel omnia tria argumenta ſuf
ficiat pbari et cum in ſentencia ſepacionis ma
trimonij periculum anime vertatur melius ē
ꝙ ſuperhabundent probaciones quam defici
ant·⟦Reparari·no·contra ſentenciam ve
ritate manifeſta·⟦Repari·xxxiij·q·i·ſi per
ſorciarias contra ſo·illud tenet quando pro-
pter maleficium ſepatur ſed hoc quando pro
pter frigiditatem alij dicunt illi derogatum
et melius·⟦Dimidium·Idem ſi poſt duos
menſes·vt·j·ſequitur h̄ non placet·⟦Cre-
dendum·niſi mulier per aſpectum corporis
velit ſe probare virginem que probacio pre-
fertur·s·de proba·propoſuiſti·aliqui tamē
dicunt quod in hoc caſu eciam ſi mulier per

aſpectum corporis velit probare ſe virgineꝫ
non admittitur cum poſſit et cum conſenſiſſe
vidatur eum habere vt fratrem ſi non poſſit
eum habere vt maritum·j·e·cōſultacio et qꝛ
ſi propter frigiditateꝫ viri ſepatetur daretur
mulieri licencia nubendi alij·ſed poteſt eſſe
ꝙ mulier eſt virgo non quia vir ſit impotenſ
ſed quia ſibi coniungi non vult et tunc non ē
ſibi licencia danda nubendi alteri ſed vir co-
gendus eſt ad eam accedere ſi autem ambo cō
fiterentur virum impotētem licite ſepari poſ
ſent cum ſolennitate ſupradicta·s·e·in pn·
c·⟦Capud·xxxiij·q·i·ſi quis vxorem et ſūt
hee raciones qꝛ tractu temporis preſumitur
contra eam·s·de ſpon·ad id et quia quilibꝫ
preſumitur potens·l·di·qꝛ·et qꝛ ſtat pro ma
trimonio qd̄ eſt fauorabile·xxxiij·q·i·dixit·
⟦Porrectum·i·per iuramentum cum ſepti
ma manu propinquorum·⟦Mulieris·nam
quando aliqui confitentur contra matrimo-
nium ne colludāt hoc iuramentum eſt neceſ
ſarium·s·de eo qui cog·conſan·vxoris ſue·
ſuper eo·xxxiij·q·i·de hijs·niſi fama eorum
aſſercionem eorum adiuuet qꝛ tunc exhone-
rantur probacionibus horum iuramentorū·
xxxv·q·vj·ſi duo·hoc non placet quādo pe
titur ſepacō propter frigiditatem vbi parum
aut nihil fama valere poteſt·ſed ſecus eſt i cō
ſanguinitate vbi multum valet fama ſed de h̄
plenius notatur·s·de pſeſump·tercio ſed li-
cet nō credatur contra matrimonium vt hic
dicitur pro matrimonio bene credere non eſ
ſet in preiudicium alterius matrimonij·xxxj·
q·ij·lotharius·vel niſi de falſo ſuſpecti eſ-
ſent et ꝙ dicitur non credi ei contra matrio-
nium intelligendum eſt ſepandum ſecus ſi vel
let ſepare thorum propter continenciam·xxx
iij·q·v·ꝙ deo·contra id quod hic dicitur·ſ
ꝙ creditur mulieris iuramento cum ſeptima
manu ſic opponitur quid erit ⁊ ſi maritus cū
q̄ttidie ſit paratus iurare ꝙ coire poteſt vel
ꝙ cognouit eam dico ꝙ tunc prefertur pro
bacio viri propter raciones quas hic notaui·
habet ergō locum ꝙ h̄ dicitur quando vir
tantum ⁊ ſimpliciter dicit ꝙ cognouit eā mu
lier autem dicit et iurat contrarium cum ſep-
tima manu propinquorum aliqua eciam pre
ſumpcione ariditatis menbri vel alia precedē
te·Poteſt eciam intelligi ꝙ ſi mulier dicit ſe
incognitam et virginem et vir dicit ſe eā cog
nouiſſe ſi poſt duos menſes hoc dicat muli-
er non admittetur probacio mulieris volen-
tis ſe probare virginem per aſpectum corpo
ris ſed tantum viro creditur cum ſepe falla-
tur oculus·xxxvij·q·i·nec aliqua·Item et ſi
vellent eum probare maleficiatum non admit
teretur mulieris probacio et hoc propter ra
ciones in alia glo·aſſignatas ſecus autem ſi
vellent probare per aſpectum corporis mari
tū frigid̄·vel maritus mulierem artam quia in

hoc bene admitteretur eius probacio cū hoc
ſatis defacili cognoſcatur· ſecus autem ſi añ
duos menſes proteſtat̄ de impotentia mariti

Quod ſedem· ⌊ Impotentes· ꝑpter fri
giditatem vel alio legittimo impedimen
to ꝑpetuo nā ſenes lꝫ ſint impotētes ꝑpter de
fectū caloris tñ beneficio medicine coire pñt
⁊ cōtrahere poſſunt· ar· C· de nup· ſcimus
xxxj· q· i· apiant ⁊ · c· qd̓ ſi dormierit de puu:
lis autem dic vt no· s· de ſpon· impu· conti
nebatis et ſic puberes·

Ex litteris tuis· ⌊ Contraxit· i· cōtraxiſſe
apuit ſi enim certum eſſet ꝙ infirmitatē
ꝑpter impotentiam mariti contraxiſſꝫ· nō bñ
ſequeretur ꝙ ſit vicium ⁊ cū nec ꝑpter viciū
de nouo contingens deberet ſeperari matri:
monium·

Conſultacioni tue· ⌊ Incredibile · ſatis
apparꝫ hic hāc dec̄· loqui in eo caſu qñ
quis contraxit ſcienter cū impotente opatur
enim ſcientia eius ꝙ eam teneat vt vxorem· ſi
autem ignoranter contraxiſſꝫ cum arta non
cogeretur eam habere vt ſororem· licet poſ
ſet ſi vellet· j· c· px· potens aūt ſi cum alia cō
trahat ſemꝑ tenet matrimonium quamuis in
ꝑmo cañ artam vt ſororem· tenere cogatur
⁊ alere·

Laudabilem· ⌊ Requiſiſti· prima pars
decre· loquitur qñ vnus coniugum di:
cit ſe cognouiſſe alter diffitetur· qꝛ tunc de:
bet dari triennium et iuramentum vij. ma:
nus ꝑpinquorū alteriꝰ coniugij· ſ· negātis
copulam· Secūda autem pars loquitur qñ
vterqꝫ confitetur et tunc non eſt neceſſe dari
triēniū· ſuffic̄· ſꝫ vij· manus pentū vtriuſqꝫ cō
iugij intellectus huius decretalis ſatis de
clatur· s· e· c· in glo· que incipit per iuram
tum· ⌊ Naturaliter· i· hijs qui naturaliter
frigidi dicuntur· ⌊ Celebrati· coniugij ⁊ co
habitacionis exquo dederunt operam carna
lis copule· xxxiij· q· i· de hijs · ⌊ Prius· nam
ſi primo probari poſſit puta qꝛ habet menbrū
ſiccum et aridum ſtatim petenti dabitur licē:
cia contrahendi· j· c· prox· quando autem eſt
dubium expectat per triennīū in aut· de nup·
§ per occōem· colt· iiij · vel melius ſi confite
rentur et multa iudicia frigiditatis apparent
et inſuper preſtarent iuramentum parentum
vel alit̄ · vt no· s· e· c· i· in glo· per iuramen:
tum· ⌊ Triennium· tanto tempore expecta
bit maleficiatus· nam ſi hoc tempꝰ ſufficit na
turaliter frigidis multoforciꝰ illis qui nō cō:
traxerunt a primis cōponentibus vicium· j·
e· c· vl· Nos dicimus quod propter malefici
um nunquam ſepatur matrimonium· vt no·
j· e· c· i· ⌊ Voluerūt· i· non potuerūt ⌊ De
tentum· xxxiij· q· i· qui autem· ⌊ Per iuſtum
iudicium· i· per aſpectum corporis vel teſtes
s· de probac̄· propoſuiſti · erat enim ṽgo nec
erat neceſſe habere· vij· manum propinquo:

rum vel dic cum oculus ſepe fallatur· xxxiij·
q· i· nec aliqua ſemper neceſſaria eſt· vij· ma:
nus· j· e· c· vl· in arta tamen ſecus dicerem· j·
c· i· que eſt infallibilis probacio ħ placet· alij
dicunt· i· per aſpectum corporis viri qd̓ ſic:
cum et aridum menbrum habet et non eſt hic
neceſſarium habere· vij· manum propinquo:
rum ſicut et vbi probatur arta· j· c· proximo
⌊ Sepantur· tam vir quam mulier ſecus ſi
ꝑpt̄ maleficium qꝛ poteſt eſſe maleficiatꝰ cū
vna et non cum altera· xxxiij· q· i· ſi per ſorcia
rias· ħ non placet· ⌊ Vxorem· vxor enim eſ
ſe non poteſt cum non poſſint ibi eſſe duo bo:
na matrimonij· proles et ſacramentum· xxvij
q· ij· omne· ⌊ Cognouerunt· nec per aſpcm̄
corporis probare poſſint cum ſit mulier cor:
rupta ⁊ vir habeat menbrum aptum· ⌊ Vt
qꝫ· quid ſi alter iurare nolit· ꝝ· vt dixi· s· e· c
in glo· per iuramentum· ⌊ Effecti· ħ iura:
būt principales purgatores autem ꝙ credūt
eos verum iurare· ar· j· de purga· cañ· quoc̄
quales autem debeant eſſe purgatores· dꝛ· j·
de purgac̄· cañ· inṫ ilt̄ tūc· ſ· principales ⁊ ſa
cramentales ſi ſcienter male iurauerunt·

Fraternitatis· ⌊ Prouideas· i· peritaſ
j· e· c· hec enim duo in eis requiruntur
ꝙ ſint honeſte et perite· ff· de ventre inſpi· l·
i· j· e· c· ul· et· s· de ꝓbac̄· propoſuiſti· ⌊ Sb
periculo· immo iurare debent· s· de probac̄·
propoſuiſti· et hic modus eſt iurandi· ⌊ De
erat· i· inutile erat ad matrimonium contra:
hendum· ⌊ Qui· non dicit autem ꝙ hic fuit
medicus vel concubitor et ideo hinc orta eſt
cauſa dubitacionis ⌊ Solenni· de vouendo
ſe religioni in manus eius qui poteſtatem ha
beat ordinem agregādi · Nos tamen dicimꝰ
idem et ſi nulli religioni ſe deuouerat ſed alt̄
ſolennizet votum ꝙ qualiter eſſe poſſit no· j· d̓
regula· et tranſ· ad rel̄· porrectum· ⌊ Reli
gione· quia tranſeundo ad religionem et ſo:
lummodo habitum nouicij ſuſcipiendo ſim:
plex votum ſolennizatur· s· de regu· et trāſ·
ad rel̄· conſuli· et· c· ſtatuimus· ⌊ Miraculū
melius placet ꝙ ſiue per opus medici eciam
cum corporali periculo ſiue per cōcubitum
alterius viri eciam diſſimilis in genitalibꝰ red
datur apta primo ſemper reſtituenda eſt pri:
mo et hoc ſatis apparet vbi dicit preter diui
num miraculum ⁊ cum ħ ipſum eciam ꝓba:
tur racionabiliter quia ſi mulier arta eſt vni
et omnibus arta eſt et ſi vni cognoſcibilit̄ eſt
omnibus cognoſcibilis eſt· Item ſi eſt vnius
cognoſcibilis non habet naturale neqꝫ ꝑpe:
tuum impedimentum et ſi eſt ita non eſt a ꝑ:
mo viro ſepanda et ſi ſepata fuerit per erro:
rem conpta veritate debebit primo viro re:
ſtitui vt hic· Item ꝙ dixi de corporali pericu
lo ħ ſic probo quia ſi ante inciſionem in corp
ali impedimento cōtraxerat cū vno ſolo nul
la eſt racio quare ñ debeat cōplere ꝓmiſſiōem

factam de matrimonio contrahendō cum eo
et imputandum eſſet mulieri ſi poſtea cū alio
contraheret ſi vero ante inciſionem cum plu:
bus contrariſſet ſi cum primo non tenet ma:
trimonium . ſicut falſo aſſerunt multoforcius
nec cum ſecundo vnde ſcd̄o nullo modo reſti
tuenda eſt reſtat ergo ꝙ ſemper eſt primo re
ſtituenda in hoc tn̄ articulo . ſ . quando p inci
ſionem periculoſam redditur apta primo vi:
detur contraria preſens littera . ſ . abſqꝫ corp
ali periculo ſed expone . i . abſqꝫ morte . q . d .
ſi mors non fuerit ſubſecuta ex medicamie ſp
reſtituenda eſt primo viro et h̄ innuit qd̄ ſeq:
tur in . § . per h̄ tam grauis vt ex ea mortis pe
riculum hec glo . placet . ⌊ Humanum . ſiue
medici ſiue mariti eam cognoſcentis eciam
cum aliqua violencia ſed abſqꝫ periculo cor:
poris nam licet per aſſuefactionem alterius
poſſet habilis reddi marito vel eciam maritis
ſed non niſi cum corporali periculo non cred
rem matrimonium tenere vnde ſi nubat alij n̄
ſibi tenebit matrimonium h̄ n̄ placet . ⌊ Hu
manum licitum . nam non niſi illicite fieri pōt
dicitur non poſſe fieri . xxij . q . ij . faciat . nō . n .
crederem licere per aſſuefactionem alicuiꝰ iu
uenis qui et paruum et durum menbrum ha
beret aliquam inhabilem ad cognoſcendum
ab aliquo qui haberet maius menbrum ⁊ de
biliꝰ habilitari eidem ymmo eciam ſi poſtea
fieret habilis per vſum talis adulterij nō tn̄
eſt inter eos matrimonium ſed ſponſalia tan:
tum ſicut in puberibus . s . de deſpon . impu .
puberes hic qd̄ dicitur de impuberibus non
placet . vt no . s . e . c . i . et . s . de ſpon . impu .
puberes . ⌊ Humanum . hinc colligitur ſo .
q . huius . c . nam licet aliqua arta cum graui
periculo artificio medici poſſit fieri apta non
tamen eſt ydonea ad matrimonium conthen
dum et ſi cōtrariſſet poſtea reddita apta opa
medici et nubat alij tenebit matrimonium cū
ſcd̄o ſecus autem ſi leui inciſione poſſit apta
reddi h̄ non placet ſed dic vt in glo . ⌊ Me:
liꝰ probabilem . quia contra veritatem fuit la
ta ſentencia licet probabiliter . ſ . contra veri:
tatem fecerit ſibi per omnia quo ad coeundū
nam poſſet alij ſimil̄ in ſtatuta eſſet tamen ei
diſſimilis in genitalibus menbris vnd̄ in hoc
caſu teneret matrimonium cum ſecūdo viro
nec reſtitueretur primo licet per vſum ſecun
di ei apta redderetur et per hoc intelligr̄ ſolu
cio vltime queſtionis h̄ non placet . ⌊ Cōmi
ſcetur . forte quia primus non dedit operā tā
tam copule quantam ſecundus vel eciam mo
dicam anguſtiam in coeundo noluit ſuſtinere
vel calida electuaria ſumere vel eciam noluit
expectare aliquant̄ . tempis vt creſcente pſo:
na creſceret et menbrum que omnia fecit ſe:
cundus et ideo ſepatur a ſecundo et reſtitui
tur primo dicimus vero ſentenciam cont̄ rem
prius iudicatam et dicunt quidam h̄ ideo te:

nere quia ſpeciale eſt i matrimonio vel dic ve:
ritate manifeſta in iudicio cum non fuerit an
te ſentēciam exceptum valere ſentēciam cont̄
rem prius iudicatam . ar . s . de re iud̄ . cū ber:
tholdus vbi de hoc et idem eſt eciam ſi noto:
rie apparet ſentenciam iniuſtam vt h̄ . et . j . de
purgac̄ . vul . c . ij . nā veritas valet vt . viij . di .
conſuetudo . ⌊ Religioni . ſine voto ſolenni
nam de eo ſequitur ſi tamen ſimplex votū emi
ſerat quod ſolennizatum fuit per habitus ſu
ſcepcionem vel per ingreſſum religionis nob̄
videtur idem ſi ſolenniter vouit hic loquitur
de ſolenni vouēte et poſtea ingrediēte mona
ſterium . ⌊ Auctoritate . s . de conuerſ . con .
ex publico . ⌊ Alioquin . i . ſi non tranſiuit in
rem iud̄ . cum ex hac dec̄ . ſatis manifeſte colli
gitur ꝙ eciam ſi mulier vouerit ſolenniter et
eciam conſenciente viro ⁊ eciam ꝙ plus eſt ec̄
ſi vir nupſerit poſt votum vxoris niſi mulier
monaſterium ingrediatur cum matrimoniū
prius contractum reintegratur ſicut hic ple
ne probatur vbi dicit ꝙ vir iſte cogēdus eſt
redire ad hanc mulierem a qua per artaciōē
ſepatus eſt niſi ipſa poſt votum ſolenne nup
ſiſſet . v . qui tunc non cogitur ad eam redire
quia eſt adultera et ſic apparꝫ ꝙ cauſa diuor
cij quo ad thorū eſt inter ipſos non votum ſo
lenne ſed adulterium ſed huic multum videt̄
contradicere dec̄ . s . de conuer . con . ex parte
in fi . ſed certe ſi bene intelligr̄ non contradicit
ymmo concordat nam hic et ibi innuit ꝙ ali:
ud eſt ingredi monaſterium vel voto obliga
re ſe ad obſeruanciam regularem de preſenti
et iſtud votum non tantum impedit matrio:
nium contrahendum dirimit ſꝫ iā contractū
ſ . poſt votum ſed eciam dirimit contractum
ante votum dummodo non interuenerit car:
nalis copula vt hic plene habes . et . s . de cō:
uerſ . con . ex publico . et . c . ex parte . et aliud
eſt vouere ſolenniter continencia qd̄ qualiter
fiat . no . s . de re . et tranſ . ad religi . porrectū
et iſtud votum nō dirimit matrimonium cō:
tractum ante votum . s . de conuerſ . coniug .
ex parte . ſed impedit contrahendum et diri:
mit eciam contractum poſt votum et h̄ expſ:
ſe habes h̄ . et . s . qui clerici vel monachi inſi
nuante vbi loquitur de vouente continenciā
et non de profeſſo aliquam religionem alio:
quin male ibi diceret ꝙ ſibi domus pſona re
manſiſſet ꝙ eſt contra ſubſtam profeſſionis . s .
de ſta . mona . inter . et aliud eſt vouere ſimpli
citer et iſtd̄ votum tantum impedit conthend̄
. j . q̄ cleri . vel uo . rurſus ⌊ Voto ſolēn . ec̄ ſi
ne tranſitu ad religionem ſi enī ſolenniter vo:
uit cogenda eſt monaſterium intrare . s . de
conuerſ . con . ex parte . in fi . ⌊ Alij . preter:
quam . v . de quo ſibi non imputatur cum in:
tendet ſibi matrimonialiter copulari . ⌊ Du
bitabilis . ſ . de facto . ſcꝫ . an poſſet cognoſci a
pmo ſopniant autem qui et ſic exponunt et

dicunt ꝙ nō ſolum ſel ſed eciam manens cū
ſecundo viro cencies concedenda eſt pmo vi
ro vt expiatur an poſſit eam cognoſcere qd
quam ſit abſurdum exponere eos extraordi⸗
narie pollucioni et ꝙ aliena vxor ita ab alio cō
tractetur quilibʒ eciam inſpiciens viderʒ alij
autem ſic exponunt et bene·i·quandiu dubi⸗
tatur an ſentencia ſit reuocanda vel an ſecū⸗
dus ſit ſimilis primo nec cognoſcetur an ſit ap
ta per cognicionem primi viri ſed per aſpcm
corporis viri vtriuſqʒ ſi enim ſilia mēbra ha⸗
berent preſumitur qd eius cognoſcibilis ſit⁊
ſic reddetur ei·alij dicunt ꝙ quandiu de iure
dubitabile erat an ſit ſepata propter artacio
nem⁊ per ſentenciam eccleſie poſſet alij nube
re aut eciam poſſet probare ſi inuenirꝫ quē⸗
piam ſibi aptum ante tempus enim huius de
cre·de h dubitabatur a iure peritis nec erat
adhuc iſte articulus per eccleſiam determia⸗
tus nec ē iudicanda h mulier fornicari vl pec
care cum per eccleſiam mulier ſoluta a primo
viro licite poterat cum alio cōtrahere eſt enī
prohibitorium edictum de matrimonio·⁊·s
de ſpon·cum apud·nec valet ſi dicas matrio
nium eſſe de iure naturali ergo ibi ignorācia
iur non excuſat ſi quis illud violat·ꝛ·q̃a in
hijs que ſunt de iure naturali ⁊ ſpecialr ſup
matrimonio et eciam contra matrimoniuʒ ſe⸗
pe conſtituit eccleſia ſicut apparet quia quā
doqʒ prohibet vſqʒ ad ſeptimum gradum cō
trahi aliquando vſqʒ ad quartum·s·de con⸗
ſang·et af·non debet et·s·de conuerſ·con
iug·ex publico·et·c·ex parte·et no·s·de bi
gamis·c·i·alij tamen dicunt ꝙ licet n̄ debeat
iudicari fornicaria tamē in veritate peccabat
quia h dubitacio iur non tollit peccatum cū
in iure naturali maxime errare non liceat ſʒ a
pena conſtitucionis huius bene excuſat q̄ nō
extenditur vltra intencionem conſtitucionis
que videtur fuiſſe talis et debuiſſe eſſe ꝙ ſi a⸗
liquis faceret contra conſtitucionem eccleſie
que eſt ꝙ coniuges caueant ab adulterijs et
ſi aliquis conmiſerit adulterium licite dimitti
tur quod ſic intelligi debet ſi cōmiſerit adul⸗
terium declaratum per conſtituciones eccle
ſed tamen in hoc caſu non eſſet diffinitum qn̄
ymmo apud ſapientes plurimum dubitabāt
et eciam plures in eam opinionem declinabāt
ꝙ eſſet matrimonium cum ſecundo et ita de⸗
bet iudicari adultera vel peccare vel meliꝰ di⸗
camus non debet iudicari teneri pena dec·q̄
dicit ꝙ fornicaria punitur in ſepacione thori
ſi alij tanquam marito conmiſcetur cum h an
te conſtitucionem iſtam non eſſet diffinitum
a iure⁊ probabilem cauſam dubitacionis ha
beret nam⁊ quidam dicebant quod malefici
atus ſi contraxit cum alia non fornicatur nec
peccat vt in ſequenti·c·dicere videtur licet n̄
dicat per ſile eis videbatur de arta ꝙ nuben
do alteri nec fornicatur nec peccat eccleſia tn̄

contrarium ſtatuit·ſ·ꝙ non poſſet cum alio
contrahere decetero ſcilʒ poſt hanc dec·ſʒ ſi
ante conſtitucionem ſit ſepata per probabilē
errorem et nupſiſſet alij non tenet matrimoni
um cum ſecundo et reſtituenda eſt primo vi⸗
ro nec obſtat excepcio adulterij cum an̄ hāc
conſtitucōnem nō erat illud prohibitum nec
preceptū ꝙ reſtitueret pmo viro ſi pꝰ ſnām
apta fierʒ cōpatur enim arta frigido cū fri⸗
giditas et artacio ſint naturalia vicia et non
maleficiacio ꝙ eſt vicium accidentale et debeſ
ſcire ꝙ poſt conſtitucionem iſtam ſi poſtea eci
am matrimonialiter alij adhereret fornicare⸗
tur et peccaret et pena fornicarie teneretur·
cum iam huius dubitacio hic ſit ſoluta et hāc
opinionem probat primo ſentencia quam tu
lit diuorcij inter hanc mulierem ⁊ ſm maritū
ita ꝙ nec queri fecit an eſſet apta primo nec
ne vel vtrum vir ſecundus in genitalibus ſi⸗
milis eſſet primo nec ne ſcdo ꝓbatur vera qꝛ
impedimentum eius remotum fuit abſqʒ cor
porali periculo⁊ ſine diuino miraculo ſit h ec
ipſum probat finis dec·vbi dicit de talib au
tem non eſt facile iudicādum cum ſi·iud·pē·
ex fu·et h magis placet·⸤Per h autem·ſcʒ
ꝙ dictum eſt ꝙ impedimentum illud nō erat
perpetuum·ꝛc·per h·i·per ſentenciam quā
tulimus in h negocio in quo non diſcuſſimus
de corporali periculo nec de ſili viro ſed tan
tum quia nobis conſtitit mulierem non artā
eſſe primo eam ſibi eſſe reſtituendam decerni
mus ſic ergo decetero faciendum eſt quia nō
eſt curandum d periculo neqʒ de ſimilitudine
virorʒ h placet·⸤Ydonea·et eſt reſponden
dum ꝙ non eſt ydonea quia p opus huma⸗
num abſqʒ corpali periculo non redditur ap
ta·primo plꝰ placet ꝙ ydonea ſit·quia ppe⸗
tuum impedimentū nō habet vn̄ dicimus ꝙ
ſepata a viro ꝓpter artacionem ſi incidatur
etiā cū periculo tn̄ priori reſtituenda eſt et h
ſatis apparet ex ſnā pape·licet olim aliter di
ſtingueretur ⸤De talibus·ſ·de hijs duabus
queſtionibus·ſ·de diuidendis vxorib ꝓpter
artacionē mulieris vel frigiditatē viri·⸤Ex
futuro·qꝛ ſi fuerit apta ſecundo redderetur
primo ⁊ cōſtat primū matrimoniū fuiſſe·

Litteret nr̄e·⸤Alias hinc·conuicitur ꝙ
h decre·loquitur in maleficiato vbi diſti
guendum eſt ꝙ ſi maleficium eſt tpale non di
rimit matrimoniū ſi vero eſt ppetuū dirimit·
xxxiij·q·i·ſi per ſorciarios et dicimus perpe
tuum qd infra triennium per exorciſſinos et
oraciones non ceſſat vt h·xxxiij·q·i·ſi per ſor
ciarias aliter enim non videtur eſſe perpetuū
cū maleficiator illd deſtruere poſſet Itē ad h
ꝙ maleficium dirimat matrimonium neceſſe ē
qd preceſſerit ſi autem ſequitur nunquam di
rimit ſicut nec alia impedimenta ſequencia·
xxxij·q·vij·l·is qui·s·de eo qui cog·conſag·
ux·diſcrecionē·Item no·ꝙ quis poteſt eſſe

maleficiatus cum vna ⁊ non cum altera vnde
non ſepatur ſcd̃m matrimonium vt primum
reſtituatur melius vid͛ ꝙ ꝓpt̃ maleficium nul
lum matrimonium ſepandum ſit· vt· xxxiij· q
i· ſi per ſorciarias nõ tenet et h̃ dec̃· loquitur
in frigido naturaliter nec verba h̃ contradi⸗
cunt quia licet diceret ſe habere potenciã co⸗
gnoſcendi aliter non creditur ſibi nec verum
erat· ¶ Triennium· no· ꝙ ñ eſt neceſſe h̃ tri⸗
ennium ſpecialiter aſſignari propter experien
ciam copule coniugalis ſed ſufficit quomocũ
q; ſimul triennio cohabitauerunt·

De matrimonio contcto et contra interdictum ecc̃ie·

[L]Itteere quas· ¶ Conſenciente· expreſſe
iam tũc ſicut per quemlibet procurato⸗
rem ſponſalia contrahi poſſunt· s· de ſpon· l·
vl· ita per fratrem aliter autem non conſenti
ret ſoror non crederem contracta ſponſalia
ar· s· de ſponſ· ad id ſed expone vt ibi pr aũt
nomine filiorum tam conſtitutoꝝ in poteſta⸗
te quam emancipatorum ſponſalia contrahe
re poteſt dummodo ſit preſens filius ⁊ nõ cõ
tradicat· ff· de ſponſa· ſed que· ⁊ l· ſe· C· de
nup· vidue· s· de ſpõ ſic̃· et· c· dilect⁹· j· c·
proxi· in tutore autem ſecus· ff· de ſpon· puel
le· C· de ſpon· ſi pater· ¶ Firmaſſet· iſta ſunt
ſponſalia de futuro· ¶ Amplexata· no· per
ſigna conſenſus non preſumi ſponſalia fieri
matrimonium niſi cognoſceret eã· s· de ſpõ·
is qui· et no· s· de deſpon· impub· atteſtacio
nes· ¶ Contemptibile· ar· multa facienda ꝓ
vilitate vitanda· xxxiij· di· c· i· viij· q· i· ſciend̃
xj· q· iij· ſi autem· et· c· q̃d ergo·

[E]X litteris· ¶ Deſpõſaſſet· h̃ fuerũt ſpõ
ſalia de futuro interdixit no· iudicem a
quo appellatum eſt poſt appellacionem ſuaȝ
interdicta interponere eciam ſuper eo a quo
appellatum eſt et eſt h̃ ſpeciale propter peri⸗
culum animarum et in fauorem matrimonij·
aliter enim ſecus niſi in caſibus quos no· s· d̃
ap· cum teneamur alij autem dicunt q̃d h̃ tã
tum poteſt ordinarius et non dek·

[D]E muliere nihil habet·

Qui filij ſunt legittimi.

[C]Onqueſtus noie vxoris ſue· ¶ Mu
lierem· natam· ſ· ante ſponſalia exhe⸗
redare et iſte paternus non exhere⸗
dabat iſtam mulierem ſua hereditate q: ibi ñ
haberȝ locum exheredacio ſed nolebat eã ꝓ⸗
uare hereditate patris ſui qui erat ſuus frat̃
¶ Hereditate· j· e· lator· et· c· cauſam· con
tra ſo· h̃ non iubet propter hereditatem r̃ſti
tui ſed prohibet eum turbari ea occõne ꝙ ſit
illegittimus· j· e· per latum vel erat de iur̃ſdi
ctione eccleſie temporalis·

[Q]Vm inter· j· ¶ Eorum· filiorũ ¶ Hona
non intromittit ſe de hereditate vel bo⸗
nis ſecularibus ſed iudicat quid iuris ſit·

[T]Ranſmiſſe ¶ Paternam· et ſic videtur
ꝙ pater eſſet defunct⁹· C· d̃ her̃· vel ac·
ven· l· i· ſed contra videtur vbi dicit ſtanduȝ
verbo patris vnde dicunt quidam eum viue⸗
re naturaliter licet eſſet mortuus ciuiliter pu
ta factus monachus vel dic ſtandum verbo
viri ꝙ publice proferebat dũ viuebat· ¶ Ne
gabant dum viuebant vel modo facti mona
chi· ¶ Negabant· h̃ profeſſio filio non preiu
dicat niſi quo ad preſumpcionem· ff· d̃ mof·
t· ſi inſtituta· § ij· ſicut nec econuerſo prodeſ⸗
ſet ſi confiteretur eum filium· C· de probac̃·
non nudis· C· de teſta· neq; profeſſio confi⸗
temur tamen ꝙ ex ſola nominacione preſumi
tur ñ probetur contra dummodo nominacõ
fiat cum aliqua tamen ſolennit̃· ar· ff· de ꝓ
bac̃· l· vl· ¶ Queſtio· ſ· de legittimitate ipſius
pueri· ¶ Viri· hijs creditur propter affectõ
nem quam credũt habere ad filium· ff· d̃ ap·
l· vl· C· de cur· fu· l· vl· s· de preſcrip· afferte
mihi· ¶ Filium qualiter h̃ probare poterit·
no· s· de fil̃· preſ· michael·

[C]Auſam que· ¶ De auek· nom̃ ẽ mlier
ñ loci vel generis ⁊ cõſtruit̃ infinitiue cũ abla
tiuo qui ſequitur ſcȝ in muliere ¶ Sui· ideſt
ipſi⁹ veronice· ¶ Ipſa· ſ· auek· ¶ Eo· Petro
¶ Virum· ſ· predictum petrum· ¶ Vxor· h̃
enim· p· auellinam vxorem aliam deſponſauit
et ex ea ſuſcepit veronicam·

[L]Ator preſencium· ¶ N· paternum ipi⁹
p· ¶ Tractatum· tuci⁹ eſt ꝙ in hac p̃⸗
iudiciali detur libellus et fiat lit̃· cont̃· tamen
crederem proceſſum tenere et ſi li· cont· non
fiat nec alius ordo iudiciarius ſeruetur et eſt
ea racio quia in modum excepcionis fuit pro
poſitum coram primo iudice· ſed quia ipſe ñ
potuit cognoſcere ⁊ tranſlata eſt cognicõ ad
iudicem eccleſiaſticum ſicut ergo iudex ſecla
ris de ea excep· cognouiſſet· li· non conteſ· et
ſine ordine iudiciario· j· et iudex eccleſiaſtic⁹
qui in locum eius ſuccedit quantum ad cog⸗
nicionem excepcionis alij tamen aliter dicunt
¶ Duos menſes· no· certum terminum pre⸗
figi agentibus· C· de ingenuis· ma· diffama⸗
ri· de purgac̃· cano· ad audienciam· duos mẽ
ſes contra nemo inuitus agere vel ac· l· i· ſo·
illud regulare eſt· et eſt ar· ad h̃· C· d̃ pig· cre
ditor ſed licet ita debeat facere cauſa cognita
poteſt ſtatuere· vt· j· tempus certum agat a⸗
ctor alioquin vlterius non audietur et h̃ ma
xime tunc· ſ· quando videt actorem expecta⸗
re tempus agendi a quo reus probacionib⁹
careat et alicuius famam vel ſtatum grauari·
C· de inge· ma· diffamari· s· vt li· non cõte·
quoniam· § i· C· de re pig· ſi eo· ad idem· s· de
clandeſti· deſponſa· cum inhibicio et vbicun
q; in modum excepcionis vel preiudicialis a⸗
ctionis proponitur vt h̃· j· e· lator· et· s· d̃ or·
cog· tuam· aliter autem reus non cogitur ſe
defendere ſed ſufficit ꝙ mittat̃ actor in poſſ·

et fiat vendicio ⁊ indicatur multa· ff· de bo·
auc· in poſ· l· pnlt· ff· ſi quis ius· di· non ob·
l· i· generale tamen eſt ꝙ periculum imminet
quibuſdam perſonis ſi non agant vel defen-
dant vt tutoribus et cur̄· C· ar· tu· l· nomina
C· de adminiſ· tu· l· tutoribus et geſtoribus
negociorum ſi poſſunt agere ſine mandato·
ff· de negg· l· ſi autem §· videamus et procu
ratoribus· C· mand· procuratorem et admini
ſtratoribus ciuitatis· ff· de admini· rr· ad ci·
per· l· vl· §· iiij· et· l· pnl· et heredi vindicāti ne
cem defuncti· C· ad ſil· l· i· et actori citato reo
vel li· conte· ħ no· ꝙ obiciens illegitimitatem
eam probare debet et perconſequens nō eſ-
ſe matrimonium inter parentes· ar· contra·
xxxj· q· v· aliter ſed et ħ et aliud eſt in fauorē
matrimonij ħ vt filij ſint legitimi illud vt clā-
deſ· matrimonia fiant manifeſta vel ideo incū
bit ei probacio quia preſumpciones erant ꝓ
matrimonio· ar· s· de preſump· illud· ⌊ Inti
metis· s· e· c· i· contra ſo· ibi· ⌊ Natiuitatiſ
de qua licet ſit incidens ſecularis iudex cog-
noſcere non poteſt quia cauſa ſpiritualis eſt·
de or· cogni· tuam al̄ autem ſecus· C· de iu-
dic̄· quociens· C· de or· iudic̄· adite·
Tanta· ⌊ Preſertim· i· maxime nam idē
eſt et ſi non fuerit machinatus· ⁊c̄·
Cauſam que inter· ⌊ Agitari· vt prop-
ter ħ mr̄· P· et ipſe· P· ab hereditate
expellantur vt ex ſequentibus patet· ⌊ Inſe
ri· minus· ⌊ Extitit· ipſe· P· ⌊ Principalis
ſ· an· interdicti· P· ſit de legittimo matrimo-
nio nata· ⌊ Iudicare· licet iudex eccleſiaſti-
cus de hereditate non debeat iudicare in pē-
dente legittimitatis accōne n̄ permittatur ꝓ-
cedere iudex ſecularis· s· e· c· i· s· de or· cog·
tuam· et ex ħ colligitur ꝙ ſi pronunciatꝰ ille-
gittimus poſtea agat cōtra eum qui obtinu-
it in cauſa illegittimitatis ſuper hereditate ꝉ
alijs que illegittimus petere non poteſt ꝙ ob
ſtat ibi excepcio rei iudi· ꝉ· doli· j· e· c· proxi·
ymmo videtur ꝙ ħ ſentencia qua pronuncia
tur illegittimis ius faciat inter omnes· ar· j·
e· peruenit· et· c· per tuas· ff· de lib· ag· l· i·
et· §· fi· et· l· ij· ſecus ſi reus abſolueret ab im-
peticione actoris de hac enim dici poſſet ꝙ n̄
facit ius inter omnes vnde ſi procurator vel
defenſor illius qui impetebatur de illꝫimitate
ſatis dedit rem ratam dn̄m habiturum fuerit
condempnatus quaſi procurator vel defēſor
et poſtea dn̄s petat ſe ꝓnunciari legittimū qꝛ
non obeſt ei ſn̄a lata contra eum qui ſine eiꝰ
mandato agebat vl̄ defendebat ſtatim ille ꝓ
quo lata fuit ſn̄a poteſt agere ex ſtipl̄one cōt̄
defenſorem ad mpendia litis et etiā quantum
interfuit eius non iterum agi ad cauſam d̄ il-
legittimitate eius· ff· rem ra· ha· procurator
· §· ſi quis ſed nunquid dices huius intereſt qꝛ
hic per ſentenciam ſecundam l̄imus iudicatꝰ
poteſt ab eo qui vincit in cauſa l̄imitatis euin-
cere hereditatem dicunt quidam ꝙ nō quia
adhuc non intereſt eius niſi primo euincatur
hereditas quia eciam forte hereditatem defē-
det ab eo et ſi ſit illegittimus· Item licet obti
nuerit ſe pronunciari l̄imum tamen per ħ nō
ſequitur ꝙ petiturꝰ ſit hereditatem forte qꝛ
abhominatur lites· Item poteſt timere q̄a ſi
interim ageret obſtaret excepcio illꝫimitatis·
Hoc tamen non credo ex quo iudicatus ē le-
gittimus poſtea non poteſt contra eum exci-
pi de legittimitate· ff· rem ra· ha· quociens· §·
fi· s· e· lator· et· s· de or· cog· tuam· ſed ħ be
ne videtur ꝙ ſi in veritate predictꝰ homo iu-
dicatus legittimus obtineat hereditatem ab
eo qui obtinuit ſuper illegittimitate cont̄ de-
fenſorem ꝙ poteſt agere ex ſtipulacione cont̄
defenſorem ad eſtimacionem hereditatis ⁊ in
terim ſi ſecundo et tercio et eciam plures he
reditates et alia bona euincat ab eo qui euin-
cere non poſſꝫ ſed ſeruare ſentenciam contra
defenſorem latam iterum et iterum ex ſtipula
tu aget contra eundem defenſorem· ar· ff· ad
l· acquil̄· vide veracius· §· in ſumma· ar· predi
cte· l· ff· rem ra· ha· procurator· §· ſi quis cō
uincitur· et· e· t· l· ij· ſed obicies ꝙ hic nō po
teſt procedre quia ſi ſuccumbit in hereditate
non intereſt eius ſi reſtituat alienum· liij· di·
generalis et ſi obtinuerat ad nichilum tenet̄·
Sed rn̄deo ꝙ tunc agit ad pniam ſiue ſuccū
bat ſiue vincat quia ſtatim cū ratum n̄ habet
committitur ſtipl̄o non ſolum in id ꝙ admit-
tit ſed eciam in id ꝙ lucrari potuit ſi ſentenci
am ratam habuiſſet· ff· rem ra· ha· procura-
tor et· §· fi· et· l· quociens §· fi· et· l· ſi commiſ-
ſa· nos autem licet ħ fateamur verꝫ intereſſe
tamen ſciri non poteſt niſi prius condempne
tur· Item no· ꝙ non ſemper nec differenter
quis admittendus eſt vt petat ſe pronuncia-
ri l̄im nec aduerſarius vt aliquem petat pro
nunciari illꝫim· Sed tunc iſta recte petuntur
cum agitur de bonis vel de dignitatibus ec-
cleſiaſticis et queſtio illꝫimitatis incidit· vt ħ
s· e· lator· et· s· de or· cog· tuam· Item ħ
racione recte petūtur eciam ſi aliqua iuſta cā
ſubſit puta cum habeatur legittimus aliquiſ
eum de illegittimitate diffamat ⁊ ſic poteſt q̄ſ
plures inuenire iuſtas cauſas· ar· contra· C·
de inge· ma· diffamari· C· de· r̄miſ· pig· ſi eo
ff· de cur̄· b· dand· l· i· ff· ex qui· c· ma· ſed ⁊ ſi
ff· de adop· l· mancipiorꝫ et· l· ſi opcio· §· fi· C
de adult· ob· commiſſionem ar· contra· ff· de
regul̄· iuris qui in alterius et tn̄ facilius ad-
mittitur quis dicens ſe ꝓnūciari l̄im quā ad
verſarius petens eum pronnciari illꝫmū· qꝛ
primū fauorabile eſt ħ odioſuꝫ ar· ff· de lib·
et poſtu· cum quidam nec debet quis admit
ti ad petendum ſe pronunciari legittimū niſi
habeat cōtradictorem et iuſtū· et ſi admiſſuſ
fuerit nulla eſt ſentencia· ar· ff· de coll̄· d̄ non
ſed ſi hꝫ iuſtū contdictorꝫ tūc admitteretur

ad probandum de ſua ꝉimitate ar· ſunt de ꝓ
bac· circa tame ſentencia inter aliquos lata ·
ignorantibus non preiudicat· ff· de mi· l· eci:
am et dicunt quidam et forte non male ꝙ liꝫ
ſentencia filiacionis faciat ius inter eos· ff· ꝺ
lib· ag· l· i· et· §· vl· et· l· ſe· non tamen idem eſt
in cauſa ꝉimitatis quia h̕ nūquam inuenitur
expſſum· Qui autem vult ſe aſſecurare ſu:
per ſua illegittimitate nec habet aduerſariuꝫ
procedat ſecundum tenorem dec̄· s· de teſti·
ſignificauit· ⁊ dicunt quidam ꝙ nunquam p̄t
quis petere ſe pronunciari legittimum niſi p̄:
mo eius aduerſarius cuius intereſt ꝓpter ſuc
ceſſionem vel aliam cauſam agat vel excipiat
vel alias petat eum pronunciari illegittimum
Sic eciam loquitur· s· de or· cog· tuam· s· c·
cauſam· et· ij· e· peruenit· Alij tamen adici
unt et alium caſum· ſ· ſi agat contra diffama:
tores· C· de inge· manu· diffamari alij tamen
dicunt ꝙ per illam· l· non poteſt petere circ̄
diffamatores niſi vt ceſſent ab eius diffamaci
one nec admittetur ꝙ pronūcietur legittimꝰ
ſed queres ſi vno petente aliquem pronuncia
ri illegittimū ⁊ ipſe probante ꝙ ſit legittimus
pronuncietur legittimus et alio poſtea agen
te eodem modo pronuncietur illegittimꝰ nū:
quid valebit ſentencia contra res prius iudi
catas vel que ſentencia valebit· ꝝ· vtꝗꝫ valꝫ
inter eos inter quos lata eſt nec eſt circa res
prius iudicatas cum alie perſone ſunt in ſecū
da alie in p̄ma· ff· de ex· rei iud̕· an ead̕ ſi eēm
inter eaſdem eſſet non teneret ſecunda ſentē:
cia et dicimus generaliter qd̕ ſiue quis petat
ſe pronunciari legittimum ſiue alius petat eū
pronunciari illegittimum quecunqꝫ ſentencia
feratur ꝉimitatis et eciam ſi h̕ illꝉimitatis ſn̄a
feratur preſente eo qui pronunciatur illegit:
timus nec appellante tamen huius ſentencia
non obeſt ei niſi circa illos qui fuerunt in iu:
dicio· vnde ſi poſtea contra alios petat here:
ditatem non obſtabit ſibi excepcio rei iudi· ⁊
idem videtur ꝙ ſi aliquis petat in integ· r̄ſ·
vt abſtineret ab hereditate et denegata eſt ſi:
bi in integ· reſti· per ſentenciam ſi poſtea agit̄
contra eundem ab alio et iterum petat in in:
te· reſti· vt abſtineat ab eadem hereditate nō
obſtabit ſibi excepcio rei iudi· et idem vide:
tur ꝙ ſi inſtrumentum pronunciatum eſt fal:
ſum petro agente ſi poſtea alius producat id̕
inſtrumentum non preiudicat ei ſentencia in
ter alios eciam in alia cauſa lata et ſi quis vel:
let dicere circa non poteſt reſpondere legi· ff
de ex· rei iud̕· ſi a te· l· conqueritur· et· l· ſe· ⁊
idem videtur ſi agente petro· circa· ꝝ· decer:
natur vnum prediū alteri deberi ſeruitutem·
licꝫ ar· h̕ ſit contra· ff· de negĝ· qui aliena ne:
gocia· §· fi· s· de re iudi· cum ſuper controuer
ſia· et· c· quamuis vbi de h̕ fallit cum agitur
in modum denunciacionis et impugnacōnis
vel electionis vel excepcionis circa electioneꝫ

vt no· s· de elec· cum dilectus· et· c· ſtatuimꝰ
Item fallit in cauſa inquiſicionis· j· de colluſi
ne de tegenda· c· fi· ar· circa· j· de purga· ca·
ex tuorum tamen quando inquiritur de iuri:
bus naturalibus debent vocari omnes q̊s reſ
tangat· ⁊ niſi vocentur vel eciam ſi ignorant
ſubuenietur eis de facili· s· de reſti· ſpol· cum
olim· C· de bo· vacan· l· fi· Item fallit in cau
ſa filiacionis· ff· de lib· ag· l· i· §· fi· et· l· ſe· et
in querela· inof· teſt· ff· de inof· t· papinianus
§· ſi ex cauſa et in cauſa ingenuitatis ex ſerui:
tute· ff· de ſtatu ho· ingenuum· ff· de lib· cau
ſa diui· ſecus autem eſſet ſi ex libertinitate di
ceret ſe ingenuum· ff· de inge· l· i· et· l· pronū
Item fallit in criminali cauſa quo ad aliquid
ff· ꝺ p̄ua· p̄uaricacō: bꝫ· et in ꝑpꝉari· ff· de iu
reiur̄· eum qui· §· ipſo et in crimine adulterij·
ff· de adul· denunciaſſe· §· queritur· ⁊ in appꝉa
cionibus· ff· ſi ſeruitus· ven· l· loci· §· ſi fundū
Item in officioſo· teſ· ff· de inof· t· poſtumꝰ
§· ſi quis· Item fallit in ſingularibꝰ et in vni:
uerſalibus ſucceſſoribꝫ· ff· de ex· rei iudi· ſi a
te· et· l· ij· et· l· an eadem· et· l· excep· rei iud̕·
ſꝫ queres quomodo fertur ſentēcia in hac cau
ſa cum agitur per defenſorem· nam circa do:
minum ferri non poteſt· C· de ſen· et interꝉ·
l· i· Item contra defenſorem non videtur
poſſe concipi verba de legittimitate quidam
dixerunt hanc cauſam non poſſe agi per de:
fenſorem ſine mandato ſed contrarium exp̄ſ:
ſe apparet· C· de ſatiſda· l· i· et· ff· rē ra· ha·
ſi procurator· §· ſi quis· ff· de procur̄· non ſo:
lum· §· ſi ſtatꝰ et· §· i· niſi expreſſe dicitur ꝙ cau:
ſa ſtatus agitur per procuratorem ſine man:
dato nos autem dicimus ſentenciam ferendā
circa defenſorem· ff· de hijs qui no· in fa· fu·
§· i· et· l· ſeruus· ff· de negĝ· liberto· §· fi· et
formabitur ſic ſentencia cum a· ageret contra
b· procuratorem vel defenſorem· c· procura
torio vel defenſorio nomine ipſius c· ſup ille
gittimacione ipſius· c· nos viſis et auditis ra
cionibus parcium· b· procuratorem vel defē:
ſorem· c· predicto· a· condempnamus nō eēm
eſt neceſſe exprimi cauſam in ſentencia· s· de
re iudi· ſicut nobis nec tamen reputaremꝰ in
iuſtam ſentenciam ſi cauſam adiceret hanc· ſ·
cum illegittimitas· b· plene ſit probata et ꝑ
huius ſentenciam non preiudicaretur· b· de
iure licet de facto eſſet ei infamia· s· de or· co·
cum dilectus in fi· et ſic dicimꝰ ſentencias for
mandas ſi de furto vel de conſimilibus agi:
tur per defēſorem qualiter autem ſint formā
de contra procuratorem cū mandato vꝉ con̄
dominum· no· s· de elec· querelam· Iteꝫ no·
ꝙ in hijs et ſimilibꝰ caſibꝰ melius eſt certam
penam ſtipulari ad quā ſtatim cum ratum nō
habet agi poteſt· ff· rem ra· ha· quociens· §·
fi· et· l· procurator· §· ſi quis· et· ff· de p̄to· ſti·
l· fi· quam ſtipulari ſine pena vbi ſemper opꝫ
expectari antequam agi poſſit quod intereſt

et niſi ſuper minimum extimabitur· vt· ff· de preto· ſtipu· l· ſi· in cauſa autem matrimoniali non eſt admittendus defenſor niſi in eo caſu niſi procederetur in cauſa ſi defenſor nō exiſteret· C· de procur· exigendi nec tunc debꝫ ſatiſdare rem ratam dominum habiturum q̄ metu pene non ſit tenenda· s· de ſpon· gemma nec formabitur ſencencia in perſonam procuratoris vel defenſoris ſed principal perſone licet ſemper fuerit abſens· j· e· c· prox· j· q̄ matrimonium acc· poſ· c· i· in inquiſiciōe enim bene admittimus defenſorem· Incongruum· prima facie tamen ius agi permittit poſt mortem racione bonorum· s· e· lator· C· ne· de ſtatu· df·

PErlatum· Tranſiſſet cauſa vagandi Querelam· accuſans matrimonium de parentela vel dicens maritum mortuum· Parentibus· h autem debuit facere epūs cum malicioſe ſe abſentaſſet vel ſine cauſa vagaretur· Mandauit· h licuit ꝙ vagabatur Promulgauerit· vt· s· li· non conteſ· quoniam· circa ſo· ibi·

Vox nobis· nihil habet·

DEferente· Eos· qui contrahere prohibeantur impediente pub· honeſtatis iuſticia· Permiſſionem· i· diſpenſacionem vel ideſt tolleranciam·

PEruenit· Viduam· hij bene confitentur matrimonium in facie eccleſie fuiſſe contractum ſi dicebant inter eos fuiſſe impedimentum conſanguinitatis vel ad huius et ideo non ſunt audiendi q: h probato non iudicarentur filij illegittimi ſed ſi diceretur nō fuiſſe matrimonium contractum inter eos in facie eccleſie ſed more adulterorum vixiſſꝫ bene eſſent audiendi vt h et· s· e· cauſam· Item audiendi eſſent ſi dicerent coniuges ſcientibꝫ ambobus conſanguinitatem matrimonij contraxiſſe· j· e· ex tenore· illud eciam credimus ꝙ ſi matrimonium contractum fuit clandeſtine· poſt mortem coniugis dicantur filij illegittimi eſſe quia conſanguinei ſunt parētes ꝙ poſt mortem audiendi ſunt· ar· h· vbi dicit legittime celebratum· zc· ar· s· de clandeſ· deſpon· cum inhibicio·

PEr tuas litteras· Firmauit· h affirmacio non ſufficit cum facto contrariū fuerit proteſtatus· ſ· accipiendo aliam vxorē· ar· s· de elec· cum inter· ꝑ· Si autem non fieret preiudicium alij m̄rimonio valeret matrimonium vt pro vxore eam haberet· ff· ad· l· acq̄ ꝑ inde· ꝑ· vl· et eodemmodo h confeſſio prodeſſet filijs ſi alijs filijs preiudicium non fieret· nec obſtat decre· s· e· tranſmiſſe quia ibi non dicitur ꝙ crederetur ſi diceret eum filium ſed creditur ꝙ dicebant non filium per hanc cōfeſſionem nō fiebat filijs preiudicium ymmo perficiebat eis poſſꝫ tamen dici ꝙ vbi nō fieret preiudicium filijs alteriꝰ matrimonij ſtaretur confeſſioni eorum et ſic loquitur· s· e· ex trāſmiſſe ſecus ſi fieret preiudicium filijs alterius matrimonij et ſic loquitur hec decre· Item in alia dec· nihil contrarium fecit vel dixit ille de quo loquitur illa dec· Filium· h ipſo ꝙ naturalem filium appellant in teſtō intelligitur legittimare eum· C· de na· li· aūt· ſi quis· niſi alios filios habeat legittimos in aut· quomodo na· fi· ef· le· ꝑ· ſi vero non habens· col· vj· Patrimonium· h non obſtante ꝙ eſſet illegittimus nam alias non pertinet de hereditate ad eccleſiam iudicare· s· e· c· cauſam· et· c· lator· Decretali· s· e tranſmiſſe· Denegaſſe· et ideo ſola confeſſio patris non ſufficeret ꝓ legitimacōne filij diſſimili q: ibi circa filium teſtabantur parentes tamen et illa decre· pro iuſticia ſentencie facit vel aliter vt no· in glo· h affirmacio·

PEr venerabilem· f· n· Habeat· allegando legitur· alij dicunt ꝙ ſic ſi in veritate· Veriſimilius· non tamen verum eſt· nam temporalia et ſpiritualia diuerſa ſunt et diuerſos iudices habent nec vnus iudex habet ſe intromittere de pertinentibus ad aliū licet ſe adinuicem iuuare debeant· xcvj· di· cū ad verū· s· e· lator· et· s· de iud· nouit Pro ſimile· ſm argumentum· Eximitur· et ſic h ipſo ꝙ diſpenſatur vt poſſit fieri epiſcopꝰ videtur ꝙ factus ſit legittimꝰ eciam quo ad legittimos· Preterea· tercium ar· Euad ret· ſic et legittimatus per epiſcopum fugere debet obiectōnem illegittime natiuitatis quo ad actus legittimos· ſ· qd poſſit eſſe iudex et teſtis In paterna autem hereditate vel alijs intelligitur diſpenſatum quia non poteſt diſpenſare ſicut nec iudicare· s· e· lator· et· c· cauſam et no· ꝙ legittimatus et reſtitutus fame et cum quo diſpenſatum eſt in quocunqꝫ foro ſiue eccleſiaſtico ſiue in ciuili et omnia ea facere poterit ſuper quibus habuit poteſtatē qui legittimauit fame reſtituit vel diſpenſauit poterit enim in omni iudicio teſtimonium reddere ad ciuiles honores vocari niſi ſint talia que ſint in alterius preiudicium· verbi g· nā legittimatus ab vno principe primate vel ciuitate non obtinebit ab inteſtato bona hereditaria in terra que non fuit ſubdita legittimanti quia ſic auferentur bona conſanguineis defuncti vel fiſco qui debet ſuccedere ab inteſtato· Item legittimatus a iudice ſeculari nō intelligitur ad ordines legittimatus quia ꝓmoueri ad ordines non eſt de iuriſdictione layci iudicis· ſed ſi vnus epiſcopus legittimet aliquem eciam in alia dyoceſi poterit promoueri ad ordines quia diſpenſare in ordinibus cum illegittimo eſt de iuriſdictione cuiuſcunqꝫ epiſcopi et ꝙ illegittimus ꝓmoueatur nullius preiudiciū eſt in alijs autem in quibꝰ nō eſt neceſſaria legittimacio fame reſtitucio vel diſpenſacio vt ſi ſeruus daretur libertati vel

obligatis nexibus curie abſoluatur eciam ſi
laicus ħ faciat tamen ad ordines aptus red
ditur·liiij·di·c·i·ij·et·iij·et·iiij·ſequenti ra⸗
cio diuerſitatis eſt ꝙ in hijs non eſt delictū ꝟ
defectꝰ nec eſt in predictis neceſſaria aliqua
diſpenſacio alij autem dicunt ꝙ eciam diſpē⸗
ſare poteſt et intelligitur diſpenſatum in he⸗
reditate ħ ipſo ꝙ diſpenſat in ordine ſed con
tra vtramqȝ opinionem videtur ꝙ non habȝ
iuriſdictionem in temporalibꝰ·s·de appella
cionibꝰ ſi duobꝫ ſed dic licet non habeat iuriſ
dictionem contencioſam tamen voluntariam
exercere poteſt·ff·de of· procon·l·ij· Item
aliqua conceduntur per conſequenciam ⁊ in
directe que non conceduntur directe·iiij·q
iij·§·ſerui·ff·de pactis tu·⁊ de hijs no·x·di
c·i· ⌊Videbatur·quartum ar· ⌊Recog⸗
noſcat·de facto nam de iure ſubeſt imperato
ri romano vt quidam dicunt nos contra ꝑm
mo pape· ⌊Tanꝙ·agit enim aliquando q̄s
vt alius·xxiiij·q·iiij·ſi eccleſia·ff·ꝙ cuiuſqȝ
vni· Item·§·i·ſic eciam habes in adopcione·
ff·de adop·ſi conſul·melius tamen facit ſi ab
ſtinet a talibus·ff·de of·procon·nec quicꝙ·
ar·contra·s·de mor·tu·c·vl·s·de iurepa·p
noſtras· ⌊Racionibus ſoluit· ⌊Sangui⸗
nem·inter ſang·⁊ ſang·iudicium variatur·
cum accuſator dicit probatum eſt ꝙ reus ſan
guinem fudit·i·aliquod crimen ciuile commi
ſit puta homicidium adulterium furtum vꝉ a
liquod aliud ſimile· ⌊Inter lepram autem⁊
lepram·cum accuſator dicit infectus es le⸗
pra· ⌊Hereſis·i·aliquo crimine eccleſiaſti⸗
co puta ſymonia ſacrilegio vel conſimili ⁊ ac
cuſatus negat· ⌊Inter cauſam⁊ cauſam·qȝ
cum actor dicit teneris mihi in·c·ex mutuo ꝟ
comodato vel conſimili ciuili actione vel eciā
teneris mihi ad decimas preſtandas vel habeo
iuſpa·in hac eccleſia vel alia conſimili actōne
ciuili et eccleſiaſtica reus autem negat·nā in
hijs omnibus ſiquid difficile ambiguum vel
fuerit ad ſe ap·recurrendum eſt·xvij·di·mul
tis·s·de ap·vt debitus· ⌊Criminale· idem
vult intelligere eſt criminale ⁊ ciuile non di⸗
uerſa ee ſic de alijs·

Ex tenore· ⌊Vidua·tanquam tutrix·C·
quando mulier·tu·of·ſ·p·l·ij·et autꝭ·
mater·procuratrix autem eſſe non poteſt eci⸗
am pro filio ar·ff·de procur·femina· ⌊In
facie·ad ħ vt faciat in facie eccleſie neceſſe eſt
ſeruare ſolennitatem que eſt·s·de clandeſt·
deſpon·c·fi·Alij dicunt in facie eccleſie fieri
ſi vocatis amicis publice vel illius procurata
celacione cōtraxit ⌊Ignorancia·ſufficit em̄
alterius coniugium ignorancia ad ħ vt legit
timus ſit et vt eciam ſcienti ſuccedit·s·de clā
deſti·deſpon·c·iij·

Gaudemus ⌊Accuſare· quilibet poteſt
accuſare matrimonium ad plenū diuor
cium celebrandum non tamen quo ad thorū
vbi non admittitur niſi maritus ſed in primo
caſu extraneis preferuntur illi qui ſunt de cō⸗
ſanguinitate coniugum ſed ⁊ inter extrane
os preferuntur antiquiores ⁊ maturiores vi
cini·xxxv·q·vij·c·i· et·ij·j·e· vid̉ nobis·

Item tam maritus quā vxor accuſare poſ
ſunt·j·e·mulier omnes autem qui repellunt
ab accuſacione vꝉ qui ad eam admittuntur⁊
a teſtio repelluntur ad illud admittuntur dū
modo aliter ſint ydonei ad teſtimonium red⸗
dendum· Item no·ꝙ ſi fiat accuſacio ſup fe⸗
dere matrimonij puta quia dicant inter con⸗
iuges ſanguinitatem vel aliud impedimentū
eſſe proceditur li·non conteſ·ſecus ſi prop⸗
ter adulterium ad thori ſepacionem agetur·
s·vt li·n̄ conteſ·quoniam frequenter·§·por⸗
ro· Item in cauſa criminali idem poteſt eſſe
accuſator et teſtis·xxxv·q·vj·ſi duo·et·c·epi
ſcopus·in ſynodo·et·c·ſi de parentela·s·d̉
teſ·co·preterea·et ħ intelligitur verum vbi q̄
ritur de conſanguinitate coniugum·vt in p̄⸗
alle·c·et melius·s·de conſangui·et af·c·i·s·
de ſpon·cum in tua·nam tunc eciam conſan⸗
guinei et eciam mater poteſt eſſe accuſator⁊
teſtis·j·e·videtur·s·de teſ·ſuper eo in fi·ſed
ſi non quereretur de conſan·ſed de alio im⸗
pedimento·ſ·an contraxiſſet cum ea tunc licȝ
comuniter ſint admittendi pater et mater ad
accuſacionem ⁊ teſtimonium tamen in ħ ca⸗
ſu ſi propter potenciam alterius coniug̉ habe
ret ſuſpectum teſtimonium alicuius repellet̄
a teſtimonio ſed non ab accuſacione·s·de te⸗
ſtibus ſuper eo·in prin·et idem videtur ſi dic̄
prius cum alio primo cōtraxiſſe vel votū emiſ
ſe vel de ſpirituali cognacione nam in hijs ſi
ſuſpectum eſt alicuius teſtimonium repelle⸗
rem eum·ar·predicte dec·ſuper eo in coſan
guinitate autē eſt ſpeciale quod nunquā de
bet ſuſpectum haberi teſtimonium alicuius
conſanguineorum·

Relatum· ⌊Nequiuerit·s· vt li·nō cō
teſ·quoniā·§·quod ſi forſan cont̄ ſo·ibi·

Qui matrimonium accūat vꝉ te ſti·poſ. Rubrica.

Nobis eſt ⌊Accuſacio·proprius dici
tur denunciacio quam accuſacio ſed ad
ħ intencio dirigi debet accuſantis vt a pccō
ceſſent nec alr̄ intereſt et meliꝰ ē ꝙ fiat in ſcp
tis ꝙ ſine ſcptis·s·de re·ſpo·ex lr̄is p̄ſtat̄ eci
am iuramentum ab ipſo de veritate dicenda·
in matrimonio autem contrahendo non ha⸗
bet locum accuſacio ſed denunciacio tantum
s·de deſpon·impu·ad diſſoluendum ⌊Cō
ſcripcio·non enim poteſt per cartam accuſa
ri·ij·q·viij·per ſcripturam nec teſtificare·s·
de cohabi·cleri·⁊ mu·tua·

Videtur nobis ⌊Dirimendum·propter
conſanguinitatem vel qȝ aliud matrio⸗
nium prius contraxerant· ⌊Admittantur·

repcte que diximus. s. de teſ. ſuper eo. [in-
terfuerunt. ſponſalibus contrahendis [Ille
ges. ſecus ſm cano.

I. Aſuper adieciſti. [Cognita. ſine coa
ctione alias ſecus

Significante [Ab accuſacione. forte ge
nerale eſt vt nullus admittatur ad accu
ſacionem ſi conſtat eum mala intencione duci
vel forte habet tantum locum in denunciacio
ne vbi neceſſe eſt q denunciator ſit ſine crimi
ne. ij. q. i. in grauibus matrimonium enim p
prie non dicitur accuſari niſi ab vxore. nā cū
ſit publicum crimen non admittuntur niſi q
rum intereſt ſed denunciari dicitur crimen in
quo manent. ar. j. e. c. prox. s. de deſpon. im
pub. ad diſſoluēdum ſed queres nunquid ne-
ceſſe eſt precedere monicionem alibi no.

Qum in tua. [Prodierit. nec ipſe nec
alius quia eciam ſi alius matrimonium
accuſaſſet tunc ſecundus nullo modo eſſet ad
mittendus niſi in caſibus quos. no. s. de elec.
cum dilecti [Banni. qui fiunt vt quicunqz
ſcit aliquod impedimentum. j. certum temp9
veniat et dicat. s. de clandeſ. deſpon. c. iij.
ſi autem non ſit prefixus terminus debet veni
re. p modicum tempus quod tamē eſt cū qdā
temperamento intelligendum. ff. de ſol. q dici
mus. ff. ex qui. c. ma. ab hoſtibus. § vl. et h
q vlterius accuſare non poteſt vera ſunt qn
poſt contractum matrimonium et poſt termi
num tranſactū volunt accuſare ſed queritur
ſi ante contractum matrimonium ſed p9 ter-
minum tranſactum velit accuſare. jtem quid
ſi dictū ſit ſine banno q vltra terminum n̄ au
dietur. 3. et ſi ſic dictum ſit admittitur ad au
diendum ante cōtractum matrimonium. ar.
op. ff. de adop. l. mancipiorum et. l. ſi opcio.
§ vl. poſt contractum non debet audiri vt h
ar. qui fi. ſunt legit. lator. ar. C. de re pig. ſi
eo. C. ſi vt ſe ab hē. abſti. autem ibi poſita q-
dam tamen dicunt ſentenciam hanc. ſ. q nul-
lus decetero cōtra illud matrimonium audi-
atur nccīam ad h vt non audiatur ar. C. d in
ge. ma. diffamari. ſed. 3. ibi ſmam nccīam
et ad h prodeſſe vt ſi matrimonium non ſeq-
tur tamen poſt ſentenciam non audietur ſec9
autem ſi non eſſet ſentencia lata. vt ſupra di-
ctum eſt. Jtem h habent locum. ſ. q poſt in
terdictum agere non poſſit niſi per decretum
prohiberetur ab agendo vl obtinendo vl cō
ſimilibus. Secus ſi per decretum impo-
neretur ei vt duplum vel quadruplum ſolue-
ret ſi qd non faceret nam tunc eciam ſi cont
fecerit non incurreret penā. C. cōmina. epl.
et p g. interlocucio. C. de ſen. et inter. ex ſti.
niſi in caſu ſpeciali. ff. de āmi. tu. tutor. § ſi de
poni. niſi forte cum cauſe cognicōne decreta
eſſent interpoſita quia tunc omnino ſeruāda
eſſent. C. cōia. epl. p g. l. ea que vltra termi
num autem poſitum a lege nullatenus licet

aliquid proponere. C. de adul. ob. cōmiſſa.
et eodemmodo contra illud q lege municipa
li decernitur venire non licet. ff. de decre. ab
or. fa. l. vl. et ſm h non videtur differencia ſi
ue adiciatur clauſula ſiue non. ſ. ſi contra fa-
ctum fuerit non audiatur aliud autem inter-
dicere eſt aliquid alicui nam tunc ſi contra fa
ctū fuerit tenet. s. de matrimonio contracto
contra interdictum eccleſie. c. ij. niſi adiectū
ſit et ſi contra factum fuerit non teneat. s. d
preben. dilecto. h autem habet locum gene-
rale edictum vbicunqz plures admittuntur
ad agendum vel contradicēdum vel aliquid
ſimile agendum vt in reſtitucione vel in mri-
monio vel in adopcione et in natalibus. s. q
filij ſunt legit. lator. ff. de adopc. nam. C. vt
ab here. ſe abſt. aūt ibi poſita et eſt racio di-
uerſitatis quare in talibus proponitur ſic ge
nerale quia neſcitur que certa perſona debet
citari ſicut de elec. actionum. ff. quorum leg.
l. ij. § i. h autem decre. et quod dicit h glo. lo
cum habz vbi nullus preceſſerat accuſator qz
ſi preceſſiſſet eciam ſi legittime cauſe abſens l
ignorans ſuperueniret non tamen audiretur
vt no. s. de elec. cum dilectus. [Teneris.
minor. xiiij. an. forte ſufficit q ſit doli capax.
cum cuilibet qui poteſt peccare dictum ſit q
peccauerit et § ij. q. i. ſi peccauerit. xiiij. q. iij.
cum ſacerdos. xxij. q. ij. animaduertendum.
alias autem minor non admittitur ad agend
niſi habeat curatorem inſtitutum de cur. § itē
in viti. [Illegittima. quia forte tunc proba-
ciones non habebāt. ij. q. vij. pleriqz [Pre
ſumatur. xvj. di. quod dicitis. xij. q. ij. qui et
hij. [Repellendus. non ſolum ab accuſaci
one ſed eciam a teſtimonio et denunciacione.
s. de ſpon. cum in tua. nam q vna via prohi
betur et alia. ff. pro ſocio idemqz. s. de pcur.
tue. ff. de cond. in ſti. l. q ſub condicione. ar.
circa. s. de iuriur. quemadmodum. [Ab il
lis. ſecus in teſte. s. de teſti. licet alij tamen
idem dicunt in teſte.

S. De diuorcijs.

J quando mulier nihil habet.

Qe ſunt. [Niſi fidei. vbi non excipit
de dictis. ſed dicendis. [Religionem
trahendo ad ydolatriam. [Ad infidelitatis
idem eſt et ſi ad aliud peccatum h. c. expone
per. c. inferius poſita quāto. et. c. gaudem9.
[Traxerit. i. nitatur trahere.

Porro de comite et notoria. i. publica fa
ma aliter autem vix eſſe poſſet notoriū.
[Separi. debitum autez denegare debebat
licet maritus vxorem dimittere non debeat
pro quacunqz notoria conſanguinitate tamē
iudex vbi notorium eſt ipſum quo ad thorū
reſtituere. ar. j. e. c. prox. et. s. de reſti. ſpo
lia. [Reſtitucioni. agebatur poſſeſſorio

Significaſti [Poſtulat. ſiue poſſeſſorio
ſiue petitorio agat iuſte denegat ei reſtō

ſum eſſet adulterium ſit notorium ꝙ inficī
ari non poteſt · ſ · de teſtibus reptantibus ſup
terraꝫ · xxviij · di · priuſquam nec h̄ dicim⁹ ſpe
ciale in matrimonio ſed vbicunqꝫ eſt notoriū
facti actu permanentis quale eſt h̄ cum filij
maneant ſuper terram qui reddunt notoriaꝫ
incontinenciam vel notorium iur̄ nunquā fa
cienda eſt reſtitucio et ſic poteſt intelligi · ff · ḋ
dolo · ex dolo · Item intelligas ſi notorium ē
iudici et alijs vel alijs et non iudici ſed tamen
ſecum paratas habeat probaciones · ar · s · ḋ
re · ſpo · litteras ſi neutrum horum eſſet ſꝫ dif
fuſum terminum ad probandum peteret nō
dicerem denegandam reſtitucionem · ⸤ Ma
teriam · mulier autem nullo modo ad h̄ indu
ci debet · ff · de adul · l · i · § · ſi pu · ⸤ Conſtaret
no · ſi mulier petet reſtitucionem mariti ⁊ ma
ritus excipiat de adulterio notorio et mulier
replicet de adulterio viri non debet fieri reſti
tucio niſi et viri adulterium eſſet notorium ſi
cut et mulieris ſed et ſi vir non reiecisſet muli
erem propter notoriuꝫ adulterium ſi peteret
per eccleſiam ſepari ⁊ exciperet mulier de ad
ulterio viri audiende eſſent probaciones mu
lieris ſuper excepcione adulterij non notorij
⁊ eſt racio diuerſitatis quia primo mulier e
git poſſeſſorio vnde ſicut facilius conceditur
nec admitteretur excepcō adulterij non noto
rij ſicut ⁊ denegatur facilius vt nō audiatur
in h̄ vt fiat ſtatim ſibi reſtitucio ſed tamen be
ne dicimus admittendas probaciones mulie
ris ⁊ ſi probauerit viri adulterium fiet reſtitu
cio ſed in alio · ſ · quando vir petit ſeparacio
nem agitur petitorio vnde ⁊ de vtroqꝫ plene
recipiuntur probaciones · vt patet · j · ḋ adul ·
c · i · ⁊ ſi ·

Ex litteris · ⸤ Suggeſtionē · ⁊ falſo · ⸤ p̂
Quatum · q · d · non ſentenciando ſed cōſu
lendo · ⸤ Redire · ar · j · c · prox · ſo · ibi prop
ter adulterium qḋ commiſit quia iā paria cri
mina mutua cōpenſacione tolluntur · ff · ſo ·
matrimonio viro atqꝫ vxori ·

De illa h̄ dec̄ loquitur de illis quoꝝ al
ter ad hereſim labitur ⁊ idem credo de
duobus infidelibus quorum alter conuertit̄ ·
⸤ Nullaten⁹ · ar · circa · s · c · prox · ſo · ibi ido
vir cogitur eam recipere quia poſt ſentenciā
cōmiſit adulterium · vnde ſentencia ſibi pro
deſſe non debet cum fecerit quaſi contra euꝫ
at h̄ conuerſus poſt ſentenciam pro ſe latam
vel contra ſentenciam fecit vel idem eſſet i ſu
periori decre · ſi ſentencia lata fuiſſet ſed ibi
non fuit ſentencia lata licet nō ſentencialit̄ ei
iniunxerat continenciam de alijs tamen crimi
nibus ꝙ̄ heresi quid dices puta quia virum
ad latrocinium trahere volebat peccatum ſe
patum eſt matrimonium · vt h̄ · ⁊ · c · prox · xx
viij · q · ij · ydolatria · ſo · videtur quibuſdā idē
ꝙ h̄ decre · dicit ꝙ vilem vel nullam cauſaꝫ in
uenies quare non ſit idem in omnibus tamen

alij dicunt ꝙ pro alijs criminibus nunquam
eſt ferenda ſentencia perpetue ſeparacionis ·
ſed tantummodo quouſqꝫ penituerit racō di
uerſitatis periculum hereſis ſed prius dictuꝫ
in prin · glo · magis placet dicimus enim ꝙ li
cet de rigore poſt abſolucionem iudicis non
debeat cogi redire et ꝙ bene diffinitum eſt n̄
debet retractari · vj · q · iiij · ꝙ ſemel tamen iu
dex ex officio ſuo adulterantem poſt ſentenci
am redire coget ad adulteram · ar · s · de iure
iur̄ · tua nos · ⁊ · s · e · c · prox · ſed dic ꝙ nō facit
contra ſentenciam · ſentēcia enim talis fuit ꝙ
abſolutus fuit reus ab impeticione mulieris
tunc autem fieret contra ſentenciam ſi mulie
ri iterum petenti virum fieret eius reſtitucio
ſed ſi vir pro qua lata eſt ſentencia r̄petat mu
lierem non fit contra ſentenciam ymmo ini
quum eſſet ſi ei ſentencia prodeſſet cont̄ queꝫ
lata eſt · ff · de ex · rei iuḋ · euidenter ſi autem vi
ro iuſto accuſante mulierem adulteram lata
ſit ſentencia diuorcij quia tunc non poteſt vir
iuſtus abſolui quia agit tunc locum habet di
cere · quamuis iudicem illum prudenter creḋ
rem ſentenciare qui ſic diceret ſentenciam di
uorcij inter nos proferimus propter adulteri
um quandiu viro accuſatori iuſto placuerit ·

Quantō te nouimus · ⸤ Infidelium · q̄ḋ
dices de hijs qui heretici fuerunt ſed ta
men baptiſati ab hereticis · ꝝ · h̄ queſtio nō p̄t
habere locum ꝙ ſic oſtendo quia ſiue infans
ſiue maior aut fuit baptiſatus in forma eccl̄ie
⁊ ſic habuit verum fidei ſacramentum eciam
ſi ab hereticis vel infidelibus fuit collatum ⁊
ſic eciam ratum eſt matrimonium inter eos
⁊ ideo vlterius nullomodo ſeparari debet
aut non fuit collatum in forma eccleſie ⁊ tūc
non habent fidei ſacramentum ſed ſunt infiḋ
les ⁊ iure infidelium vtuntur ⁊ ſic eodem mo
do non eſt ratū matrimoniū inter eos ⸤ Nit ·
xxviij · q · i · iam nunc · ⁊ · c · ſi infidelis ⸤ Sol
uit · ipſo iure eciam ſine iudicio eccleſie · veruꝫ
tamen ſi antequam ab aliquo coniugum con
trahatur peruerſus conuertatur alter euꝫ re
cipere compellatur · j · e · c · prox · ⸤ Circa euꝫ ·
idem dicunt quidam ⁊ circa eum qui in infiḋ
litate remanet licet ille non ſine peccato con
trahat conuerſus autem ſine peccato · ⸤ Ra
tum · i · indiſſolubile · xxviij · q · i · illud · ⸤ Per
hanc · i · vbi diximus ꝙ qui conuertitur ad fi
dem licite contraxit exquo licite contraxit nō
eſt cogendus redire ad priorem coniugem ḋ
nouo conuerſam niſi mortua eſſet ſecūda vx
or quia tunc cogeretur eum r̄cipere · j · c · px ·
§ · vl · licet aliter videatur diſtingui · s · e · de il
la tamen conſueuit h̄ queri quid ſi velit ad re
ligionem tranſire ad quod r̄ndemus ꝙ cum
matrimonium ſit conſumatum non poteſt he
retico nolente ſe corrigere ⁊ ad vxorem redi
re · ar · s · de conuerſ · coniu · ex publico ſi autē
tranſiſſet antequam vellet ei cohabitare non

reuocaretur ſi contraxiſſet· s· e· c· ar· xxvij· q
i· agathoſa· vel dic ꝙ ſoluitur queſtio pſens
ſic quia cogitur redire niſi ſentencia diuorcij
lata eſſet· s· e· de illa

Gaudemus in domino· Que· reuela-
cio· Quam· reuelacionem· Repu-
diauit· dato libello repudij de quo libello licȝ
conceſſum eſſet in lege vt daretur propť ma
ius periculum alʼ mala vitandum nunquā ta-
men dare eum fuit licitum ⁊ ꝙ ſacerdos iter
ueniebat ad cognoſcendum de hʼ probat hʼ eſ
ſe licitum quia nunquam diuorcij ſentenciam
inter eos facere debebat ymmo ꝙ eſt minus
non debebat forte dicere permittimus ꝙ vx-
orem tuam dimittas ſed poterat dicere lex p
mittit ꝙ eam dimittas ſed ñ ſine peccato tuo
⁊ ſic eciam hodie ferenda eſt ſentencia in om
nibus permiſſionibus nō eſt peccatum ſacer
dos autem interueniebat ne quādocunqȝ q̃s
vellet hunc libellum daret ſed in certis caſibꝰ
tantum hʼ licebat· Repudiauit· ſine cauſa
Reſtitucionem· viri conuerſi ad fidem qui
vxorem eiecerat· Petenti· vxori infideli·
Reſtitucio· no· excepcionē competere con
tra petentem reſtitucionem hanc· ſcilȝ· quia
non conuertitur ad fidem ſiꝫ ⁊ excepcio adul
terij notorij cōpetit conť petentē reſtitucōeȝ·
s· e· ſignificaſti· Item ⁊ excepcio ſpoliacionis
s· de or· cog· cum dilectus· Item ⁊ excepcio
ſeuicie iuri· xxxiij· q· ij· ſiue· s· de rſti· ſpolia·
ex tranſmiſſa· Item ſi non interuenit carnalʼ
copula ⁊ incontinenti parate ſunt probacio-
nes· s· de reſti· ſpoli· litteras· ⁊· c· ex tranſ-
ſa· Ille· idem ſi duxerit ſed ſit mortua· ar· s
e· c· quanto· § ſi uero· Fornicata· quia tūc
ſ· quando infidelis que noluit conuerti cum
alio contraxit intelligitur legittime ſm eorū
legem contraxiſſe que iuř huius licet per fidi
auctoritatem contraxit· s· ď frigid ⁊ malefic̄
fraternitatis· xxiij· q· iiij· qui peccat· ff· ď acq̃
rend· poſ· iuſte poſſidet ⁊ vidꝫ mirum cum in
baptiſmo deletum ſit peccatum ⁊ ſeq̄la pec-
cati· xxvj· di· deinde· xxij· q· i· qui autem quo
modo eciā aliud adulterium ſibi obicere po
teſt ꝙ hʼ innuit· ꝯ· quidam non obſtare forni
cacionis excepcionem qꝛ crimen fornicacōnis
non tantum coinquinat cōmittentem ſed eci
am cōiugem· xxxij· q· i· coniugio· Alij dicūt
tolli per baptiſmum crimen ſed non accōem
queſitam prius vel excepcionem· xxxiij· q· ij·
admouere· ar· ff· de hijs qui no· infa· l· pnl·
⁊· l· athletas § pomp· nam per vnius baptiſ
mum non debet alij ius ſuum tolli· Item in
baptiſmo non tollitur iuſticia quia ligata eſt
adultera· ſ· ꝙ virum repetere non poſſet cum
peccata tantum dimittantur ⁊ non lex· xxvj
di· accucius· c· deinde· ⁊· c· vna ⁊ idem dicen
dum eſt ſi ante baptiſmum homicidiū vel fur
tum cōmiſiſſet quia poſt baptiſmum ⁊ accu-
ſabitur ⁊ condempnabitur nam licet dimit-
tatur peccatum quo ad deum ⁊ quo ad legē
promocōnis qꝛ promoueri pōt quamuis pec
catum ante baptiſmum conmiſſum ſit notori
um· xxv· di· primum· § i· tamen quo ad accu
ſacionem ⁊ penas alias non ſpirituales bene
ligabatur poſt baptiſmum ſic poſt penitenci
am per quam ſicut per baptiſmum datur re-
miſſio peccatorum ⁊ ſic intelligitur de conſe
cra· di· iiij· ſine penitencia· ſ· ſpirituali tem-
poralem autem bene ſubibunt ⁊ per hʼ eciam
dici poſſet ꝙ eciam ſi ante baptiſmum erat in
famis puta condempnatus de adulterio vel
ipſo iure puta quia fecit vſuras quo ad legē
promocionis ei non imputatur ſed ar· contra
nam ſicut imputatur ei irritatas ante baptiſ-
mum puta ſi homicidiū fecit infra ⁊ infamia
ſed reſponderi poteſt quia infamia nō deſcē-
dit niſi ex peccato vnď deletur in baptiſmo ſi
cut peccatum· xxvj· di· demqȝ irritatas auteȝ
non fundatur ſuper peccato vnde ita eſt irri-
tatis qui occidit ſine peccato vt iudex ſicut q̃
cum peccato· s· ne cleri· vel mo· ſentenciam
l· di· aliquando ⁊· c· ſe· ⁊ vt bigamus ⁊ cor-
pore viciatus· Deus qui eccleſiam ſuam·

De dona comb; inter vi. et vx.

Significauit· Diuiſionem· non habet
locum hʼ niſi racōne conſuetudinis vľ v
bi vtriuſqȝ intuitu aliqua queſita ſunt nā ali
as omnia preſumuntur mariti· ff· de donac̄·
inter virum ⁊ vxorem quintus mucius ⁊ q̃ſ-
qȝ tantum ſibi ⁊ non alteri querit·

De prudencia· Acceſſorie· no· ꝙ iu-
dex eccleſiaſticus tam ordinarius ꝙ dele
gatus cognoſcit de dote acceſſorie· ſ· cū co-
gnoſcit eam de matrimonio ⁊ in libello pete
tur matrimonium ſeparí ⁊ dotem reſtitui· vt
hʼ· ⁊· s· e· c· i· ⁊· ij· ⁊· s· de coniug· ſer· pro-
poſuit ſecus dicerem in ſucceſſione nam licet
cognoſcat de matrimonio non tamen de he-
reditate· s· qui fiľ· ſunt legi· cauſam ⁊· c· la-
tor licet poſſit cogere partem ne occaſione le
gittimi matrimonij eum ſuper hereditate mo
leſtȝ· s· qui fi· ſunt legit· c· i· ymmo eciam pn
cipaliter poteſt cognoſcere de dote· j· e· per
tuas ⁊ hʼ non obſtat· s· qui fi· ſunt legit· lator
⁊· c· cām que loquuntur qn̄ iudex eccľiaſticus
non debet cognoſcere ď hereditate maior em̄
coniunctio eſt inter dotem ⁊ matrimoniū quā
inter filios ⁊ hereditatem cum dos non poſ
ſit eſſe ſine matrimonio· j· e· c· prox· filij autē
poſſunt eſſe ſine hereditate ⁊ exheredari nō
retractarem eciam ſentenciam iudicis ſecula
ris ſuper dote· Item ſpecialiter ad eccleſiam
pertinet cognoſcere de dotibus quia ad ec-
cleſiam pertinet defenſio docium· j· e· nuper·

Plerumqꝫ fornicacionis ſue· Recon-
ciliata· Nam tunc redit ad antiquū ſta
tum· ff· de iuř· do· diuis ⁊· l· poſt mulieris·
Vel· pro· i· nam idem dicitur dos ⁊ dotali
cium· ar· xxxvj· q· ij· ſi autem vel dotalicium

vocat donacionem propter nupᷓ· ⌊ Dotali
cium ſed quid ſi lata ſentencia ſuper diuiſiōe
thori propter fornicacionem is qui adulteri
um perpetrauit velit agere cōdicōne ſine cā
ad repeticionem dotis dicens non fuiſſe ma:
trimonium ⁊ propter h̃ velit probare conſan
guinitatem ⁊ ita non fuiſſe matrimoniū nec
adulterium nec dotem an propter h̃ recupe:
rabit dotem ar· ꝙ ſicut· j· c· prox· ff· de cō·
cā· da· auunculo· ſed contra res iudi· pro ve
ritate accipitur· s· de re· iud· cum inter nos
ff· fa· hẽ· cum putarem· Item contra qꝛ ad:
ulterium cōmittere ñ intendebat· xxxiiij· q· ij
in lectum lau· dixit ꝙ dotem repetere poteſt
ar· ff· de adul· ſi vxor· ꝫ· i· C· de ſpon· mł̃er
§· is quoqꝫ· t· dixit ꝙ ſi ſit lata ſentencia ſup
ſeparacione thori ⁊ dote nec ſit appellatū vl
terius petere nō poteſt ſecus autem ſi ſuper
adulterio tm̃ p̃mo dictū magis placet qꝛ cō
dicione ſine cauſa non poteſt petere dotē cū
cauſa retinendi eius ſubſit· ſ· ſi ſentencia lata
ſit vel adulterium quod ſaltem intencione cō
miſit·

Ut ſi neceſſe· ⌊ Ob turpem· quia ſi ob
turpem cauſam data eſſet pocior eſſꝫ cō
dicio poſſidentis· ff· de cond· ob turpem· ſa·
ſi ob t̃pem i fi· ⌊ Ob nullam· i· ob matrimo:
nium· quod tamen inter eos non tenebat p̃:
pter conſanguinitatē vt ſtatim ſeq̃tur ⌊ Re
ſtitui quando inter conſanguineos fit dotis
dacio ſi ignorabatur ſe conſanguineos com:
petit repeticio dotis· ff· de cō· cā· da· auuncu
lo· C· ſo· ma· ſi igno· C· de inceſtis· nup· qui
contra· ff· de ritu· nup· prefectus· ſi autē ſc
enter contraxerint conſanguinei ad fiſcum·
dos deuoluitur· ff· de donaĉ· inter vi· ⁊ vxo·
cum h̃ ſtatus· §· vl· inſtitū· de nup· §· aduerſuſ
ſed h̃ decͤ· contradicit· hij· enim conſanguine
os ſe ſciebant ad h̃ ſic· ꝫ· nam rex legiō non
petebat h̃ dotem quia erat vir ⁊ ex parte mu
lieris tantum competit peticio dotis· j· e· px
ſed quedam caſtra que dederat pro conſua
cione matrimonij ꝙ non licet ſicut nec penaꝫ
promittere licet· ff· de ver· ob· ticia· ꝫ· i· ſed
dices cum eſſent data nomine arrarum ea re:
tinere licet· C· de ſpon· mulier· ꝫ· i· §· i· ſed il:
lud verum eſt in licitis ſponſali· ſecus in illici:
tis· vt in eadem· l· dicitur vel dic ꝙ bene ap:
plicabuntur fiſco quia fiſcum rex habebat le
gionem·

Si vper a nobis ⌊ Adiūxit· ipſe vſufru:
arius· ⌊ In dotem· i· vxorem ſuam do
tauit de illa poſſeſſione ꝙ licet ⁊ marito ⁊ cu
icunqꝫ alij ⌊ In dotē· expone vt· j· e· c· ⌊ po
ſidere· nam in dotem· ſ· feudum alienare als
non· s· de feud· c· ij·

Per noſtras litteras· ⌊ Conuenire· i· in
iudicium euocare· ⌊ Quam· pecuniā
⌊ Repulerat· h̃ erat ſufficiens excepcō quia
ſi eam non ſuſtentabat dotem habere non de
bet ymmo debet eam ſuſtentare de dote· ff· d
donaĉ· inter vi· ⁊ vx· ex animo· ſed licet eam
proponeret non erat vera· ⌊ Veritate· h̃ enī
erat ſufficiens excepcio· ſ· rei iud· C· ſen· re·
non poſ· l· vl· ſed quia appellatum fuit idcir
co auditur ſed littera contradicit vbi dicit ꝙ
non fecit mencionem de litteris ergo nec de
appellacione vnde potes dicere ꝙ non fuit
appellatum nec fuit neceſſe fieri mencionem
de priori ſentencia per quam non abſolueba
tur reus perpetuo ſed quādiu ſuper ipa mu:
lieri caueretur ⁊ ideo non obſtabat h̃ ſenten
cia huic peticioni cum offerret ſatiſdacionem
vel petebat ꝙ daretur mercatori· ⌊ Caucio
nem· h̃ ſentencia non erat ſufficiens debuit
enim addere vł pecuniam mercatori dare vt
h̃ ſequitur ⁊ h̃ idem defectus fuit in ſenten:
cia deł· ⌊ Credi· C· de pac· conuen· tam ſup
do· l· hac tamen non cogitur vt in eadem· l·
dicitur· ⌊ Faciatis· quicquid dicant alie gł·
h̃ poſite· tu· dic· ꝙ ſiue vxor ſatiſdet ꝙ dabit
dotem ſuam ſiue maritus ꝙ donacionem ſa:
tiſdederit tenet ſatiſdacio· ff· de iur̃· do· pro:
mittendo ⁊· l· maritus· ꝫ· i· Sed autē mari:
tus ſatiſdederit de reſtituenda ſiue ante matri
monium ſiue conſtante matrimonio non tenꝫ
ſatiſdacio continetur in rubrica· C· ne fideiuſ
do· den· l· ij· quidam tamen dicunt ꝙ licet ſa:
tiſdare non cogatur non tenet ſi ſatiſdederit
cum poſſit renunciare iuri ſuo· ar· inſti· de ſa
tiſda· tu· C· de pac· ſi quis ſoluto autem ma:
trimonio ſatiſdare poteſt· ff· ſoł· ma· ſi cōſtan
te· §· quociens· quomodo ergo excuſabit h̃ ſē
tenciam pape· ꝫ· marito vergente ad inopiā
vxor dotem ⁊ res obligatas pro dote repete
re poteſt· C· de iur̃· do· vbi autem in autē· d
equa· do· §· vlti· Item ab eo ſequeſtranda eſt
poſſeſſorio· ff· ſo· ma· ſi cum dotem· §· ſi dotē
ſed ſi in iſto caſu de ea ſoluenda eciam conſtā
te matrimonio· poſſit caucionem ſufficienteꝫ
preſtare dotis adminiſtracionem habebit· vt
h̃ ſed ad h̃ eſt contra ꝙ h̃ dicitur ꝙ ſi non pre
ſtiterit caucionem ꝙ res detur mercatori cuꝫ
vxor habere debeat ad alendum ſe ⁊ maritū
⁊ liberos· C· de iur̃· do· ibi· ſed dic ꝙ h̃ ideo
fuit quia mulier erat ſuſpecta de minus ydo
nea adminiſtracione ⁊ dilapidacione· ar· ff· d
ap· imperatores· C· quorum ap· non re ab·
exeĉ· vel dic ꝙ ſatis habebat vxor quia mer:
cator habebit pro ea· ⌊ Caucione· que tamē
ſufficiens ſit alł incongrue ſequeretur coniun
ctio diſiunctiua cum ſemper iuratoriam cau
cionem dare poſſet· ⌊ Onera· vnde ſi mulier
cōmittat aliquod delictum vł contrahat mu
tuum non cogitur illđ ſoluere de dote· ff· ſo·
matrimonio quamuis vir autem vxorem de:
bet ſuſtentare ſm̃ vires dotis· ff· ſo· ma· ſi cū
dotem· §· ſi maritus ⁊· §· ſi autē· ſed ⁊ ſi dotem
nullam recepit maritus tamen debet alere p̃
velle ſuo quia pſonam ſuam p̃ dote dat mł̃er

in autē· qui· mo· na· effi· le· § si· ff· vt in poſ· le· l· i· ⁊ pnk· vbi d2 q vxorem debet alere vt filiam ad cauſas autem mulieris vir non da- bit ei expenſas niſi forte ſpeciale dicatur quā do vir accuſat matrimonium nam tunc forte cogetur ei dare expenſas eciaȝ ſi indotata ſit mulier· ar· j· de accuſa· ex parte·

DOnacio· ⌊ Pauperior· aliter enim ſi n̄ ſit pauperior puta quia rem alienam do nauerit tenet donacio ⁊ preſcribit· ff· de iur̄· do· ſi conſtiterit idem ⁊ ſi repudiauerit here- ditatem vel legatum qd ⁊ ipſius repudiacio ne ad vxorem peruenit· ff· de iur̄· do· ſi ſpon- ſus· § ſi maritus· ⁊ § ſi quis· ⌊ Obitu· C· de donac̄· inter virum ⁊ vx· donaciones· ⌊ Ta cite· puta quia cand̄ rem alij donauit· ⌊ Ex- preſſe· ſ· dicendo reuoco donacionem quam tibi feci ⌊ Equale ſi fiat poſt nupc̄· C· de do nac̄· ante nupc̄· l· vl· ⁊ debet eſſe equalitas n̄ ſolum in quantitate vt non maior ſit quanti- tas dotis quam donacionis ſed ⁊ in lucris ex pacto prouenīendis in autn̄· d̄ eq̄litate dotis · § h̄ ergo coll̄· vij· ⁊ ſi mai⁹ pactū ſit de lucrā da dote quam de donacione maius pactum trahitur ad minus· ff· de pac· do· l· ſi· ſi aūt pactum ſit factum de lucranda dote ⁊ nullū pactum ſit de lucranda donacione pactū do tis trahitur ad donacionem· C· de donac̄· an te nupc̄· l· vl· § ſi autem donacio qd̄ intelligo h̄ modo q2 ſi mulier marito fecerat pactuȝ q ipſe maritus lucraretur dotem ſi ſuperuixiſſȝ vxori maritus dotem lucrabitur ſi ſuperuixe- rit vxori ſm̄ pactum ⁊ eodemmodo ſit pari- tas in pactis ⁊ mulier lucrabitur donacionē propter nupcias· ſi ſuperuixerit viro ⁊ ſi de donacione lucranda nullum pactum interue nerit ⁊ idem eſt econuerſo ⁊ in alijs pactis cō ſtituitur dos ⁊ donacio ante nupcias ⁊ poſt inſti· de donac̄· § eſt ⁊ aliud ſimilr̄ fit augmē tum dotis ⁊ donacionis ⁊ ante nup· ⁊ poſt C· de donac̄· ante nup· ſi conſtante an̄ nup· autem poteſt eſſe diſparitas ⁊ in quantitate dotis ⁊ donacionis ⁊ in pactis ſuper lucris C· de pac· tam ſuper do· ex morte· p⁹ nup· autem non licet ne excogitaretur fraus con tra prohibicionem factam de donacionibus factis inter virum ⁊ vxorem h̄ autem ſcias q non poteſt apponi pactum per qd̄ deterior ſi at condicio mulieris nolentis iterum nubere ſiue fiat ante nupcias ſiue poſt· ff· d̄ pac· do· l· ij· C· de pac· conuen· ſuper do· quamuis· ff· de don̄· inter virum ⁊ vxorem conſuetudo autem varia poteſt eſſe in quantitate ⁊ in lu- cris· Mapellanum nihil no·

De ſecundis nupcijs. Rubrica

DOminus ac redemptor· ⌊ Certitudine ⁊ infallibili ſed habita preſumpcione ꝑ ter longinquitatem temporis teſtimoniū ma giſtri exercitus ⁊ milic̄ in hijs inquirendum eſt· ff· de diuor· vxores· C· de repud· autē·

hodie· s· de ſpon· in preſencia· s· vt li· nō cō- teſ· quoniam fre· § q ſi· vel dic q nunquam lȝ nubere niſi prius recepit certum nuncium de morte viri vt in predictis decre· ⌊ Amodo· q ſi fecerit idem iur̄ erit quia eadem racō re- manet· ar· s· de conſang· ⁊ af· tua· ⌊ Ser- uauerit· in preterito in futuro enim non licȝ niſi habito nuncio de morte viri· s· de ſpon· in preſencia ſed ⁊ ſi in futurum fieret idem ſ uandum eſſet ⌊ Dubitandum· probabiliter j· de ſen· ex· inquiſicioni·

Vir autem nihil· Mulier nihil

Super illa queſtione nihil·

CVm ſecundum apoſtolum· ⌊ Infamie non ſolum credimus nō teneri infamia ſed nec alijs penis que irrogantur· q2 nupſit infra tempus luctus q̄ cōtinentur· C· d̄ ſecū dis nup· l· i· ⁊· ij· ſed penas quas ſuſtinet q̄a ſecundo nupſit non euitet que continentur· C· de ſe· nup· hac edictali· ⁊· l· vlti· ⁊· l· feie ⁊ expreſſe habes· s· de fideiuſ· cum conſtet· in autn̄· de ſe· nup· § quia vero· actenus ⁊ § ſi vero ex· rō diuerſitatis eſt quia pene impo ſite nubentibus· j· tempus luct⁹ ſunt mere pe ne ⁊ ideo omnes penas a legibus propter h̄ inflictas tolli credimus ſicut infamiam ſȝ pe na que imponitur ſecundo nubentibus non eſt mera pena ymmo eſt prouiſio filiorum ⁊ ideo non tollitur hec pena per cauciones ſic eciam non credimus tolli penas impoſitas il li que contra proprium iuramentū nubit re- cepta tutela filij non reddita racione· C· d̄ ad c̄tu· l· omnem· in autn̄· de nupc̄· ſi autem tu- tel· coll̄· iiij·

Explicit liber quartus.

De accuſacionibus et inquiſicionibus et denunciacionibus

SI legittimus· ⌊ Non fatigetur· vt probet ſuā innocenciam vbi publi ca infamia accuſat⁹ la- boraret· nam tūc ſibi in diceretur purgacio· ij· q· v· preſb̄r· j· de purḡ· ca· cuȝ· p· mauconella

SI quis epiſcopus ⌊ Accuſatoribus· i· denunciatoribus· ſ· non criminoſ· ⌊ ac cuſatus· i· denunciatus ex h̄· c· colligunt q̄- dam monicionem debere precedere accuſacio nem alij intelligunt h̄· c· in non notorijs cri- minibus ⁊ in hijs de quibus penitencia agi poteſt ſeruato ordine ⁊ in criminibus nō ex ceptis· Nos intelligimus h̄· c· quando agi- tur denunciando ⁊ ſecundum h̄ expoſuimus litteram· j· e· ſuper hijs· j· de ſymo· licet heli ⌊ Conuentus· i· monitus· ⌊ Cauſam· ideſt